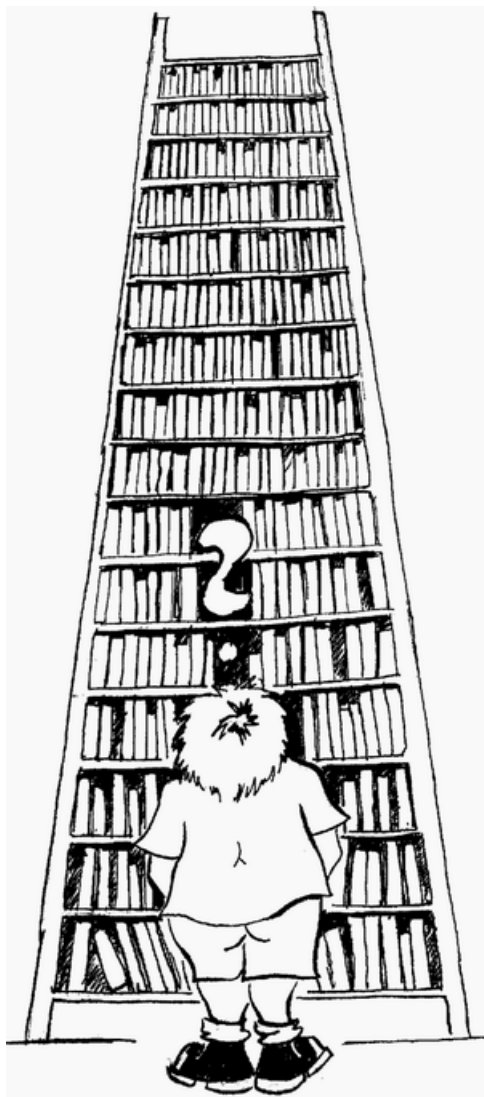

Co sprawdzamy w części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego

Szanowni Państwo

Wraz z arkuszem próbnego egzaminu gimnazjalnego przekazujemy biuletyn informacyjny. Zachęcamy do wykorzystania go w pracy szkoły.

Spis treści:

1. Wprowadzenie.
2. Co sprawdzamy w części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego – standardy wymagań egzaminacyjnych w przykładach.
3. Jak sprawdzamy – formy zadań egzaminu.
4. Zadania egzaminu na lekcjach języka polskiego – przykłady.
5. Zadania egzaminu na lekcjach historii – przykłady.
6. Zadania egzaminu na lekcjach sztuki – przykłady.
7. Międzyprzedmiotowe zadania egzaminu – przykłady
8. Zadania dla egzaminatorów części humanistycznej egzaminu.
9. Przykładowe arkusze.

Dyrektor OKE

Marek Legutko

Kraków, styczeń 2004

1. Wprowadzenie

Czy egzamin może mieć charakter przygody w życiu ucznia? Przygoda jest wydarzeniem niecodziennym, odbiegającym od zwykłego trybu życia. I, rzeczywiście, egzamin, zwłaszcza zewnętrzny, mający wpływ na dalsze losy ucznia, jest takim właśnie wydarzeniem. Każda przygoda stawia człowieka w obliczu nowego problemu, do rozwiązania którego wykorzystuje on nabyte wcześniej doświadczenia i płynącą z nich wiedzę. Podobne cechy ma sytuacja egzaminacyjna, w której uczeń, aby rozwiązać zadania, sięga do zasobu wiadomości i umiejętności uzyskanych w dotychczasowej edukacji. Przeżywane przygody stanowią pretekst do zdobycia nowych doświadczeń i wyciągnięcia wniosków na przyszłość. Forma egzaminu oraz jego wynik mogą stać się podstawą zmian w podejściu ucznia do planów na bliższą i dalszą przyszłość. Dzięki doświadczeniu egzaminacyjnym uczeń nabywa nie tylko nowe informacje, ale może też poznać swoje możliwości. Egzamin nie tylko jest podsumowaniem dotychczasowych osiągnięć, ale może stać się punktem wyjścia dla zmiany postawy młodego człowieka wobec sposobu uczenia się.

Egzamin gimnazjalny dzięki międzyprzedmiotowemu charakterowi zwraca uwagę na złożoność otaczającej rzeczywistości. Prowadzi ucznia od zdobywania informacji na temat określonych zagadnień, umożliwia ich analizę, dostrzeżenie zależności między obserwowanymi zjawiskami, wykorzystanie zdobytych wiadomości do wyciągnięcia wniosków oraz wyrażenia własnych spostrzeżeń.

Egzamin gimnazjalny w części humanistycznej to przygoda przeżywana w sferze kultury, związana z dorobkiem cywilizacyjnym świata. Konstruktorzy zadań proponują uczniowi spotkanie z różnorodnymi tekstami kultury prowadzącymi ze sobą swoisty dialog. Teksty te mogą prowadzić ze sobą dialog w sposób bezpośredni – dzieje się tak wtedy, gdy ich twórcy świadomie podejmują decyzję o nawiązaniu do istniejącego już w kulturze dzieła. Mogą również korespondować ze sobą pośrednio, czyli wpisywać się w krąg obecnych w kulturze tematów, motywów lub rozwiązań kompozycyjnych. Skoncentrowanie zadań egzaminacyjnych wokół jednego motywu przewodniego zwraca uwagę na takie właśnie wzajemne uzupełnianie się treści występujących w literaturze, historii, sztuce i publicystyce. Pozwala na odkrywanie przez ucznia zależności między zjawiskami kulturowymi, scharakteryzowanie ich, formułowanie wniosków dotyczących między innymi różnic i podobieństw w sposobach przedstawiania rzeczywistości oraz różnych stanowisk na temat zasygnalizowanego w motywie przewodnim zagadnienia.

W zestawie zadań uczeń ma możliwość przeczytania i odbioru kilku tekstów kultury. W zależności od założeń konstruktorów testu umiejętności właściwego odczytania, analizowania i interpretowania w odniesieniu do każdego z nich mogą być sprawdzane za pomocą zadań zamkniętych lub otwartych.

Układ zadań w arkuszu prowadzi od analizy związanej odbiorem tekstów kultury do syntezy umiejętności oraz informacji uzyskanych zarówno podczas pracy z arkuszem, jak i w trakcie całej edukacji. Podczas rozwiązywania zadań zamkniętych i udzielania odpowiedzi na zadania otwarte prawie za każdym razem uczeń znajduje się w sytuacji wymagającej odwołania się do innej umiejętności. Dzięki temu zasygnalizowane poprzez motyw przewodni zagadnienie ukazuje się uczniowi w coraz to innym świetle. Rozwiązanie pojedynczego zadania niesie ze sobą nowe informacje, które pobudzają ucznia do refleksji, stanowią podstawę dla przedstawienia własnych poglądów lub sposobu postrzegania rzeczywistości. Pod tym względem sytuacja egzaminacyjna może przypominać układanie puzzli. Przed przystąpieniem do rozwiązywania zadań uczeń dysponuje pewnym zasobem wiadomości i umiejętności, które porządkuje w zależności od kształtu pojedynczego elementu, czyli polecenia, wymagającego znalezienia odpowiedzi.

Dzięki rozwiązaniu zadań związanych z czytaniem i odbiorem tekstów kultury uczeń może otrzymać obraz zagadnienia określonego w motywie przewodnim. Następnie ma okazję przystąpić do przedstawienia własnego punktu widzenia w zadaniu rozszerzonej odpowiedzi. Wypowiedź ucznia – w zależności od tematu zawartego w poleceniu – może mieć charakter głosu w dyskusji na temat związany z motywem przewodnim, czyli przyjąć formę rozprawki. W standardach wymagań egzaminacyjnych występują także inne formy, które pozwalają młodemu człowiekowi zaprezentować swój sposób postrzegania rzeczywistości (takie jak: opowiadanie, opis) czy wyrażenie własnych opinii (charakterystyka, recenzja). Informacje ułatwiające wykonanie zadania tworzenia własnej wypowiedzi mogą być zawarte w poleceniach do zadań krótkiej odpowiedzi. Przynajmniej w niektórych jednak kryją się w temacie wypracowania. Dlatego tak ważnym elementem sytuacji egzaminacyjnej jest umiejętność czytania ze zrozumieniem wszystkich poleceń. Nie znaczy to, że, jeżeli uczeń bardzo dobrze opanuje tę umiejętność, sukces egzaminacyjny ma zagwarantowany. Na pewno bez nabywanych wiadomości oraz ćwiczenia określonych umiejętności nie osiągnie w trakcie egzaminu wyniku satysfakcjonującego. Powinien jednak mieć świadomość, że rozproszenie jego uwagi podczas czytania poleceń może zmniejszyć szanse na otrzymanie wyniku stanowiącego faktyczny obraz jego możliwości.

Małgorzata Boba, Maria Michłowicz

2. Co sprawdzamy na egzaminie – standardy wymagań egzaminacyjnych w przykładach

Już po raz trzeci wszyscy gimnazjaliści w Polsce ustawią się do wspólnej edukacyjnej fotografii (zbiorowej i indywidualnej), z której będzie można odczytać m.in. stan ich umiejętności w zakresie czytania i odbioru tekstów kultury oraz tworzenia własnego tekstu.

Przygotowując się do sprawdzenia stopnia opanowania tych podstawowych kompetencji uczniów w roku 2004, wykorzystajmy doświadczenia poprzednich lat. Zachęcamy uczniów i nauczycieli do sięgania po arkusze egzaminacyjne opublikowane w informatorach lub wykorzystane podczas trzech ogólnopolskich sesji egzaminacyjnych. Standardy egzaminacyjne określone przez Ministra Edukacji Narodowej uzyskały praktyczną wykładnię w co najmniej 12 „oficjalnych” ogólnopolskich arkuszach (nie wliczono tu zadań wykorzystanych w II terminie egzaminu):

Lp	Temat przewodni arkusza egzaminu	Wersja arkusza	Zastosowanie arkusza
1.	Wehikułem czasu po świecie starożytnym	A1	Informatory 2002–5
2.	W kręgu rycerstwa i rycerskości	A1	Informatory 2002–5
3.	Żeglarze	A1	próba 2001
4.	Gdzie szukamy informacji	A7	próba 2001
5.	O przyjaźni i współpracy	A8	próba 2001
6.	Cywilizacja	A1	szkolenia 2002
7.	Lądy archeologów	A1	egzamin 2002
8.	Naród bez państwa	A7	egzamin 2002
9.	Dzieje teatru	A8	egzamin 2002
10.	W teatrze świata	A1	egzamin 2003
11.	Oceniamy wynalazki	A7	egzamin 2003
12.	Parki i ogrody	A8	egzamin 2003

Obok standardowej wersji A1 funkcjonują w części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego wersje A4, A5 i A6 dla uczniów niedowidzących i niewidomych (są to dostosowane do dysfunkcji uczniów wersje arkusza standardowego A1), A7 – dla uczniów słabosłyszących i niesłyszących, A8 – dla uczniów upośledzonych w stopniu lekkim. Wszystkie wymienione arkusze – wraz z wykazem badanych umiejętności (kartoteką) oraz kryteriami oceny prac uczniowskich udostępniamy w wersji elektronicznej w serwisie internetowym OKE w Krakowie.

Zakres umiejętności badanych w części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego określono w załączniku nr 2 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z 10 sierpnia 2001 r. w sprawie standardów wymagań będących podstawą przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów. Są one zgodne z Podstawą programową kształcenia ogólnego, zawartą w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 26 lutego 2002 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół.

Rozporządzenie ustala ogólnie, że w części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego należy sprawdzać opanowanie następujących umiejętności:

Standard	Sprawdzane umiejętności ucznia
I Czytanie i odbiór tekstów kultury	I/1 czytanie tekstów kultury (w tym źródeł historycznych) rozumianych jako wszelkie wytwory kultury materialnej i duchowej człowieka, podlegające odczytywaniu i interpretacji, zwłaszcza teksty kultury należące do polskiego dziedzictwa kulturowego – na poziomie dosłownym, przenośnym i symbolicznym, I/2 interpretowanie tekstów kultury, uwzględniające intencje nadawcy, odróżnianie faktów od opinii, prawdę historyczną od fikcji, dostrzeganie perswazji, manipulacji, wartościowania, I/3 wyszukiwanie informacji zawartych w różnych tekstach kultury, w szczególności w tekstach literackich, publicystycznych, popularnonaukowych, aktach normatywnych, ilustracjach, mapach, tabelach, diagramach, wykresach, schematach, I/4 dostrzeganie w odczytywanych tekstach środków wyrazu i określanie ich funkcji – dostrzeganie środków wyrazu typowych dla: tekstów literackich, tekstów publicystycznych, dzieł sztuki plastycznej i muzyki, I/5 odnajdowanie i interpretowanie związków przyczynowo-skutkowych w rozwoju cywilizacyjnym Polski i świata – odnajdowanie i interpretowanie związków przyczynowo-skutkowych w polityce, gospodarce, kulturze i życiu społecznym, I/6 dostrzeganie i analizowanie kontekstów niezbędnych do interpretacji tekstów kultury: historycznego, biograficznego, filozoficznego, religijnego, literackiego, plastycznego, muzycznego, regionalnego i wypowiedanie się na ich temat oraz wyjaśnianie zależności między różnymi rodzajami tekstów kultury (plastyką, muzyką, literaturą), I/7 dostrzeganie wartości wpisanych w teksty kultury.
Standard	Sprawdzane umiejętności ucznia
II Tworzenie własnego tekstu	II/1 budowanie wypowiedzi poprawnych pod względem językowym i stylistycznym w następujących formach: opis, opowiadanie, charakterystyka, sprawozdanie, recenzja, rozprawka, notatka, plan, reportaż, artykuł, wywiad, ogłoszenie, zaproszenie, dedykacja, podanie, list, pamiętnik,

- II/2 posługiwanie się kategoriami i pojęciami swoistymi dla przedmiotów humanistycznych i ścieżek edukacyjnych,
- II/3 tworzenie tekstów o charakterze informacyjnym lub perswazyjnym, dostosowanych do sytuacji komunikacyjnej,
- II/4 znajomość i stosowanie zasad organizacji tekstu, tworzenie tekstu na zadany temat, spójnego pod względem logicznym i składniowym,
- II/5 formułowanie, porządkowanie i wartościowanie argumentów uzasadniających stanowisko własne lub cudze,
- II/6 analizowanie, porównywanie, porządkowanie i syntetyzowanie informacji zawartych w tekstach kultury,
- II/7 dokonywanie celowych operacji na tekście: streszczanie, rozwijanie, przekształcanie stylistycznie,
- II/8 wypowiadanie się na temat związków między kulturą rodzimą a innymi kręgami kulturowymi, w tym komentowanie powiązań, zwłaszcza między kulturą polską a śródziemnomorską, oraz określanie tych powiązań w różnych obszarach: polityce, kulturze, gospodarce, życiu codziennym, w odniesieniu do przeszłości i w czasach obecnych,
- II/9 formułowanie problemów, podawanie sposobów ich rozwiązania, wyciąganie wniosków, wypowiadanie się na temat sytuacji problemowej przedstawionej w tekstach kultury.

Jak rozumieć takie ogólne zapisy? Wykorzystując zadania z „oficjalnych” ogólnopolskich arkuszy egzaminu gimnazjalnego w części humanistycznej można podjąć próbę zilustrowania przykładami każdej z wymienionych umiejętności ucznia. Przykłady pozwalają na dookreślenie zakresu umiejętności ze standardów wymagań.

Powiązanie zadań arkusza egzaminu gimnazjalnego ze standardowymi umiejętnościami opisuje kartoteka arkusza. Ogólną informację o takim powiązaniu zawiera też opis arkusza publikowany po każdym egzaminie gimnazjalnym przez Centralną Komisję Egzaminacyjną. Schemat punktowania rozwiązań zadań otwartych egzaminu gimnazjalnego w części humanistycznej także może być źródłem informacji o tym, co sprawdza ten egzamin.

Podstawą wielu zadań egzaminu gimnazjalnego w części humanistycznej są teksty, które dotyczą wspólnego tematu (nazwanego w tytule arkusza); jest to materiał, wokół którego koncentrują się treści zadań. Określenie „tekst” należy rozumieć tu szeroko: jako teksty ciągłe lub nieciągłe, podane w formie słownej czy graficznej.

Umiejętności uczniów sprawdzane są za pomocą zadań różnych typów. Opis i charakterystykę różnych form zadań egzaminu przedstawiono w dalszej części biuletynu.

Przy prezentacji uczniom rodzajów zadań otwartych i zamkniętych egzaminu istotny jest komentarz nauczyciela lub innych uczniów. Niektóre przykładowe rodzaje zadań, które mogą być rozwiązywane na lekcjach języka polskiego, historii i sztuki, skomentowano. Zachęcamy nauczycieli do zapoznawania uczniów z elementami technologii pracy z zadaniem, zależnej od jego formy. Zachęcamy – szerzej – do uczenia ich technik pracy umysłowej.

Cytowane zadania lub grupy zadań zaopatrzone w przypis wskazujący tytuł (motyw przewodni) arkusza, z którego pochodzą. Lista arkuszy, które można wykorzystać znajduje się na stronie 3 tego biuletynu.

Czytanie i odbiór tekstów – kategoria umiejętności I/1

Uczeń czyta teksty kultury (w tym źródła historyczne) rozumiane jako wszelkie wytwory kultury materialnej i duchowej człowieka, podlegające odczytaniu i interpretacji, zwłaszcza teksty kultury należące do polskiego dziedzictwa kulturowego – na poziomie dosłownym, przenośnym i symbolicznym.

Przykłady tekstów i zadań

TEKST 1.

Claude Lorrain *Marzenia wędrowca* (detal ze sceną pożegnania)

Waldemar Łysiak, *MW*, Kraków 1990, s. 49

Postacie na obrazie

- A. witają się.
- B. odpoczywają.
- C. handlują.
- D. rozstają się.

Otwarta przestrzeń morza zapewne jest dla wędrowca zapowiedzią

- A. pełnego bezpieczeństwa.
- B. dalekiej podróży.
- C. udanego połowu.
- D. pewnego sukcesu.

(Żeglarze)

TEKST 2.

Stanisław Grochowiak *Archeologia*

(...)

Widziałem we śnie łąd archeologów,
Gdy obracając wiatrakami łopat,
Z popiołów kręcąc konopiaste bicze,
Grób otwierali jak królewski poród.

Wreszcie u głównej katakumby progu
Stanęli ufni, a gdy kurz już opadł,
Starczyć musiały za całe zdobycze
Kości świecące w pustelni otworu.

Nie po to przyszli. Ale po człowieka
Przydatki próżne¹, którymi obrasta
Odmiennosc nasza na łąkach cmentarzy,
Czy dziełem będzie, czy skargi świadectwem. (...)

Stanisław Grochowiak, *Nie było lata II*, Warszawa 1994.

¹ próżne przydatki – przedmioty wkładane do grobowców.

Wypisz cytát, w którym został przedstawiony właściwy cel poszukiwań archeologów.

(*Łądy archeologów*)

TEKST 3.

A. Wywiad z Anną Dymną

Nie jest łatwo być zwyczajną kobietą i aktorką – uchwycić równowagę między tymi dwoma światami. [...] A jednak jestem aktorką i wiem, że to moje miejsce, bo aktorstwo na szczęście nie polega tylko na chęci pokazywania się, popisywania. Czasem odmawiałam przyjęcia roli, bo godziła w moje przekonania albo wtedy, gdy czułam, że nie potrafię wydobyć z siebie tego, co trzeba, bo pęknie mi serce. W końcu jestem zwykłym człowiekiem, a nie automatem do produkcji emocji i uczuć. [...] Zawód ten jest okrutny i trudny – oczywiście. Ale równocześnie piękny, gdyż daje możliwości ciągłego rozwoju, poszerzania horyzontów, pogłębiania wiedzy o sobie i o człowieku. Daje też możliwość ucieczki od rzeczywistości. [...] Stres jest każda porażka, każdy sukces, popularność i jej brak, nieuregulowany, zwariowany tryb życia, trema itd. Do tego dochodzą przyziemne, normalne problemy, które wprawdzie dotyczą każdego, lecz nas szczególnie boleśnie, a na dodatek publicznie. Na przykład przemijanie!

Elżbieta Bińczycka, *Rozmowa: Anna Dymna*, [w:] „Sezon” 7/8, rocznik I.

B. Wywiad z Jadwigą Jankowską-Cieślak

Pewien paradoks polega na tym, że zostałam aktorką... z powodu nieśmiałości. [...] Aktorstwo dla osób takich jak ja bywa azylem, pozwala na bezpieczne uwalnianie się od kompleksów za maskami postaci. [...] Dowiedziałam się, że w teatrze najważniejsza jest publiczność, a nie aktor zapatrzony w siebie i czekający na podziw, i że chodzi o to, by widz wzruszył się choć trochę lub zamyślił. [...] Na scenie czuję, że samoistnie dzieje się ze mną coś, czego nie potrafię powstrzymać.

Krzysztof Demidowicz, *Nie na każde wezwanie*, [w:] „Film”, 1997, nr 12.

C. Wywiad z Johnnym Deppem

Wydaje mi się, że współczesne kino amerykańskie jest przegadane. Aktorzy zamiast grać, wszystkie emocje wyrażają słowami. [...] Współczesne kino amerykańskie nie docenia widza, uważa go chyba za głupca, któremu wszystko trzeba dopowiedzieć. Aktorstwo jest dla mnie reagowaniem, odczuwaniem, a nie techniką. Nie uznaję jednak szarżowania, szafowania swoimi czysto prywatnymi emocjami.

Elżbieta Ciapara, *Johnny, mam na imię Johnny*, [w:] „Film”, 1997, nr 10.

Zdaniem Anny Dymnej aktorstwo jest zawodem, który wymaga

- A. tylko popisywania się.
- B. rezygnacji z przyjemności.
- C. wewnętrznej odporności.
- D. przyjmowania każdej roli.

Johnny Depp sądzi, że wadą współczesnego kina amerykańskiego jest

- A. lekceważenie inteligencji widza.
- B. nadmiar efektów specjalnych.
- C. brak wybitnych indywidualności.
- D. dominacja akcji nad słowem.

W wywiadach B i C zawarty został pogląd, że dobrego aktora cechuje

- A. doskonała technika.
- B. uroda.
- C. szacunek dla widza.
- D. nieśmiałość.

(W teatrze świata)

Czytanie i odbiór tekstów – kategoria umiejętności I/2

Uczeń interpretuje teksty kultury uwzględniając intencje nadawcy, odróżnia fakty od opinii, prawdę historyczną od fikcji, dostrzega perswazję, manipulację, wartościowanie.

Przykłady tekstów i zadań

TEKST 4.

Żegluga

(...)

Wiatr! – wiatr! – dąsa się okręt, zrywa się z wędzidła,
Przewala się, nurkuje w pianistej zamieci,
Wznosi kark, zdeptał fale i skrós niebios leci,
Obłoki czołem sieka, wiatr chwyta pod skrzydła.

I mój duch masztu lotem buja śród odmętu,
Wzdyma się wyobraźnia jak warkocz tych żagli,
Mimowolny krzyk łączę z wesołym orszakiem;

Wyciągam ręce, padam na piersi okrętu,
Zdaje się, że pierś moja do pędu go nagli:
Lekko mi! rzeźwo! lubo! wiem, co to być ptakiem.

Adam Mickiewicz, *Sonetów krymskie*, Wrocław, 1967, s. 25

Osoba wypowiadająca się w wierszu wyraża

- A. fascynację podniebnym szybowaniem.
- B. strach przed żywiołem.
- C. zachwyty żegluga.
- D. oczarowanie pięknem morza.

(Żeglarze)

TEKST 5.

Orszak posuwa się jakby po gzymsie wykutym z boku skały, wreszcie zatrzymuje się na obszernym placu o kilkanaście pięter nad dnem wąwozu. Tu znajdują się drzwi prowadzące do podziemnego grobu, który budował sobie faraon przez trzydzieści lat panowania. Grób ten to cały pałac z komnatami dla pana, rodziny i służby, z jadalnią, sypialnią i łazienką, z kaplicami poświęconymi różnym bogom, a nareszcie – ze studnią, gdzie na wieki spocznie mumia faraona. Przy blasku jaskrawych pochodni widać ściany wszystkich komnat pokryte modlitwami i obrazami, które odtwarzają wszystkie zajęcia i rozrywki zmarłego: polowania, budowę świątyń i kanałów, triumfalne przejazdy, uroczystości odprawiane na cześć bogów, walki wojsk z nieprzyjaciółmi, pracę ludu... Nie dość na tym: pokoje bowiem są zastawione sprzętami, naczyniami, wozami i bronią, kwiatami, mięsem, ciastem i winem, ale jeszcze znajduje się w nich mnóstwo posągów. Są to liczne wizerunki Ramzesa XII, jego kapłanów, ministrów, kobiet, żołnierzy i niewolników. Pan bowiem i na tamtym świecie nie może się obejść bez kosztownych sprzętów, wykwintnego jada i wiernej służby.

Bolesław Prus, *Faraon*, t. II, Warszawa 1963.

Odkrycie przez Cartera [brytyjskiego uczonego żyjącego w latach 1873-1939] niemal nienaruszonego grobu Tutenchamona stało się międzynarodową sensacją. Archeologia zyskała obfite źródło wiedzy o starożytnym Egipcie, a cudowne wyposażenie grobu oczarowało szeroką publiczność. Carter tak opisywał moment wejścia do grobowca: *Wsunąłem świecę i zajrzałem do środka, lord Carnarvon, lady Evelyn i Callender stali wokół mnie w trwożnym oczekiwaniu na to, co powiem. Z początku nic nie mogłem zobaczyć, ciepłe powietrze uchodzące z wnętrza komory spowodowało, że płomień świecy migotał, lecz wkrótce w zasięgu mojego wzroku wyłoniły się z ciemności szczegóły komnaty – dziwaczne zwierzęta, posągi i złoto – wszędzie blask złota. Przez chwilę, która musiała być wiecznością dla tych, którzy stali obok mnie, zamarłem oniemiały z zachwyty.*

Thomas Hoving, *Tutenchamon za kulisami odkrycia*, Warszawa 1991.

Wyposażenie grobu faraona świadczyło o

- A. dobrym zabezpieczeniu.
- B. lęku Egipcjan przed śmiercią.
- C. ochronie pamiątek po zmarłym.
- D. trosce o życie wieczne zmarłego.

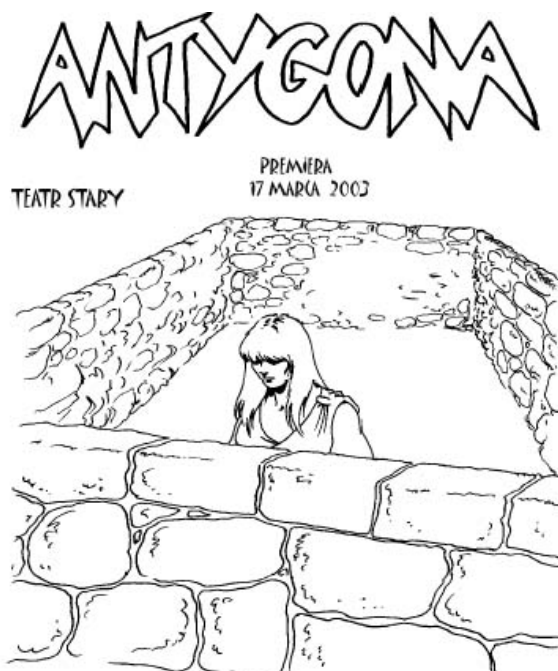

Który z cytatów wyraża emocję?

- A. *Wsunąłem świecę i zajrzałem do środka (...).*
- B. *Z początku nic nie mogłem zobaczyć(...).*
- C. *(...) zamarłem oniemiały z zachwyty.*
- D. *(...) płomień świecy migotał (...).*

(Lądy archeologów)

TEKST 6.

Plakat do spektaklu *Antygony* Sofoklesa przedstawia

- A. sytuację bez wyjścia.
- B. ucieczkę przed karą.
- C. walkę z przeznaczeniem.
- D. ukrywanie słabości.

(W teatrze świata)

TEKST 7.

Roman Kołonecki *Bogusławski (fragmenty)*

- [I] Przykryłem rdzawą szablę spłowiąłem kontuszem –
krew na klindze jak Polska na mapach się zatrze.
Zmieniam twarz, zmieniam ubiór, żeby zmienić duszę
i Ojczyznę jak płótno rozpiąć na teatrze. [...]
- [II] Sroga Muza narodu z obcej zerka maski,
z krotchwili Moliera, z szekspirowskiej dramy;
krok historii w rzęsiste wplata się oklaski,
gdy za was tu żyjemy, za was umieramy. [...]
- [III] Straszna cichość, noc długa – noc jak pokolenie!
Łzami z wosku mżą świece... Nagle w mrok złowrogi
wchodzi aktor nieznan, by przeżyć na scenie
trzy godziny: miłości, rozpaczy, przestrogi. [...]
- [IV] Dumny, w strzępach zwycięskich na teatrum wkroczy
i dawne widowisko zacznie się od nowa.
Wtenczas... jeżeli czyjeś łzę uronią oczy –
będzie to łza prawdziwa, z serca, nie woskowa.

Poezja polska okresu międzywojennego. Antologia, Kraków 1997.

Na podstawie wiersza napisz, jaki jest cel gry aktora na scenie.

Jaki jest nastrój trzeciej zwrotki?

(W teatrze świata)

Czytanie i odbiór tekstów – kategoria umiejętności I/3

Uczeń wyszukuje informacje zawarte w różnych tekstach kultury, w szczególności w tekstach literackich, publicystycznych, popularnonaukowych, aktach normatywnych, ilustracjach, mapach, tabelach, diagramach, wykresach, schematach.

Przykłady tekstów i zadań

TEKST 8.

Jaki mały stał się współczesny świat! Tylko kilka godzin lotu dzieli europejskich turystów od przeciwległych krańców Ziemi. Nie zawsze jednak tak było. Prawie trzy lata trwała rozpoczęta przed 600 rokiem p.n.e. podróż kupców fenickich wzdłuż wybrzeży Afryki. Gdy w 310 roku p.n.e. grecki żeglarz Pytasz z Massali rozpoczął morską wyprawę, nie przypuszczał nawet, że potrwa ona wiele miesięcy i że uda mu się dotrzeć do północnych krańców Norwegii. Pięć wieków przed Kolumbem wikingowie przepłynęli Atlantyk. Wówczas to Leif Eriksson, opuściwszy zielone brzegi Grenlandii, dotarł do północnych obszarów Ameryki.

Prawdziwą eksplozję dalekomorskich podróży odkrywczych przeżyła Europa na przełomie XV i XVI wieku dzięki Hiszpanii i Portugalii, które finansowały budowę okrętów, gdyż pragnęły dominować na morzach. To, że dzisiaj znamy dobrze naszą planetę, jest zasługą odważnych żeglarzy, których wówczas niejednokrotnie uważano za bujających w obłokach niepoprawnych marzycieli. Byli oni jednak, tak jak inni ludzie renesansu, żądni wiedzy o świecie, dlatego uparcie dążyli do zrealizowania swoich marzeń. Wspomnijmy choćby Kolumba, który w 1492 r. odkrył kontynent zamieszany przez nieznaną cywilizację, lub Magellana, którego wyprawa dookoła Ziemi rozpoczęta w 1519 r. pozwoliła na uzyskanie ważnych informacji.

W ich ślady poszli inni żeglarze, którzy wytyczyli nowe szlaki handlowe, przywożąc z dalekich wypraw tak cenne rośliny jak: ziemniaki, kukurydzę, kakao, ananasy.

Nic więc dziwnego, że na kartach literatury często pojawiają się opisy ciekawych podróży, morskich przygód, zmagania człowieka z przeciwnościami losu i z własną słabością. Dość wspomnieć bohatera Homerowego eposu, który przez lata tułał się po morzach, by dotrzeć do Itaki, czy mitycznych Argonautów, wyruszających po złote runo pod wodzą Jazona.

Napisana przed ponad trzystu laty powieść o Robinsonie jest znana dziś na całej kuli ziemskiej. Rozpalała i rozpala wyobraźnię młodego czytelnika, podobnie jak "Podróże Guliwera" Swifta czy choćby "20 000 mil podwodnej żeglugi" Juliusza Verne'a. Zaspokajają one głód niezwykłych wrażeń, a także wyrażają podziw dla potęgi umysłu i woli człowieka, dla jego przedsiębiorczości i przemyślności w odwiecznych zapasach z siłami natury.

Na podstawie książki Reinera Köthe *Odkrywcy i ich podróże*, Wrocław 2000

TEKST 9.

TELIGA LEONID (1917–70), żeglarz, lotnik, dziennikarz; pierwszy Polak, który samotnie odbył żaglowy rejs dookoła świata; płynął jachtem „Opty” z Casablanki (25 I 1967) przez O. Atlantyczny, Kanał Panamski, Tahiti, Suwę w archipelagu Fidzi, Cieśn. Torresa, Dakar, W. Kanaryjskie do Casablanki (29 IV 1969); ustanowił rekord samotnej żeglugi bez zawijania do portu – 165 dni.

Nowa encyklopedia powszechna PWN, Warszawa 1997, t. VI, s. 349

TEKST 10.

Leonid Teliga był moim szkolnym kolegą, a potem przyjacielem na całe życie. [...] We własnym życiu spełniał wielkie pragnienie – samotny rejs dookoła świata. Patrzyłem na niego jak na straceńca, prawie samobójcę. Jednak on to rozważnie wykalkulował, bez niepotrzebnej brawury. Długo się przygotowywał, uczył, trenował. Znał dobrze nawigację i niespodzianki, pułapki, jakie morze gotuje niedoświadczonym a zbyt zuchwałym. Był zdolny chłopięce marzenia o wielkiej przygodzie z żelazną konsekwencją realizować – krok po kroku, przez całe lata, z wiarą w ostateczny sukces.

Wyruszył z groszowym funduszem na tę olbrzymią wyprawę. Zdany całkowicie na własne siły zmagął się z trudnościami. Miał niespożyte siły i – co go nieraz ratowało – poczucie humoru. (...) Drżeliśmy o niego. Prowadził ryzykowną grę. Już pod koniec rejsu zaczęły się pierwsze poważne objawy choroby, która go miała w końcu powalić. „I już nie byłem sam, wylazł ślepy pasażer – ból i odtąd mi towarzyszył. Ale tak już było blisko do opasania białą-czerwoną flagą globu ziemskiego. Za wszelką cenę chciałem tego dokonać. I dopłynąłem” – mówił. Właściwie cała radość powrotu i smak triumfu zostały mu odebrane. Osmalony wiatrem i słońcem tropików, z okazałą brodą, wyglądał jak okaz zdrowia, a poszedł od razu na stół operacyjny.

Jakże go lubili żeglarze, młodszy koledzy. Nie było w nim odrobiny zarozumiałości. Skromny, przystępny, skory do przyjaźni. Zostawił po sobie najlepsze wspomnienia. Zapisał się w annałach światowego żeglarstwa jako pierwszy Polak, który samotnie opłynął glob. I to wszystko? Nie! Powinny Was, młodych, porwać śmiałość i upór, z jakim dokonał tego wspaniałego czynu, dając dowód, że jeśli się naprawdę czegoś pragnie, jeśli się do tego zawzięcie dąży, laur zwycięzcy musi do nas należeć, sami po niego sięgniemy.

Myślę, że na swój sposób spełnił tęsknoty nas wszystkich za wielką przygodą, wyprawą za najdalszy horyzont, a Was, młodych, ośmielił: że warto marzyć. Bo w dużej mierze od nas tylko zależy, czy marzenie stanie się planem, a plan jutrzejszym faktem.

Wojciech Żukrowski, *Samotny rejs* (fragmenty)
w: *Polubić czytanie*, Warszawa 1985, s. 37

Wypisz z tekstów 8. i 10. po jednym zdaniu, które mówią o podobieństwie między życiowymi postawami Kolumba i Magellana a postawą L. Teligi.

Tekst 8.

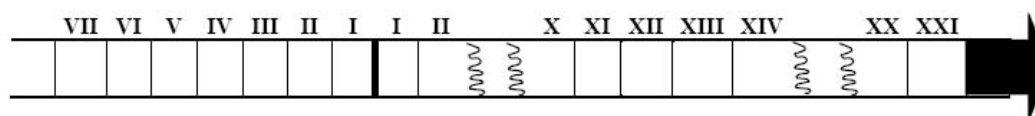
Tekst 10.

W których wiekach odbyły się wyprawy:

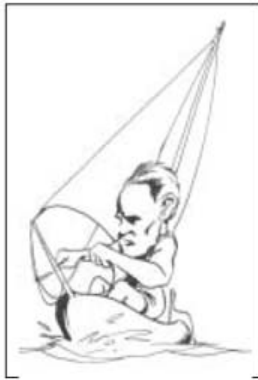
A. Pytasza z Massali, B. Fenicjan, C. Leonida Teligi, D. Leifa Erikssona?

Wpisz oznaczenia literowe w odpowiednie odcinki na osi czasu, posługując się tekstem 8. oraz notatką z encyklopedii (tekst 9.).

(Żeglarze)

TEKST 11.

A. _____

B. _____

C. _____

Wpisz pod każdą z karykatur odpowiednie nazwisko żeglarza (Krzysztof Kolumb, Leonid Teliga, Leif Eriksson, Pytasz z Massali), posługując się tekstem 8. i notatką z encyklopedii (tekst 9.).

(Żeglarze)

TEKST 12.

Heinrich Schliemann otworzył *Iliadę* i przeczytał raz jeszcze wiersze o straszliwej walce Achillesa z Hektorem. O tym, jak Hektor uciekał przed *śmiałym biegaczem* i jak obydwaj *miasto potrójnym okrążyli skokiem*. Przebył opisaną w *Iliadzie* drogę i znalazł zbocze tak strome, że musiał zeń złączyć na czworakach. To utwierdziło go w przekonaniu, że Homer, którego opisy terenu traktował tak, jakby chodziło o najściślejszą topografię wojskową, nie mógł pomyśleć o tym, żeby jego bohaterowie zbiegali z tego zbocza *potrójnym skokiem*. Z zegarkiem w jednym i Homerem w drugim ręku odmierzył drogę między pagórką, który kryć miał w sobie Troję, a przylądkiem, gdzie stać miały okręty Achajów. Śledził przebieg pierwszego dnia bitwy trojańskiej, tak jak opiewa ją *Iliada* od drugiej do siódmej pieśni, i obliczył, że gdyby Troja leżała tu, w Bunarbaszi, Achajowie musieliby w ciągu dziewięciu godzin walk przebiec nie mniej niż 84 kilometry! Prawdziwe ślady znajdowały się gdzie indziej. Schliemann odnalazł Troję blisko wioski Hissarlik, gdzie wzgórze opadało łagodnym i szerokim stokiem, więc Hektor i Achilles, obiegając trzykrotnie miasto, musieli przebyć tylko 15 kilometrów. Odkrycie to było triumfem archeologa, ale i zarazem triumfem Homera, bo zostało udowodnione, że faktycznie niegdyś istniało to, co przypisywano wyłącznie wyobraźni poety.

C. W. Ceram, *Bogowie, groby i uczeni*, Warszawa 1967.

Schliemann szukał w *Iliadzie* informacji o

A. bohaterach wojny.	B. położeniu Troi.
C. flocie Greków.	D. przebiegu wojny.

Przywołując postacie Hektora i Achillesa, Schliemann analizował

A. psychikę bohaterów.	B. taktykę walki.
C. czas pojedynku.	D. przebytą odległość.

W odnalezieniu Troi pomogło Schliemannowi

- zapoznanie się z historią Grecji.
- ustalenie miejsca postoju greckich okrętów.
- wykonanie dokładnych pomiarów terenu.
- wykorzystanie mapy terenu opisanego w *Iliadzie*.

(Łądy archeologów)

TEKST 13.

Gdy od dawna drzemiący wulkan Wezuwiusz wybuchł 24 sierpnia 79 r. n.e., mieszkańcy rzymskich miast Pompejów i Herkulanum zostali zupełnie zaskoczeni. Gorący popiół godzinami padał na Pompeje, aż zakrył je całkowicie na kilka metrów. Z czasem o Pompejach zapomniano. W V wieku n.e. upadł Rzym, ale legenda o zaginionym mieście przetrwała ponad tysiąc lat.

W 1860 roku profesor archeologii Giuseppe Fiorelli zajął się wykopaliskami w Pompejach. Po odsłonięciu ulic przystąpił do sporządzenia planu miasta. W jego zachodniej części znajdowały się: forum otoczone świątyniami i budynkami użyteczności publicznej (były to m. in. łaźnie) oraz teatr i na wschodnim krańcu – amfiteatr. Pozostałą część miasta wypełniały budynki prywatne. Poza murami przy wybrukowanych drogach znajdowały się cmentarze. Pompeje otaczał trzykilometrowej długości mur z ośmioma bramami. Od północy i wschodu w murze zbudowano wieże obserwacyjne. Miasto leżało zaledwie pięćset metrów od morza. Po wprowadzeniu w cesarstwie tak zwanego pax Romana (pokoju rzymskiego) częściowo rozebrano mury obronne, a na ich miejscu powstały usytuowane na tarasach eleganckie wille z pięknym widokiem na morze.

Fiorelli jest znany przede wszystkim jako twórca odlewów gipsowych postaci zasypanych w Pompejach. W popiołach przetrwały bowiem odciski ciał, toteż do zachowanych wgłębień wlewał on pod ciśnieniem płynny gips. W ten sposób odtwarzał również przedmioty i korzenie drzew. Przyczynił się do poznania warunków życia w antycznym mieście rzymskim.

Peter Connolly, *W Pompejach*, Wrocław 1992.

Z tekstu wynika, że Rzymianie

- A. lekceważyli higienę osobistą.
- B. chowali zmarłych w obrębie miasta.
- C. nie interesowali się sztuką.
- D. budowali brukowane drogi.

Sławę przyniosło G. Fiorellemu

- A. podanie przyczyny zagłady Pompejów.
- B. opisanie swoich odkryć.
- C. odnalezienie dawnej kultury.
- D. stworzenie odlewów ciał i rzeczy.

(*Lądy archeologów*)

TEKST 14.

A.

Teatr grecki w swoich początkach był silnie związany z obrzędami religijnymi. Stopniowo jednak stawał się on dziedziną niezależną od religii. Tematem dramatów były epizody z utworów Homera, dające sposobność do podejmowania aktualnych problemów politycznych i społecznych. Istniały dwa główne typy dramatu: tragedia i komedia. Tragedia opowiadała o ważnych postaciach i wydarzeniach, a każda sztuka podejmująca wątek legendy lub historii zawierała moralne, religijne lub społeczne przesłanie skierowane do widzów. Los bohatera tragedii antycznej był z góry przesądzony i jakiegokolwiek działania, które podejmował, prowadziły go do nieuchronnej klęski. Akcja tragedii obejmowała jeden wątek i rozgrywała się cały czas w tym samym miejscu przez 24 godziny. Komedia natomiast były widowiskami dowcipnymi, groteskowymi, a w późniejszym okresie – satyrami na życie w miastach.

Na podstawie *Atlasu kultur starożytnych – Grecja, Rzym*, Warszawa 1999.

B.

Starożytni Grecy stworzyli teatr znakomity, jedyny w swoim rodzaju i niepowtarzalny. Scena prawie pusta, bez dekoracji, oświetlona słońcem. Aktor w koturnach, z maską na twarzy. Uniemożliwiało to realistyczny ruch i gest, a zmuszało do rytmizacji niemal tanecznej.

Stanisław Furmanik, *O sztuce teatru*, [w:] Janusz Degler, *Problemy teorii dramatu i teatru*, Wrocław 1988.

Początki teatru greckiego związane były z

- A. polityką.
- B. kultem religijnym.
- C. filozofią.
- D. ceremoniałem olimpijskim.

Fragmenty utworów Homera były pretekstem do przedstawienia w dramatach

- A. tragedii miłosnych.
- B. zmagañ z siłami natury.
- C. obrzędów religijnych.
- D. problemów współczesności.

Według tekstu I tragedię antyczną charakteryzuje

- A. obecność scen zbiorowych.
- B. kompozycja otwarta.
- C. jedność miejsca, czasu i akcji.
- D. podział na akty i sceny.

(W teatrze świata)

Czytanie i odbiór tekstów – kategoria umiejętności I/4

Uczeń dostrzega w odczytywanych tekstach środki wyrazu i określa ich funkcje – dostrzega środki wyrazu typowe dla: tekstów literackich, tekstów publicystycznych, dzieł sztuki plastycznej i muzyki.

Przykłady tekstów i zadań

Wiersz „Żegluga” (zob. tekst 4. pochodzący z *Sonetów krymskich* Adama Mickiewicza)

Doznania osoby mówiącej w wierszu wyrażone są za pomocą

- A. wtrąceń.
- B. wykrzyknień.
- C. zdań podrzędnie złożonych.
- D. zdań współrzędnie złożonych.

W którym cytacie pojawia się szyk przestawny wyrazów?

- A. „Mimowolny krzyk łączę z wesołym orszakami.”
- B. „Wyciągam ręce, padam na piersi okrętu.”
- C. „Lekko mi! rzeźwo! lubo! wiem, co to być ptakiem.”
- D. „Zdaje się, że pierś moja do pędu go nagli.”

Nagromadzenie czasowników służy

- A. unieruchomieniu obrazu.
- B. uplastycznieniu opisu.
- C. dynamizacji zdarzenia.
- D. udźwiękowieniu opisu.

(Żeglarze)

Zob. tekst 13. Petera Connolly, *W Pompejach*.

Tekst 13. zawiera:

- A. streszczenie.
- B. opis.
- C. wywiad.
- D. dialog.

(*Lądy archeologów*)

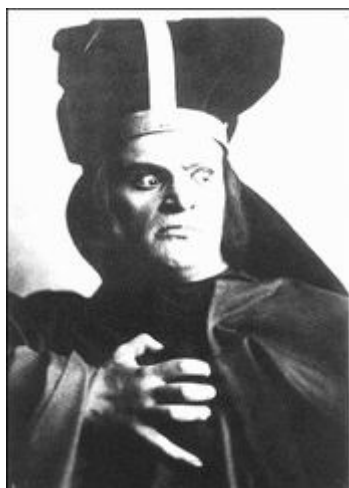
Wiersz *Archeologia* (zob. tekst 2. Stanisława Grochowiaka)

W opisie pracy archeologów poeta wykorzystał przenośnie. Wypisz z tekstu jedną z nich.

(*Lądy archeologów*)

TEKST 15.

W jaki sposób aktor z fotografii wyraża emocje? Podaj dwa przykłady.

(*W teatrze świata*)

Czytanie i odbiór tekstów – kategoria umiejętności I/5

Uczeń odnajduje i interpretuje związki przyczynowo-skutkowe w rozwoju cywilizacyjnym Polski i świata – odnajduje i interpretuje związki przyczynowo-skutkowe w polityce, gospodarce, kulturze i życiu społecznym.

Przykłady tekstów i zadań

Zob. tekst 8. na podstawie książki Reinerja Köthe *Odkrywczy i ich podróże*.

Hiszpania i Portugalia rozpoczęły epokę wielkich wypraw, ponieważ

- A. chcieli zapanować na morzach i oceanach.
- B. sprzeciwiali się Kościołowi.
- C. szukały sprzymierzeńców za oceanem.
- D. przygotowywały się do wojny.

Wyprawa Magellana miała wielkie znaczenie, ponieważ

- A. potwierdziła odkrycia wikingów.
- B. wytyczyła nowy szlak handlowy.
- C. potwierdziła kulistość Ziemi.
- D. doprowadziła do odkrycia Ameryki Południowej.

(*Żeglarze*)

Zob. tekst 5.

Odnalezienie grobu Tutenchamona przyczyniło się do

- A. poszerzenia wiedzy o kulturze Egiptu.
- B. potępienia archeologów przez opinię społeczną.
- C. zakazu badań archeologicznych w Egipcie.
- D. powstania nowej gałęzi wiedzy.

(Lądy archeologów)

Zob. tekst 12.

Przywołując postacie Hektora i Achillesa, Schliemann analizował

- A. psychikę bohaterów.
- B. taktykę walki.
- C. czas pojedynku.
- D. przebyta odległość.

(Lądy archeologów)

Czytanie i odbiór tekstów – kategoria umiejętności I/6

Uczeń dostrzega i analizuje konteksty niezbędne do interpretacji tekstów kultury: historyczny, biograficzny, filozoficzny, religijny, literacki, plastyczny, muzyczny, regionalny i wypowiada się na ich temat oraz wyjaśnia zależności między różnymi rodzajami tekstów kultury (plastyką, muzyką, literaturą).

Przykłady tekstów i zadań

Zob. tekst 10. Wojciecha Żukrowskiego, *Samotny rejs*.

Wyrażenie "laur zwycięzcy" przywołuje tradycję czasów

- A. wczesnego średniowiecza.
- B. starożytnych.
- C. schyłku średniowiecza.
- D. renesansu.

(Żeglarze)

TEKST 16.

Siedzące postacie są podobne do posągów. Wyjaśnij, co świadczy o tym podobieństwie.

(Lądy archeologów)

TEKST 17.

Fotografia A

Piramida stojąca przed Luwrem w Paryżu

Fotografia C

Fotografia B

Wielki Łuk w dzielnicy La Defense w Paryżu Kolumna Zygmunta III Wazy w Warszawie

Na trzech fotografiach przedstawiono przykłady dzieł nawiązujących do sztuki egipskiej, greckiej i rzymskiej. Jaką funkcję pełniły w starożytności obiekty architektoniczne, które zainspirowały twórców tych dzieł?

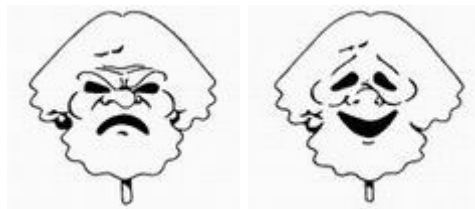
Fotografia A -

Fotografia B -

Fotografia C -

(Łądy archeologów)

TEKST 18.

maska tragiczna maska komiczna

Aktor w teatrze antycznym grał rolę Antygony w masce tragicznej, aby

- A. zaskoczyć widzów.
- B. uwydatnić dramat bohaterki.
- C. wyrazić własne emocje.
- D. ukryć uczucia bohaterki.

(W teatrze świata)

Fragment wiersza Romana Kołonieckiego *Bogusławski* (zob. tekst 7.)

Które wydarzenie historyczne zostało przywołane we fragmencie wiersza: *Polska na mapach się zatrze?*

(W teatrze świata)

TEKST 19.

Bogusławski¹ był pierwszym dyrektorem stowarzyszenia aktorów, a zarazem najlepszym artystą. [...] Sztuki, które to towarzystwo grywało, były po części oryginalne polskie lub z francuskiego, włoskiego i niemieckiego tłumaczone. Pierwszych było stosunkowo mało. Te, które grywano w czasie sejmiku konstytucyjnego, miały głównie cel polityczny. Do sztuk tego rodzaju należały *Powrót posła* i *Kazimierz Wielki*. Miały one wyśmiać stare polskie przesady: przywiązanie do wolnej elekcji, do panowania szlachty, do poniżania średniego stanu, do ograniczania władzy królewskiej, i wszystko już zestarzałe, co nowa konstytucja obalić miała. Król i główni partyzanci nowego systemu prawie zawsze bywali obecni. Miejsca, które się do wzmiankowanych przedmiotów krytyki odnosiły, gorąco były przez nich przyjmowane. W czasie przedstawienia *Kazimierza Wielkiego*, gdy w sztuce charakter panującego ukazywany był coraz dobitniej ze wszystkimi jego wzniosłymi przymiotami – pierwszy zawsze król ze swej łoży wychylał się i przyklaskiwał, a za nim parter, w szale i upojeniu klaskając i krzycząc, domagał się powtórzenia dwa i trzy razy tego ustępu, coraz hałaśliwzszymi przyjmując go oznakami. [...] Naczelnicy znowu stronnictwa, wodzowie rewolucji i ich przyjaciele oklaskami nagradzali postępowanie ogółu, które się z ich projektami zgadzało.

Na podstawie relacji Fryderyka Schulza, *Podróże Inflantczyka z Rygi do Warszawy i po Polsce w latach 1791-1793*, Warszawa 1956.

¹ Bogusławski Wojciech, 1757–1829, aktor, dramatopisarz i pedagog, w latach 1783–1814 (z przerwami) dyrektor Teatru Narodowego, twórca pierwszego stałego zespołu zawodowego aktorów polskich, także pierwszej szkoły dramatycznej, autor opery *Cud mniemany, czyli Krakowiaci i Górale*.

Przykładem wpływu oświeceniowych idei występujących we Francji i USA na wydarzenia polityczne w Polsce było

- A. wzniesienie pałacu i teatru w Łazienkach.
- B. uchwalenie Konstytucji 3 maja.
- C. zawiązanie konfederacji targowickiej.
- D. zrzeczenie się tronu przez Stanisława Augusta.

(W teatrze świata)

Czytanie i odbiór tekstów – kategoria umiejętności I/7

Uczeń dostrzega wartości wpisane w teksty kultury.

Przykłady tekstów i zadań

Zob. tekst 10. Wojciecha Żukrowskiego, *Samotny rejs*.

Główne przesłanie tekstu 10. zawiera się w stwierdzeniu:

- A. Nie należy przeceniać swoich możliwości.
- B. W życiu liczy się głównie przyjaźń.
- C. Można urzeczywistnić swoje najśmielsze marzenia.
- D. Nikt nie powinien być nigdy samotny.

(Żeglarze)

TEKST 20.

- I. Cywilizacja – co za wspaniałe słowo! Obejmuje wszystko, czym ludzie mogliby się szczycić. Możemy być dumni z wielu wspaniałych osiągnięć naszej działalności na przestrzeni wieków. Ale bądźmy uczciwi. Czy postęp oznacza tylko sztafetę materialnych osiągnięć i historię moralnego sukcesu? Kłopot z tym, że wspaniałe osiągnięcia cywilizacji mają często uboczne skutki, niekorzystne lub dramatycznie groźne.
- II. Starożytna Grecja stworzyła Rzym, Rzym dał początek chrześcijańskiej Europie. Europa po okresie średniowiecza wkroczyła w epokę renesansu.
- III. Jakie wydarzenia historyczne ukształtowały epokę renesansu? Ważnym wydarzeniem, które szczególnie wpłynęło na literaturę, było wynalezienie druku. Natomiast poważne zmiany w chrześcijańskim Kościele przyniosła reformacja. To dzięki niej powstały nowe nurty wyznaniowe. Bardzo ważne były też odkrycia geograficzne. To one ukształtowały nową Europę i zmieniły sposób myślenia wielu ludzi. Odkrycie Ameryki i innych nowych ziem spowodowało bogacenie się miast, możliwość inwestycji i rozwój sztuki, spowodowało także rozszerzenie horyzontów ludzkiego myślenia, napływ pieniądza do Europy, a tym samym inny, mniej ascetyczny, a bardziej wystawny styl życia. Kolejnymi wydarzeniami, będącymi także konsekwencjami odkryć geograficznych, istotnymi dla tworzenia nowej epoki, było: powstawanie silnych państw, odejście od uniwersalizmu Europy, wykształcenie się języków narodowych, silnych dynastii postępujących w myśl interesów państw.
- IV. Ale podbój Ameryki pociągnął za sobą także katastrofalne skutki, zwłaszcza dla jej rdzennej ludności. W przeciągu niespełna stulecia wyginęła większość mieszkańców Ameryki. Stało się tak zarówno wskutek bezpośrednich działań konkwistadorów, jak i morderczych warunków pracy, do której zmuszano Indian w majątkach zdobywców. Dzieła zniszczenia dopełniły choroby przywiezione z Europy, takie jak: odra, ospa, grypa. Po wyniszczeniu Indian do pracy w majątkach kolonizatorów wykorzystywano niewolników murzyńskich z Afryki. Ogromne dochody, oprócz wyzysku niewolników, dawało europejskim zdobywcom wydobywanie złota i srebra, z których część oddawano skarbowi królewskiemu.
- V. I choć przygoda i chęć zysku były głównymi motywami podróży wielu odkrywców, głód wiedzy stał się równie ważną siłą napędową rozwoju cywilizacji.
- VI. Kolumb i jego następcy odkryli nowe lądy, Kopernik na nowo odkrył kosmos, zszokował świat stwierdzeniem, że Słońce jest centrum wszechświata. Człowiek odkrył, że dzięki miłości, wolności, poczuciu własnej godności jest Człowiekiem. I myśl ta towarzyszy nam do dzisiaj.

według: K.Zielińska, Z.T.Kozłowska, *U źródeł współczesności. Czasy nowożytne*, Warszawa 1999.

„Człowiek odkrył, że dzięki miłości, wolności, poczuciu własnej godności jest Człowiekiem.”

Ostatni wyraz w zdaniu został zapisany dużą literą, aby podkreślić, że człowiek

- A. miał władzę i pieniądze.
- B. był zarozumiały i pyszny.
- C. był zakochany w sobie i bezkrytyczny.
- D. miał poczucie własnej wartości i żył godnie.

(Cywilizacja)

Tworzenie własnego tekstu – kategoria umiejętności II/1

Uczeń buduje wypowiedzi poprawne pod względem językowym i stylistycznym, w następujących formach: opis, opowiadanie, charakterystyka, sprawozdanie, recenzja, rozprawka, notatka, plan, reportaż, artykuł, wywiad, ogłoszenie, zaproszenie, dedykacja, podanie, list, pamiętnik.

Przykłady tekstów i zadań

TEKST 21.

Adam Asnyk

Do Młodych (fragmenty)

Szukajcie prawdy jasnego płomienia!
Szukajcie nowych, nie odkrytych dróg! (...)

Każda epoka ma swe własne cele
I zapomina o wczorajszych snach(...)
Nieście więc wiedzy pochodnię na czele
I nowy udział bierzcie w wieków dziele,
Przyszłości podnoście gmach.

Ale nie depczcie przeszłości ołtarzy,
Choć macie sami doskonalsze wznieść;
Na nich się jeszcze święty ogień żarzy
I miłość ludzka stoi tam na straży,
I wy winniście im cześć!

Wypisy z literatury polskiej i obcej pod redakcją J. Przybylskiej-Gmyrek, Warszawa 1992.

Napisz rozprawkę, w której ocenisz słuszność słów poety „*Każda epoka ma swe własne cele. I zapomina o wczorajszych snach (...)*” W swoich rozważaniach odwołaj się do dwóch, trzech przykładów. Twoja praca nie może być krótsza niż 20 linijek.

(*Cywilizacja*)

Napisz zawiadomienie zachęcające do wysłuchania wykładu poświęconego słynnemu podróżnikowi, żeglarzowi, odkrywcy (do wyboru).

L. Teliga udowodnił, że: „(...) jeśli się naprawdę czegoś pragnie, jeśli się do tego dąży, laur zwycięzcy musi do nas należeć.” Uzasadnij słuszność tego stwierdzenia odwołując się do innej wybitnej postaci współczesnej, historycznej lub literackiej.

(*Żeglarze*)

Napisz notatkę do kroniki szkolnej zawierającą informacje o przebiegu wycieczki do muzeum sztuki starożytnej. Uwzględnij także swoje wrażenia z pobytu w tym muzeum.

„Warto poznawać dorobek naszych przodków.”

Napisz rozprawkę, w której ustosunkujesz się do tej opinii. Odwołaj się do trzech przykładów osiągnięć cywilizacyjnych (jednego z arkusza i dwóch własnych).

Pamiętaj, że twoja praca zostanie sprawdzona, jeśli będzie zgodna z tematem i zajmie co najmniej połowę wyznaczonego miejsca.

(*Lądy archeologów*)

Napisz podanie do dyrektora teatru zawierające prośbę o wypożyczenie kostiumów dla aktorów grających w szkolnym przedstawieniu *Antygony*. Wymień trzy postacie z tragedii Sofoklesa, dla których będą one potrzebne. Nie wprowadzaj do podania swego nazwiska i nazwy miejscowości, w której mieszkasz.

Napisz charakterystykę wybranej postaci literackiej dowodząc, że warto ją ukazać w teatrze lub w filmie.

Pamiętaj, że Twoja praca nie powinna być krótsza niż połowa wyznaczonego miejsca.

(*W teatrze świata*)

W imieniu członków Szkolnego Klubu Odkrywców i Marzycieli zredaguj zaproszenie dla uczniów Gimnazjum nr 66 w Namysłowie na wystawę pt. *Od Dedala i Ikarą po wyprawę w kosmos*.

(*Cywilizacja*)

Tworzenie własnego tekstu – kategoria umiejętności II/2

Uczeń posługuje się kategoriami i pojęciami swoistymi dla przedmiotów humanistycznych i ścieżek edukacyjnych.

Przykłady tekstów i zadań

Wiersz Romana Kołonieckiego *Bogusławski* (zob. tekst 7.)

Wypisz i nazwij jeden ze środków poetyckich tworzących nastrój w trzeciej zwrotce.

(*W teatrze świata*)

Napisz tekst, który zostałby zamieszczony w encyklopedii jako objaśnienie hasła „archeologia”.

(*Lądy archeologów*)

Tworzenie własnego tekstu – kategoria umiejętności II/3

Uczeń tworzy teksty o charakterze informacyjnym lub perswazyjnym, dostosowane do sytuacji komunikacyjnej.

Przykłady zadań

Napisz zawiadomienie zachęcające do wysłuchania wykładu poświęconego słynnemu podróżnikowi, żeglarzowi, odkrywcy (do wyboru).

(*Żeglarze*)

Napisz notatkę do kroniki szkolnej zawierającą informacje o przebiegu wycieczki do muzeum sztuki starożytnej. Uwzględnij także swoje wrażenia z pobytu w tym muzeum.

(*Lądy archeologów*)

Napisz podanie do dyrektora teatru zawierające prośbę o wypożyczenie kostiumów dla aktorów grających w szkolnym przedstawieniu *Antygony*.

Wymień trzy postacie z tragedii Sofoklesa, dla których będą one potrzebne.

Nie wprowadzaj do podania swego nazwiska i nazwy miejscowości, w której mieszkasz.

(W teatrze świata)

Tworzenie własnego tekstu – kategoria umiejętności II/4

Uczeń zna i stosuje zasady organizacji tekstu, tworzy tekst na zadany temat, spójny pod względem logicznym i składniowym.

Przykłady tekstów i zadań

„I już nie byłem sam, wylazł ślepy pasażer – ból i odtąd mi towarzyszył. Ale tak już było blisko do opasania białą-czerwoną flagą globu ziemskiego. Za wszelką cenę chciałem tego dokonać. I dopłynąłem.”

Ograniczając się wyłącznie do tej wypowiedzi Leonida Teligi, przekształć ją w notatkę o charakterze informacyjnym.

(Żeglarze)

Napisz notatkę do kroniki szkolnej zawierającą informacje o przebiegu wycieczki do muzeum sztuki starożytnej. Uwzględnij także swoje wrażenia z pobytu w tym muzeum.

(Lądy archeologów)

Napisz podanie do dyrektora teatru zawierające prośbę o wypożyczenie kostiumów dla aktorów grających w szkolnym przedstawieniu *Antygony*.

Wymień trzy postacie z tragedii Sofoklesa, dla których będą one potrzebne.

Nie wprowadzaj do podania swego nazwiska i nazwy miejscowości, w której mieszkasz.

(W teatrze świata)

Tworzenie własnego tekstu – kategoria umiejętności II/5

Uczeń formułuje, porządkuje i wartościuje argumenty uzasadniające stanowisko własne lub cudze.

Przykłady tekstów i zadań

Wiersz Adama Asnyka *Do Młodych* (zob. tekst 21.)

Podmiot liryczny wiersza apeluje do czytelników słowami: *I wy winniście im cześć!* Dokończ zdanie, formułując argument zgodny z przesłaniem poety. Nie cytuj.

Należy szanować dorobek przeszłych pokoleń, ponieważ

.....

(Cywilizacja)

Tworzenie własnego tekstu – kategoria umiejętności II/6

Uczeń analizuje, porównuje, porządkuje i syntetyzuje informacje zawarte w tekstach kultury.

Przykłady tekstów i zadań

Wiersz *Archeologia* Stanisława Grochowiaka (zob. tekst 2.) oraz teksty 5., 11., 13.

Na podstawie jednego z tekstów zamieszczonych w arkuszu wyjaśnij zwięźle, dlaczego archeolodzy uważają „próżne przydatki” za najważniejsze.

(*Lądy archeologów*)

Wiersz Romana Kołonieckiego *Bogusławski* (zob. tekst 7.)

Na podstawie wiersza wyjaśnij, jaką funkcję pełnił teatr Bogusławskiego w czasach niewoli narodowej.

(*W teatrze świata*)

TEKST 22.

Jan Matejko, *Staćczyk*¹,

[w:] Tadeusz Dobrowolski, *Malarstwo polskie ostatnich dwustu lat*, Wrocław 1976.

Aktor Kazimierz Kamiński jako Staćczyk w *Weselu*,

[w:] Zbigniew Raszewski, *Krótką historia teatru polskiego*, Warszawa 1977.

¹ Staćczyk – nadworny błazen trzech Jagiellonów: Aleksandra, Zygmunta Starego i Zygmunta Augusta; symbol mędrca politycznego.

Na obrazie został ukazany Staćczyk w czasie balu, który odbył się na dworze królewskim tuż po utracie Smoleńska, polskiej twierdzy granicznej.

Co z postaci królewskiego błazna z obrazu Matejki przejął Kazimierz Kamiński do roli Staćczyka w *Weselu*? Podaj dwa przykłady podobieństw.

(*W teatrze świata*)

Tworzenie własnego tekstu – kategoria umiejętności II/7

Uczeń dokonuje celowych operacji na tekście: streszcza, rozwija, przekształca stylistycznie.

Przykłady tekstów i zadań

„I już nie byłem sam, wylazł ślepy pasażer – ból i odtąd mi towarzyszył. Ale tak już było blisko do opasania biało-czerwoną flagą globu ziemskiego. Za wszelką cenę chciałem tego dokonać. I dopłynąłem.”

Ograniczając się wyłącznie do tej wypowiedzi Leonida Teligi, przekształć ją w notatkę o charakterze informacyjnym.

(Żeglarze)

Wiersz Adama Asnyka *Do Młodych* (zob. tekst 21.)

Przekształć słowa poety skierowane do młodych: *Każda epoka ma swe własne cele I zapomina o wczorajszych snach (...)* tak, aby pozbawić je charakteru metaforycznego, ale nie zmienić ich sensu.

(Cywilizacja)

Wiersz Romana Kołonieckiego *Bogusławski* (zob. tekst 7.)

Przekształć cytat z wiersza: *na teatrum wkroczy*, zastępując słowa podniosłe wyrazami potocznymi.

(W teatrze świata)

Tworzenie własnego tekstu – kategoria umiejętności II/8

Uczeń wypowiada się na temat związków między kulturą rodzimą a innymi kręgami kulturowymi, w tym komentuje powiązania, zwłaszcza między kulturą polską a śródziemnomorską, oraz określa te powiązania w różnych obszarach: polityce, kulturze, gospodarce, życiu codziennym, w odniesieniu do przeszłości i w czasach obecnych.

Przykłady tekstów i zadań

Wiersz Adama Asnyka *Do Młodych* (zob. tekst 21.)

Napisz rozprawkę, w której ocenisz słusność słów poety „Każda epoka ma swe własne cele I zapomina o wczorajszych snach (...)”

W swoich rozważaniach odwołaj się do dwóch, trzech przykładów.

Twoja praca nie może być krótsza niż 20 linijek.

(Cywilizacja)

Tworzenie własnego tekstu – kategoria umiejętności II/9

Uczeń formułuje problemy, podaje sposoby ich rozwiązania, wyciąga wnioski, wypowiada się na temat sytuacji problemowej przedstawionej w tekstach kultury.

Przykłady tekstów i zadań

Wiersz Adama Asnyka *Do Młodych* (zob. tekst 22.)

Posługując się rzeczownikami, nazwij postawę, jakiej podmiot liryczny oczekuje od młodych w stosunku do:

Rzeczownik określający postawę wobec:	
1. przeszłości	
2. przyszłości	

(Cywilizacja)

3. Jak sprawdzamy – formy zadań części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego

Zadania pisemne dzielą się na zadania otwarte i zadania zamknięte.

W zadaniach otwartych uczeń samodzielnie formułuje i zapisuje odpowiedź. Samodzielność w formułowaniu odpowiedzi to zarówno zaleta, jak i wada tych zadań. Zaleta, bo śledząc rozwiązania tych zadań można w niektórych z nich dostrzec tok rozumowania ucznia, jego kreatywność, operowanie wiedzą. Oprócz wyniku daje się zaobserwować metodę i jej realizację w danym zadaniu. Samodzielność jest także ich wadą, albowiem wielu uczniom sprawia ogromną trudność zredagowanie choćby krótkiej wypowiedzi pisemnej. Punktowanie zadań otwartych jest bardzo trudne i mimo stosowania przez oceniających tych samych kryteriów, nie można mieć gwarancji, że ocena zawsze jest w pełni obiektywna.

W zadaniach zamkniętych uczeń wskazuje odpowiedź spośród zaproponowanych. Punktowanie tych zadań nie jest zależne od oceniającego, zatem wynik ich oceny jest obiektywny. Dzięki obiektywizmowi punktowania zadania te mają zastosowanie w masowych badaniach.

ZADANIA OTWARTE

Forma zadania	Czynność ucznia
Zadanie rozszerzonej odpowiedzi (skrót: RO)	Uczeń pisze dłuższy tekst na zadany temat lub wykonuje kilka operacji według planu.
Zadanie krótkiej odpowiedzi (skrót: KO)	Uczeń podaje rozwiązanie zadania, problemu w formie kilku słów, wyrażień, zdań, liczb, symboli.
Zadanie z luką (skrót: L)	Uczeń uzupełnia zdanie brakującym słowem lub wyrażeniem.

Rozwiązując zadania otwarte uczeń sam dobiera sobie, zgodnie z poleceniem, najbardziej skuteczną metodę wykonania zadania i sposób prezentacji rozwiązania. Zadania otwarte znacznie częściej występują w podręcznikach niż zadania zamknięte.

ZADANIA ZAMKNIĘTE

Forma zadania	Czynność ucznia
Zadanie wielokrotnego wyboru (skrót: WW)	Uczeń wybiera prawidłową lub najlepszą odpowiedź spośród kilku podanych propozycji.
Zadanie na dobieranie (skrót: D)	Uczeń tworzy, według podanych kryteriów, pary elementów, które wybiera z dwóch zbiorów. Do zbiorów tych mogą należeć: wyrazy, wypowiedzenia, wyrażenia, rysunki itp.
Zadanie typu prawda – fałsz (skrót: PF)	Uczeń ocenia prawdziwość podanych stwierdzeń.

W swoich publikacjach prof. Bolesław Niemierko omawia wady i zalety zadań testowych.

ZALETY I WADY ZADAŃ TESTOWYCH OTWARTYCH I ZAMKNIĘTYCH

ZALETY ZADAŃ	
ZAMKNIĘTYCH	OTWARTYCH
1. Szeroki zakres zastosowań. 2. Obiektywne punktowanie wyników. 3. Sprawność pomiarowa. 4. Wdrażanie do podejmowania decyzji. • Mogą obejmować większy zakres materiału. • Udzielanie odpowiedzi zajmuje mało czasu. • Łatwa konstrukcja klucza punktowania. • Punktowanie zadań zajmuje mało czasu i jest obiektywne (zadania może sprawdzać czytelnik). • Prostsza analiza wyników.	1. Zadawalająca reprezentatywność zbioru zadań. 2. Wysoki obiektywizm punktowania. 3. Niepodatność na zgadywanie odpowiedzi. 4. Łatwość konstrukcji. • Sprawdzają kreatywność zdającego. • Pozwalają na samodzielność pracy i swobodę wypowiedzi. • Wymagają poprawnego stosowania zwrotów i wyrażen typowych dla danego przedmiotu.
WADY ZADAŃ	
ZAMKNIĘTYCH	OTWARTYCH
1. Niemożność tworzenia syntez przez uczniów. 2. Fałszywy obraz świata i wiedzy ludzkiej jako zamkniętych systemów o stałych czytelnych prawidłowościach. 3. Przewaga form zadań nad treścią kształcenia. 4. Większy niż w przypadku zadań otwartych błąd pomiaru. 5. Trudność konstruowania zadań. • Można sprawdzać tylko ograniczony zestaw umiejętności. • Stwarzają możliwość zgadywania poprawnej odpowiedzi. • Trudność w konstruowaniu poprawnych i wartościowych zadań o wyższej taksonomii.	1. Poszatkowanie treści kształcenia. 2. Ciężenie ku niskim kategoriom celów kształcenia. 3. Niepełny obiektywizm punktowania. • Obejmują mniejszy zakres treści kształcenia. • Trudność w jednoznacznym konstruowaniu poleceń. • Trudność w obiektywnej ocenie zadań. • Udzielanie odpowiedzi zajmuje dużo czasu. • Czasochłonność procesu sprawdzania i oceniania. • Trudna konstrukcja modelu oceniania • Czasochłonna analiza. • Trudna interpretacja wyników.

4. Zadania egzaminu na lekcjach języka polskiego

W roku szkolnym 2002/2003 w *Kujonie* małopolskiej wersji *Gazety Wyborczej* prowadzony był cykl publikacji związanych z przygotowaniem uczniów do części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego. Poniżej prezentujemy wybrane zadania wraz z komentarzami egzaminatora.

Przykłady tekstów, zadań i komentarzy do zadań

Przeczytaj uważnie tekst.

Kuchcik stuknął doń w okno: kota postrzeżono.
Kot wykradłszy się z łoży prześmignął po łące
⁴⁹⁰ | wskoczył w sad pomiędzy jarzyny wschodzące;
Tam siedzi, wystraszyć go łącno z rozsadniku
I uszczuć, postawiwszy charty na przesmyku.
Bieży Asesor ciągnąc za obróż Sokoła,
Pośpiesza za nim Rejent i Kusego woła,
Wojski obu z chartami przy płocie ustawił,
A sam się z placką muszą do sadu wyprawił,
Depcąc, świszcząc i klaszcząc, bardzo zwierza trwoży;
Szcwacze, trzymając każdy charta na obroży
Ukazują palcami, skąd zając wyruszy,
⁵⁰⁰ Cmokają z cicha; charty nadstawiły uszy,
Wytknęły pyski na wiatr i drżą niecierpliwie,
Jak dwie strzały złożone na jednej cięciwie.
Wtem Wojski krzyknął: <<Wycz-ha!>> Zając smyk z za płotu
Na łąkę, charty za nim, i wnet bez obrotu
Sokół i Kusy razem spadli na szaraka
Ze dwóch stron w jednej chwili, jak dwa skrzydła ptaka,
I zęby mu jak szpony zatopili w grzbiecie.
Kot jęknął raz jak nowo narodzone dziecię.
Żałośnie! biegną szwacze: już leży bez ducha,
⁵¹⁰ A charty mu sierść białą targają spod brzucha.

Adam Mickiewicz, *Pan Tadeusz*.

Wynotuj z tekstu imiona psów. Podaj, kto był właścicielem każdego z nich.

..... –; –

Prawidłowa odpowiedź: Kusy – Rejent; Sokół – Asesor

Zadanie wymaga od ucznia wyszukania informacji z tekstu. Uczeń czyta tekst i odnajduje ten fragment, w którym została zawarta informacja pozwalająca na sformułowanie odpowiedzi.

Podaj nazwę zwierzęcia atakowanego przez charty.

.....

Prawidłowa odpowiedź: zajac

- Podobnie jak w poprzednim zadaniu tutaj również uczeń wyszukuje informację w tekście. Jest to jednak o tyle trudniejsze, że tym razem należy uważnie śledzić zawarte w tekście informacje na temat jednego z bohaterów zdarzenia. Nie można udzielić poprawnej odpowiedzi na podstawie pierwszej informacji zawartej w tekście.

Nazwij opisaną w przytoczonym fragmencie sytuację.
.....

Prawidłowa odpowiedź: polowanie

Jedną z istotniejszych umiejętności w zakresie odbioru tekstów kultury jest rozpoznawanie zawartych w nich sensów. Uczeń podczas lektury tekstów kultury gromadzi informacje, które pozwalają rozumieć ich treść. W tym przypadku zwrócenie uwagi na głównych bohaterów zdarzenia: charty, ich właściciele oraz zająca dostarcza podstawowych wiadomości prowadzących do nazwania opisanej sytuacji.

Własnymi słowami wyjaśnij, do czego służy Wojskiemu jego „broń”.
.....

Przykład poprawnej odpowiedzi: Packa na muchy służy Wojskiemu do wypłoszenia zająca z jego kryjówki.

W tym zadaniu uczeń musi ponownie zmierzyć się z rozumieniem – tym razem fragmentu tekstu. Wyrażenie własnymi słowami rozpoznanego sensu potwierdza rozumienie fragmentu.

Wypisz z tekstu przykład porównania.
.....

Przykładowe odpowiedzi: „Sokół i Kusy spadli na szaraka/ Ze dwóch stron w jednej chwili , jak dwa skrzydła ptaka”; „(...) charty (...) Jak dwie strzały w jednej złożone cięciwie”; „Kot jęknął raz jak nowo narodzone dziecko.”

Umiejętność dostrzegania środków wyrazu jest o tyle istotna, że prowadzi do właściwej interpretacji tekstu. Stąd warto zwrócić uwagę na bogactwo tropów stylistycznych zawartych w przytoczonym fragmencie oraz pomóc uczniowi wybrać te, które w znaczący sposób wpływają na wyobrażenie sobie przez odbiorcę przedstawionej sytuacji.

Napisz, w jakim celu zostało wprowadzone do tekstu jedno z przytoczonych przez Ciebie porównań.
.....

Przykładowe odpowiedzi: podkreśla gotowość psów do ataku („(...) charty (...) Jak dwie strzały w jednej złożone cięciwie”), ukazuje bezwzględność atakujących psów / obrazuje grozę sytuacji pochwycenia zająca („Sokół i Kusy spadli na szaraka/ Ze dwóch stron w jednej chwili , jak dwa skrzydła ptaka”), podkreśla bezbronność pochwyczonego zająca („Kot jęknął raz jak nowo narodzone dziecko.”)

Określenie funkcji zastosowanych środków wyrazu ma duże znaczenie w odbiorze tekstów kultury. Między innymi prowadzi do interpretacji tekstu nie tylko na poziomie znaczeniowym, ale również – jak w tym przypadku – kompozycyjnym.

Polowanie zakończone. Jako jeden z uczestników opowiedz o jego przebiegu i swoich uczuciach.

Polecenie wymaga, aby uczeń wcielił się w jednego z uczestników polowania i opowiedział, jak ono przebiegało (odtworzenie i uporządkowanie wydarzeń), a także opisał emocje wywołane przez tę sytuację (nazwanie i scharakteryzowanie uczuć – opis przeżycia wewnętrznego). Warto zwrócić uwagę, że ekspresję opowiadania może w tym przypadku wzmocnić wprowadzenie w jego tok elementów opisu sytuacji. Ciekawym rozwiązaniem kompozycyjnym byłoby zredagowanie wypowiedzi z elementami retrospekcji (np. w formie gawędy Wojskiego).

Uczeń powinien pamiętać o konsekwentnym stosowaniu narracji pierwszoosobowej. Ocenie będzie także podlegać trójdzielność kompozycji (akapity!), spójność i logika wypowiedzi, poprawność rzeczowa (zgodność z tekstem). Jak w każdej wypowiedzi pisemnej oceniana będzie również poprawność językowa i stylistyczna (warto w tym przypadku zastosować takie środki językowe, które uczynią opowiadanie barwnym). Po zakończeniu pracy nad zredagowaniem wypowiedzi należy sprawdzić, czy jest ona poprawna pod względem ortograficznym i interpunkcyjnym.

Przeczytaj uważnie tekst.

Miałam w Afryce farmę u stóp gór Ngong. Sto sześćdziesiąt kilometrów bardziej na północ wyżynę przecinała linia równika, farma zaś leżała prawie dwa tysiące metrów nad poziomem morza. W południe odczuwało się tę wysokość tak, jak gdyby człowiek znalazł się blisko słońca. Ranki i wieczory były jednak przejrzyste, a noce chłodne.

Położenie wysokości z położeniem geograficznym sprawiło, iż krajobraz nie miał sobie równego na całym świecie. Był surowy, pozbawiony bujnej roślinności – Afryka przedestylowana przez dwa tysiące metrów atmosfery, mocno skoncentrowana treść kontynentu. Mdłe, przypalone kolory przypominały barwę ceramiki. Listowie drzew, lekkie i delikatne, rosło zupełnie inaczej niż na europejskich drzewach. Nie tworzyło okrągławych kopuł, lecz układało się w poziome i równoległe do siebie warstwy, dzięki czemu pojedyncze drzewa przypominały palmy albo sylwetki romantycznych okrętów bohatersko płynących pod pełnymi żaglami. Z tego też powodu kraj lasu sprawiał takie wrażenie, jakby się nieustannie lekko kołysał. Na rozległych równinach tu i tam sterczały stare, powykręcane kikuty cierniowców, trawa wyglądała jak posypana tymiankiem i mirtem; miejscami zapach był tak silny, że aż kręciło w nosie. Kwiaty spotykane na stepie lub na pnączach i lianach w dziewiczych lasach były drobnutkie; tylko na początku pory deszczowej stepy pokrywały się dużymi, ciężkimi i mocno pachnącymi liliami. Widoki rozciągały się niezmiernie daleko. Wszystko przed oczyma świadczyło o wielkości, wolności i niezrównanej szlachetności.

Karen Blixen, *Pożegnanie z Afryką*.

Przedmiotem powyższego opisu jest

- A. farma u stóp gór Ngong.
- B. bujny afrykański las.
- C. rozległy krajobraz u stóp gór Ngong.
- D. położenie geograficzne kontynentu afrykańskiego.

Prawidłowa odpowiedź: C.

Aby poprawnie odpowiedzieć na to pytanie, uczeń musi uważnie przeczytać powyższy fragment opisu. Zadaniem ucznia jest odczytanie tekstu na poziomie dosłownym i określenie tematu danego fragmentu tekstu. Uczeń powinien uchwycić całość opisu, który zwraca uwagę czytelnika na ukształtowanie terenu, różnorodności kształtów, wielkość oraz na bogactwo kolorów rozległego krajobrazu.

Wypisz i nazwij – po jednym przykładzie – środki artystyczne opisujące krajobraz. Uwzględnij następujące elementy opisu:

Elementy opisu	Przykład środka artystycznego zastosowanego w tekście	Nazwa wskazanego środka artystycznego
kształt		
barwa		
wielkość		

Przykładowa odpowiedź:

Elementy opisu	Przykład środka artystycznego...	Nazwa wskazanego środka...
kształt	„drzewa przypominały (...) sylwetki romantycznych okrętów bohatersko płynących pod pełnymi żaglami”	omówienie
barwa	„przypalone kolory”	epitet
wielkość	„rozległe równiny”	epitet

Zastanawiając się nad prawidłową odpowiedzią, uczeń powinien dostrzec środki wyrazu charakterystyczne dla tekstów literackich. Musi zwrócić uwagę, w jaki sposób i za pomocą jakich środków artystycznych autor buduje opis krajobrazu.

Powyższy opis można scharakteryzować w następujący sposób:

- A. szczegółowy i obiektywny.
- B. plastyczny i subiektywny.
- C. nastrojowy i rzeczowy.
- D. baśniowy i obrazowy.

Prawidłowa odpowiedź: B

Na podstawie środków wyrazu zastosowanych przez autora uczeń powinien określić charakter powyższego opisu. Bogactwo i różnorodność określeń powoduje, że opis staje się plastyczny, barwny i subiektywny.

Zacytuj z tekstu zdanie, w którym ujawnia się obecność narratora.

Prawidłowa odpowiedź: „Miałam w Afryce farmę u stóp gór Ngong.”

Uczeń powinien rozpoznać środki wyrazu, które bezpośrednio wskazują na osobę narratora. Forma czasownika wyrażona w 1 .os. liczby pojedynczej wyszukana przez ucznia da prawidłową odpowiedź (1pkt). Aby otrzymać (1pkt) za zapis cytatu, uczeń nie może niczego zmieniać w cytowanym fragmencie tekstu i całość przytoczonego fragmentu musi ująć w cudzysłów.

Wyjaśnij znaczenie cytatu: „Wszystko przed oczyma świadczyło o wielkości, wolności i niezrównanej szlachetności.”

Przykładowa odpowiedź: Krajobraz imponował ogromem przestrzeni, dawał poczucie niezależności i zachwycał prostotą formy. Krajobraz afrykański charakteryzuje się ogromem przestrzeni, uczuciem swobody i harmonią kształtów.

Uczeń określił już temat opisu, dostrzegł jego charakter oraz nazwał środki wyrazu. Teraz powinien dokonać interpretacji tekstu i wyjaśnić znaczenie powyższego cytatu w kontekście całości zaprezentowanego fragmentu. Uczeń powinien wykazać się umiejętnością rozumienia takich pojęć jak wolność, wielkość i szlachetność.

Przeczytaj uważnie tekst.

– Jak posuwa się praca nad słownikiem? – spytał Winston, usiłując przekrzyczeć hałas.

– Powoli – odparł Syme. – (...) Nadajemy językowi ostateczny kształt: taki, jaki będzie miał, gdy wszyscy zaczną posługiwać się wyłącznie nowomową. Kiedy skończymy, ty i inni będziecie musieli powtórnie się uczyć. Pewnie uważasz, że naszym głównym zajęciem jest wymyślanie nowych słów. Otóż nic bardziej błędnego! My niszczymy słowa. Setkami, i to dzień w dzień! Redukujemy język, plewimy z niego wszystko, co zbędne. W jedenastym wydaniu będą wyłącznie słowa, które mają zostać w użyciu po roku dwa tysiące pięćdziesiątym. (...)

Niszczenie słów to coś pięknego. Weźmy na przykład przymiotnik „dobry”. Jeśli mamy „dobry”, po co nam taki przymiotnik jak „zły”? „Bezdobry” wystarczy w zupełności; jest nawet o tyle lepszy, że stanowi dokładne przeciwieństwo przymiotnika „dobry”, czego nie można powiedzieć o „zły”. A gdy z kolei chcemy coś wzmocnić, czy ma sens stosowanie mętnych i w sumie bezużytecznych określeń typu „wspaniały” lub „znakomity”? „Plusdobry” adekwatnie spełnia każdy wymóg, jeśli natomiast zachodzi potrzeba jeszcze większej emfazy, można użyć „dwa-plusdobry”. (...) Z czasem pojęcia dobra i zła ograniczy się do zaledwie sześciu słów, a naprawdę do jednego. Czyż to nie wspaniałe, Winston? (...) Czy nie rozumiesz, że nadrzędnym celem nowomowy jest zawężenie zakresu myślenia? Każde pojęcie da się wyrazić wyłącznie przez jedno słowo o ściśle określonym znaczeniu, natomiast wszystkie znaczenia uboczne zostaną wymazane, zapomniane. (...) Literatura przeszłości ulegnie zniszczeniu. Nawet literatura partyjna nie uniknie zmian. I partyjne hasła. Bo jak może istnieć hasło „wolność to niewola”, skoro zniknie pojęcie wolności? Myślenie ludzkie ulegnie przeobrażeniu. Tego, co my rozumiemy jako myślenie, nie będzie w ogóle. Ortodoksyjność oznacza niemyślenie, brak potrzeby myślenia.

George Orwell, *Rok 1984*.

Wypisz z tekstu dwa sposoby stosowane przy tworzeniu języka nowomowy.

Przykładowe odpowiedzi: niszczenie słów, zmienianie znaczenia wyrazów, tworzenie neologizmów.

Podstawową czynnością prowadzącą do udzielenia odpowiedzi jest wyszukanie informacji w tekście. Można zapisać je za pomocą pełnego zdania, np. *Język nowomowy tworzono niszcząc słowa i zmieniając znaczenie wyrazów.* Ponieważ jednak uczeń nie jest proszony o sformułowanie zdania, może jedynie nazwać czynności używając czasowników (np. *niszczono słowa*) lub rzeczowników (*niszczenie słów*).

Użyty w tekście wyraz bezdobry to

- A. archaizm.
- B. zapożyczenie.
- C. neologizm.
- D. zestawienie.

Prawidłowa odpowiedź: C

Uczeń zna i posługuje się pojęciami z zakresu nauki o języku. W tym zadaniu powinien wskazać odpowiedź C, ponieważ neologizm to nowe, nieistniejące do tej pory słowo lub wyraz, niosące ze sobą nowe znaczenie.

Przewidywany przez Syme'a kres staromowy nastąpi

- A. w połowie trzeciego tysiąclecia.
- B. pod koniec I wieku trzeciego tysiąclecia.
- C. w połowie II wieku trzeciego tysiąclecia.
- D. w połowie I wieku trzeciego tysiąclecia.

Prawidłowa odpowiedź: D

Uczeń wyszukuje informacje w tekście. Tutaj powinien znaleźć w tekście datę „...po roku dwa tysiące pięćdziesiątym.” Aby poprawnie wykonać to zadanie, musi wiedzieć, że rok 2050 to I wiek naszego tysiąclecia.

Zacytuj zdanie informujące o celu nowomowy.

Prawidłowa odpowiedź: „Czy nie rozumiesz, że nadrzędnym celem nowomowy jest zawężenie zakresu myślenia?”

Uczeń musi pamiętać o tym, że w cytowanym tekście nie wolno mu niczego zmienić, a całość przytoczonego fragmentu powinien ująć w cudzysłów.

Jesteś autorem leksykonu. Zredaguj hasło, w którym objaśnisz pojęcie nowomowa.

Przykładowa odpowiedź: nowomowa – nowy język, którego celem jest wpływanie na myśli obywateli; utworzony przede wszystkim poprzez niszczenie słów.

Uczeń redagując hasło słownikowe powinien pamiętać o:

- zgodności jego treści z tekstem źródłowym,
- odpowiedniej formie (zwięzłości) wypowiedzi,
- poprawności językowej.

Uczeń redagując notatkę powinien: wykorzystać informacje z tekstu, napisać krótki tekst, w którym nie będzie używał rozbudowanych wypowiedzi, ale zdań pojedynczych lub równoważników zdań.

Rozmyślasz o świecie, w którym istnieć będzie tylko nowomowa. Zapisz i uzasadnij swoją opinię o nim.

Przykładowa odpowiedź: Świat, w którym ludzie będą się posługiwać jedynie nowomową, będzie nudny i szary, gdyż zabraknie słów do opisanego jego różnorodności.

Albo

Świat, w którym istnieć będzie tylko nowomowa, będzie więzieniem, ponieważ zniknie pojęcie wolności.

W tym zadaniu gimnazjalista powinien napisać (w jednym lub kilku zdaniach), co sądzi o przedstawionym w tekście świecie, a następnie podać argument, którym swoją opinię uzasadni. Ponieważ pytamy tu o opinie ucznia, może być ona niezgodna z wymową tekstu Orwella. Zawsze jednak musi uczeń pamiętać o tym, że uzasadnienie jego opinii ma być logiczne, np.

„Świat, w którym istnieć będzie tylko nowomowa, będzie cudowny. Nikt nie będzie musiał się zastanawiać nad doborem słów, a uczniowie nie będą popełniali błędów, bo język zostanie uproszczony”.

Jesteś organizatorem dyskusji pod tytułem „Nowa mowa, nowy świat”. Zredaguj odpowiednie ogłoszenie

Uczeń redagując ogłoszenie, powinien pamiętać o:

- podaniu informacji o miejscu, czasie, celu spotkania i jego organizatorze – pisząc ogłoszenie nie wolno pominąć żadnej z tych informacji,
- zastosowaniu zwrotów perswazyjnych – odbiorca ogłoszenia powinien zostać zachęcony do przybycia na spotkanie,
- przejrzystej formie graficznej – ogłoszenie ma przyciągać uwagę czytelnika, zatem powinno wyróżniać się np. ciekawą formą graficzną, wytłuszczeniami, podkreśleniami, uczeń powinien pamiętać o zastosowaniu nagłówka i akapitów,
- poprawności językowej,
- poprawności ortograficznej i interpunkcyjnej.

W ogłoszeniu – podobnie jak w liście i zaproszeniu, zwroty do adresata piszemy dużymi literami.

5. Zadania egzaminu na lekcjach historii – przykłady.

W roku szkolnym 2002/2003 w *Kujonie* małopolskiej wersji *Gazety Wyborczej* prowadzony był cykl publikacji związanych z przygotowaniem uczniów do części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego. Poniżej prezentujemy wybrane zadania wraz z komentarzami egzaminatora.

Przykłady tekstów, zadań i komentarzy do zadań

Przeczytaj uważnie tekst.

[Lata dziewięćdziesiąte XIX w.] to kulminacja stulecia, w którym zmiany następowały szybciej niż kiedykolwiek w dotychczasowej historii ludzkości. Po wojnach napoleońskich – ostatniej eksplozji powszechnej wojowniczości – rewolucja przemysłowa i naukowa przeobraziła świat. Człowiek wszedł w wiek dziewiętnasty, posługując się jedynie energią własną i zwierzęcą, uzupełnianą siłą wiatru i wody, podobnie jak w wiek trzynasty, a nawet pierwszy. W wiek dwudziesty wszedł – dzięki energii maszyn – z powiększonymi tysiącrotnie możliwościami w dziedzinie transportu, komunikacji, produkcji, przemysłu i zbrojeń. Społeczeństwo przemysłowe obdarzyło człowieka nową siłą i nowym polem działania, tworząc jednocześnie nowe napięcia poprzez dobrobyt i ubóstwo, przez przyrost ludności i przeludnienie miast, przez antagonizmy klasowe i grupowe, przez oderwanie się od przyrody i utratę zadowolenia z pracy. Nauka obdarzyła człowieka nowym dobrobytem i nowymi horyzontami, ale odebrała mu wiarę w Boga i poczucie pewności w znanym porządku rzeczy. Wychodząc z dziewiętnastego wieku człowiek miał tyleż powodów do zadowolenia, co niepokoju. Chociaż termin *fin de siècle* oznacza zazwyczaj dekadencję, społeczeństwo na przełomie wieków w istocie nie tyle chyliło się ku upadkowi, co pękło wskutek nowych napięć i nagromadzonej energii. Stefan Zweig, który w roku 1914 miał trzydzieści trzy lata, uważał, że wybuch wojny „nie miał nic wspólnego z ideami i nawet niewiele z granicami. Da się on wytłumaczyć jedynie tą nadwyżką siły, tragiczną konsekwencją wewnętrznego dynamizmu, który nagromadził się w ciągu czterdziestu lat pokoju i szukał teraz gwałtownego ujścia”.

Barbara W. Tuchman, *Wyniosła wieża. Świat przed pierwszą wojną 1890-1914.*

Rewolucję przemysłową w I połowie XIX wieku zapoczątkował wynalazek

- A. silnika spalinowego.
- B. maszyny parowej.
- C. turbiny elektrycznej.
- D. wiatraka.

Prawidłowa odpowiedź: B

Aby wskazać prawidłową odpowiedź, uczeń powinien odwołać się do swojej wiedzy. Rewolucja przemysłowa została zapoczątkowana dzięki wynalezieniu przez Jamesa Watta maszyny parowej pod koniec XVIII wieku. Skutki tego wydarzenia to: wzrost produkcji, budowa fabryk, a przede wszystkim poprawa jakości i zwiększenie ilości wytwarzanych produktów.

W XIX wieku „zmiany następowały szybciej niż kiedykolwiek w dotychczasowej historii ludzkości”, ponieważ

- A. bieda i ubóstwo rozbudziły antagonizmy klasowe i grupowe.
- B. nauka odebrała człowiekowi wiarę w Boga.
- C. nastąpił w tym czasie rozwój naukowo-techniczny.
- D. jedynymi wojnami w tym stuleciu były wojny napoleońskie.

Prawidłowa odpowiedź: C

Szukając odpowiedzi do tego polecenia uczeń powinien dokonać selekcji informacji zawartych w tekście źródłowym. Zgodnie z wiadomościami zawartymi w opracowaniu B. Tuchman bieda i ubóstwo miały wpływ na wzrost napięć społecznych w XIX wieku. Był to jednak skutek przemian, jakie wystąpiły w XIX wieku. Podobnym skutkiem była utrata przez człowieka wiary w Boga. Tymczasem zadaniem ucznia jest znalezienie informacji na temat przyczyny przeobrażeń cywilizacyjnych w XIX wieku. Wojny napoleońskie były przyczyną zmian politycznych, przy czym nie były to jedyne wojny XIX wieku. Wpływ na rozwój cywilizacyjny w tym okresie miał przede wszystkim rozwój nauki i techniki, a więc prawidłowa odpowiedź zamieszczona została w punkcie C.

Autorka, pisząc, że „społeczeństwo (...) pękło wskutek nowych napięć i nagromadzonej energii”, ma na myśli

- A. wybuch II wojny światowej.
- B. początek rewolucji przemysłowej.
- C. wybuch I wojny światowej.
- D. początek wielkiego kryzysu gospodarczego.

Prawidłowa odpowiedź: C

Autorka tekstu posłużyła się metaforą dla opisanego wydarzenia historycznego. Zadaniem ucznia jest wyjaśnienie fragmentu tekstu o charakterze przenośnym. Może to uczynić na podstawie tekstu źródłowego, w którym znajduje się informacja o wojnie w 1914 roku. Bez znajomości faktów historycznych trudno jednak będzie znaleźć prawidłową odpowiedź. Odniesienie się do informacji w tekście pozwoli wyeliminować odpowiedzi dotyczące rewolucji przemysłowej i kryzysu gospodarczego. II wojna światowa nie miała bezpośredniego związku z przełomem XIX i XX wieku, który opisuje autorka tekstu.

W powyższym tekście zdanie „*Wychodząc z dziewiętnastego wieku człowiek miał tyleż powodów do zadowolenia, co niepokoju.*” to

- A. fakt.
- B. teza.
- C. argument.
- D. opinia.

Prawidłowa odpowiedź: D

Fakt jest to zdarzenie. Teza to założenie, które należy udowodnić. Argument służy do potwierdzenia sądu lub opinii. Zarówno miejsce powyższego zdania w tekście jako podsumowania wyводу oraz jego oceniający i komentujący charakter decydują o tym, że przytoczone w poleceniu zdanie jest opinią.

Zacytuj zdanie, w którym Stefan Zweig tłumaczy przyczyny wybuchu I wojny światowej.

.....

Prawidłowa odpowiedź: „Da się on wytłumaczyć jedynie tą nadwyżką siły, tragiczną konsekwencją wewnętrznego dynamizmu, który nagromadził się w ciągu czterdziestu lat pokoju i szukał teraz gwałtownego ujścia”.

Uczeń powinien wyszukać informacje w tekście i poprawnie zapisać cytaty. Aby poprawnie zapisać cytaty musi pamiętać, że w przytoczonym tekście nie wolno mu niczego zmienić, a całość powinien ująć w cudzysłów.

Wypisz z tekstu skutki rewolucji przemysłowej w XIX wieku.

- skutki gospodarcze –
- skutki społeczne –

Przykładowe odpowiedzi:

- skutki gospodarcze: zwiększenie produkcji przemysłowej i zbrojeń, rozwój komunikacji, transportu.
- skutki społeczne: wzrost dobrobytu, a także ubóstwa społeczeństwa, przyrost ludności, przeludnienie miast, wzrost antagonizmów grupowych, oderwanie się człowieka od rytmów przyrody, poszerzenie zakresu wiedzy.

W celu udzielenia poprawnej odpowiedzi uczeń powinien odwołać się ponownie do tekstu źródłowego. Warto przy tym zwrócić uwagę na zjawiska dotyczące przemian w gospodarce i odróżnić je od zmian zachodzących w życiu społecznym. Dokonując selekcji informacji zawartych w tekście na podstawie wymienionych kryteriów uczeń może określić, jakie były skutki społeczne i gospodarcze rewolucji przemysłowej w XIX w.

Ponieważ w treści polecenia nie ma określonej ilości skutków, które należy wypisać, uczeń powinien starać się wyszukać, odpowiednio zaklasyfikować, a następnie wypisać wszystkie zjawiska będące skutkami rewolucji przemysłowej XIX wieku.

6. Zadania egzaminu na lekcjach sztuki – przykłady.

W roku szkolnym 2002/2003 w *Kujonie* małopolskiej wersji *Gazety Wyborczej* prowadzony był cykl publikacji związanych z przygotowaniem uczniów do części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego. Poniżej prezentujemy wybrane zadania wraz z komentarzami egzaminatora.

Przykłady tekstów, zadań i komentarzy do zadań

Michał Anioł, *Młodzieniec*, fragment fresku z Kaplicy sykstyńskiej; [w:] Jean Delumeau, *Cywilizacja odrodzenia*.

Wpływ sztuki antycznej na sposób ukazania bohatera fresku przejawia się w

- A. zaznaczeniu ruchów młodzieńca.
- B. przedstawieniu postaci młodzieńca z profilu.
- C. przedstawieniu postaci w siedzącej pozie.
- D. zachowaniu proporcji w budowie ciała.

Prawidłowa odpowiedź: D

W celu udzielenia poprawnej odpowiedzi na to pytanie warto przypomnieć sobie z lekcji historii lub sztuki, jakie cechy sztuki antycznej stały się wzorcami godnymi naśladowania dla artystów renesansu. Twórcy doby odrodzenia byli zafascynowani harmonią charakteryzującą dzieła antyczne. Do tego właśnie zakresu wiadomości odwołuje się odpowiedź D.

O tym, że przedstawiony obraz jest freskiem, świadczy

- A. trójwymiarowość kompozycji.
- B. wyraźny ślad pękającego tynku.
- C. perspektywiczne ujęcie tła.
- D. przedstawienie nagiej postaci.

Prawidłowa odpowiedź: B

Aby rozwiązać to zadanie uczeń powinien skorzystać z wiadomości dotyczących różnych typów malarstwa. Może też odnieść się do swojej wiedzy na temat tak ważnego dorobku kulturowego, jakim są freski w Kaplicy Sykstyńskiej. Ponieważ fresk jest to technika malarstwa ściennego polegająca na malowaniu farbami na mokrym tynku, więc prawidłową odpowiedzią jest B.

Wypisz dwa elementy kompozycyjne, które decydują o dynamicznym sposobie przedstawienia postaci.

Przykładowe odpowiedzi: układ ciała postaci – pochylenie w jedną stronę, brak naturalnej pozy, przechylenie głowy, gest podnoszenia jednym palcem materiału.

Podczas przygotowania się do udzielenia odpowiedzi do tego polecenia uczeń nie musi odwoływać się do konkretnych wiadomości. Powinien natomiast wykorzystać umiejętności odczytywania dzieła malarskiego pod kątem wyszukania informacji na temat określonej w poleceniu funkcji zastosowanych środków wyrazu. W tym przypadku należy zastanowić się, które z nich decydują o dynamicznym sposobie przedstawienia postaci, czyli powodują wrażenie ruchu. Uczeń zredaguje poprawną odpowiedź, jeśli wymieni dwa spośród podanych powyżej elementów.

Podaj dwie cechy charakteryzujące młodego człowieka, które uchwycił malarz.

Przykładowe odpowiedzi: nieśmiałość, zakłopotanie, niewinność, siła.

Poprzez analizę sposobu przedstawienia postaci można uzyskać informacje na jej temat. Poszczególne elementy kompozycji fresku stanowią pretekst do podjęcia próby scharakteryzowania bohatera dzieła. Ukazanie młodego człowieka z profilu, przechylenie ciała, spuszczone oczy, pochylona głowa stanowią podstawę do wnioskowania o jego: nieśmiałości, zakłopotaniu, pewnej wstydlivosti. Nagość postaci w kulturze często utożsamiana bywa z niewinnością. Natomiast atletyczna budowa ciała odnosi się do siły, jaka charakteryzuje młodego człowieka. Aby udzielić poprawnej odpowiedzi, wystarczy wymieni dwie spośród podkreślonych cech.

Opisz fragment fresku przedstawiającego młodzieńca namalowanego przez Michała Anioła. W swej pracy zwróć uwagę na znaczenie niektórych elementów kompozycyjnych dzieła.

Zadaniem ucznia jest zredagowanie dłuższego tekstu. W tym przypadku wymaganą formą wypowiedzi jest opis, a więc tekst, w którym powinny zostać uwzględnione cechy danego przedmiotu, osoby lub, tak jak w tym przypadku – dzieła sztuki. Dlatego też uczeń będzie stosował przede wszystkim różnorodne formy rzeczowników, przymiotników i imiesłowów. Warto jednak pamiętać również o czasownikach. W opisie występuje ich znacznie mniej, jednak powinny być zróżnicowane tak, aby świadczyły o bogatym zasobie słownictwa piszącego (zbyt częste powtarzanie tych samych wyrazów jest najczęstszym błędem związanym z redagowaniem tej formy wypowiedzi).

Uczeń może również wzbogacić swoją wypowiedź pod względem językowym przez zastosowanie środków artystycznych: obok epitetów, także porównań i przenośni. Wymaga to pewnej dojrzałości w świadomym posługiwaniu się słowem, jednak może zawocować oddziaływaniem na wyobraźnię i uczucia odbiorcy. Może łatwiej będzie zredagować opis, jeżeli uczeń przyjmie, że opisuje fresk osobie, która go nigdy wcześniej nie widziała (należy jednak uważać, aby wypowiedź nie przekształciła się w tym przypadku w opowiadanie z elementami opisu).

Każda dłuższa praca pisemna powinna mieć odpowiednią kompozycję, składającą się ze wstępu, rozwinięcia i zakończenia. W przypadku tego polecenia w sposobie realizacji tematu i określonej w nim formy uczeń powinien uwzględnić następujące elementy, które będą stanowiły kryteria oceny pracy, a zostały zapisane w poleceniu:

Wstęp:

- zaprezentowanie dzieła (podanie autora, tytułu lub wskazanie bohatera fresku),

Rozwinięcie:

- opisanie przedstawionej postaci,
- uwzględnienie innych elementów kompozycji (np. tła),
- wyjaśnienie znaczenia elementów kompozycyjnych dla interpretacji fresku (co najmniej dwóch),
- wykorzystanie kontekstów historycznych, plastycznych lub literackich,

Zakończenie:

- własne refleksje na temat dzieła.

Należy pamiętać, że każda dłuższa praca pisemna podlega ocenie pod względem:

- kompozycji – jej trójdzielny układ, spójności tekstu oraz logicznego uporządkowania informacji,
- poprawności językowej,
- poprawności ortograficznej,
- poprawności interpunkcyjnej.

7. Międzyprzedmiotowe zadania egzaminu

W roku szkolnym 2002/2003 w *Kujonie* małopolskiej wersji *Gazety Wyborczej* prowadzony był cykl publikacji związanych z przygotowaniem uczniów do części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego. Poniżej prezentujemy wybrane zadania wraz z komentarzami egzaminatora.

Przykłady tekstów, zadań i komentarzy do zadań

Przeczytaj uważnie tekst.

(Fragment Prologu opublikowanych w 1386 roku *Opowieści Kanterberyjskich* napisanych przez Geoffrey'a Chaucera)

Był z nimi Rycerz, szlachetny i prawy,
Który od pierwszej w młodości wyprawy
Rycerskie cnoty umiłował kornie:
Wierność, cześć, hojność, obyczaje dworne.
Panu swojemu wielce był usłużny,
Na bój z nim jeżdżąc do krajów przeróżnych,
Tak w chrześcijańskie, jak pogańskie strony,
Wszędy dla czynów chwalebnych sławiony.

Był w Aleksandrii, gdy ją zdobywano;
Na pierwszym miejscu zwykle go sadzano
Pośród rycerzy wszystkich nacyj w Prusiech,
Bo rzadko walczył na Litwie i Rusi
Równy mu stanem rycerz chrześcijański. (...)
W piętnastu bitwach toczył bój zawzięty,
A w Tramazynie¹, broniąc wiary świętej,
Trzykrotnie w szrankach tak sprawił się dzielnie,
Iż wrogów zawždy poraził śmiertelnie.
Mężny ów Rycerz wojował ponadto
W Turcji, u boku księcia Bałatu²,
Przeciwko innym pogańskim plemionom.
I zawždy jego najwyżej ceniono.
Człek to roztropny, choć mężny i krewki,
A w łagodności podobny do dziewczki.
Dla wszystkich ludzi jednako życzliwy,
Nie tknął nikogo słowem obelżywym.
Iście rycerskiej grzeczności był wzorem.
Rynsztunek jego nie jaśniał splendorem;
Koń pod nim dobry, lecz jaka³ zrobiona
Z grubej bawełny i rdzą poplamiona
Od starej zbroi, albowiem po trudach
Rycerskich na pać⁴ od razu się udał.

¹ Tramazyn (Tremesse) - miejscowość w Algierii.

² Bałat - miejscowość w Azji Mniejszej.

³ jaka - krótki i obcisły ubiór wierzchni o długich rękawach, używany do XV w. przez rycerstwo.

⁴ pać – pielgrzymka.

G. Chaucer, *Opowieści Kanterberyjskie*.

Gdzie walczył opisany w tekście Rycerz? Wypisz nazwy trzech państw.

Przykładowa odpowiedź: Litwa, Ruś, Turcja.

Aby odpowiedzieć na to pytanie uczeń musi odnaleźć występujące w tekście nazwy państw. Zadanie sprawdza zatem umiejętności wyszukiwania informacji wyrażonych w sposób bezpośredni w tekście.

Wypisz fragment tekstu mówiący o tym, że Rycerz brał udział w krzyżackich wyprawach na pogańskich Litwinów.

Prawidłowa odpowiedź: „Na pierwszym miejscu zwykle go sadzano/Pośród rycerzy wszystkich nacyj w Prusiech./Bo rzadko walczył na Litwie i Rusi/Równy mu stanem rycerz chrześcijański.”

Uczeń wyszukuje w tekście fragment zawierający informacje wskazane w poleceniu. W poszukiwaniach kieruje się wiedzą o tym, że państwo Zakonu Krzyżackiego powstało na terenie Prus („w Prusiech”), a Litwini do 1386 roku byli poganami. Może wypisać (cudzysłów w tym przypadku nie jest wymagany) powyższe zdanie w całości lub we fragmentach, w których jednak musi się znaleźć odpowiedź na polecenie.

Rycerz „w Tramazynie, broniąc wiary świętej” walczył z

- A. prawosławnymi.
- B. poganami.
- C. muzułmanami.
- D. katolikami.

Prawidłowa odpowiedź: C

Z przypisu numer 1 uczeń wyczytał, że Tramazyn leży w Algierii. Odwołując się teraz do swojej wiedzy potrafi wskazać, że mieszkańcy tego obszaru byli wyznawcami islamu, których nazywamy muzułmanami. Na skojarzenie tego faktu pozwala również informacja zawarta w tekście, że jego bohater był „rycerzem chrześcijańskim”. Zadanie zatem wymaga od ucznia czynności związanych z dostrzeganiem kontekstu, który pozwala na właściwe rozumienie tekstu.

Wypisz z tekstu 8 cech, którymi charakteryzował się Rycerz. Zapisz je w formie przymiotników.

Przykładowa odpowiedź: wierny (swemu panu), hojny, dzielny, mężny, krewki, roztropny, łagodny, życzliwy (ludziom), grzeczny, pobożny.

Za wyszukanie informacji o cechach rycerza uczeń otrzymuje 1 pkt. Warto zwrócić uwagę, że niektóre spośród wymienionych w tekście zalet podane zostały przez autora w sposób bezpośredni, inne uczeń nazywa na podstawie odczytanych informacji. Polecenie ma charakter międzyprzedmiotowy. Warunkiem uzyskania pierwszego punktu jest wykazanie się ponadprzedmiotową umiejętnością wyszukiwania informacji. Jednak o uzyskaniu drugiego punktu decyduje znajomość części mowy, gdyż wszystkie cechy uczeń musi podać w formie przymiotnika, a nie zawsze w ten sposób zostały one wyrażone w tekście.

Cytat: „*Panu swojemu wielce był usłużny, / Na bój z nim jeżdżąc do krajów przeróżnych*” charakteryzuje jedną z zasad

- A. średniowiecznego uniwersalizmu.
- B. systemu feudalnego.
- C. sporu o inwestyturę.
- D. ruchu krucjatowego.

Prawidłowa odpowiedź: B

Szukając odpowiedzi na to pytanie uczeń musi odwołać się do swojej wiedzy i dostrzec kontekst związany z przytoczonym fragmentem tekstu. Uniwersalizm to wynik wspólnoty wiary i kultury, a także świadomych działań ludzi średniowiecza, przekonanych, że ważne wartości i normy powinny być powszechne. Spór o inwestyturę to rywalizacja między papieżem a cesarstwem o władzę nad światem chrześcijańskim. Krucjaty zaś to wojny ogłaszane przez papieża w celu odzyskania chrześcijańskiego dziedzictwa lub w obronie chrześcijaństwa przed wewnętrznymi i zewnętrznymi wrogami. Wreszcie feudalizm to ustrój społeczno-polityczny, który wykształcił się jako system hierarchicznej zależności jednostek pomiędzy sobą. Wasal podlegał seniorowi i zmuszony był dochować mu wierności. Uczeń wskazuje zatem treści pozwalające w sposób właściwy poszerzyć możliwości odczytania tekstu.

Stanąć w szranki to metaforyczne określenie

- A. wystąpienia przed publicznością.
- B. podjęcia walki.
- C. przyścia z pomocą.
- D. rozpoczęcia trudnej pracy.

Prawidłowa odpowiedź: B

Szranki to ogrodzony plac, gdzie odbywały się średniowieczne turnieje. Związek frazeologiczny *stanąć w szranki* oznacza stanąć do walki, do współzawodnictwa. Aby zaznaczyć prawidłową odpowiedź, uczeń musi wykazać się umiejętnością rozumienia metaforycznego znaczenia wskazanego w poleceniu związku.

Powyższy tekst powstał w

- A. XV wieku.
- B. XII wieku.
- C. XIV wieku.
- D. XIII wieku.

Prawidłowa odpowiedź: C

Uczeń z informacji zamieszczonych przed tekstem odczytuje datę opublikowania *Opowieści Kanterberyjskich* i na podstawie swej wiedzy oraz umiejętności posługiwania się czasem jako kategorią historyczną określa, który to jest wiek.

Zbigniew Makowski,
Wysokie drzewo
– *głęboki mrok*

Był za podwórkiem plac rozległy,
A na nim trawa, kępy chwastów,
Baterie beczek, deski, cegły,
Dół z wapnem, śmiecie i żelastwo.
Plac miał własności czarodziejskie:
Gdy trzeba było, zmieniał miejsce,
Wysoko wznosi się do góry,
Jak ów z arabskiej bajki dywan,
I w obce ziemie ulatywał;
Był więc, zależnie od lektury,
Czym Kazek chciał.

Julian Tuwim, *Kwiaty polskie*, fragment

Połącz elementy przedstawione na obrazie z poszczególnymi planami kompozycji.

A. drzewi	1. pierwszy plan
B. żwirowe podłoże	2. drugi plan
C. drabina	3. centrum kompozycji
D. studnia	4. tło
E. chmury	

Prawidłowa odpowiedź: A2, B1, C2, D3, E4

Podstawową umiejętnością związaną z odbiorem tekstu ikoniznego jest rozpoznawanie poszczególnych planów kompozycji. Pozwala ona właściwie odczytać znaczenia przedstawione na obrazie. Uczeń przyporządkowuje więc wskazane w poleceniu elementy poszczególnym planom kompozycyjnym. Właściwie rozwiązane zadanie pomoże uczniowi uporządkować sobie informacje odczytywane z obrazu. Uczeń otrzyma 1 pkt, jeżeli połączy wszystkie elementy przyporządkowania.

Wyjaśnij symboliczne znaczenie drzewa i drabiny ukazanych w głębi kompozycji.

Przykładowe odpowiedzi:

Drzewo i drabina: wznoszące się w górę symbolizują wyzwolenie się z zamkniętej przestrzeni podwórka; są znakiem otwartej przestrzeni nieba; symbolizują możliwość poznania, odkrycia tajemnicy „przestrzeni poza murem”, połączenie znanej przestrzeni z nieznanym...

Odczytywanie znaczeń na poziomie symbolicznym jest trudną umiejętnością – zwłaszcza w przypadku tekstu o charakterze ikoniznym. Aby sformułować poprawną odpowiedź uczeń odwołuje się do kontekstów kulturowych, czyli innych tekstów, w których podobny motyw występuje w znaczeniu symbolicznym. Analiza środków wyrazu – w tym przypadku przede wszystkim kompozycji obrazu – pozwala wybrać te spośród znaczeń, które właściwie wyjaśniają symboliczne znaczenie elementów wskazanych w poleceniu. Stąd zgodność wyjaśnienia z treścią i kompozycją obrazu powinna być podstawowym kryterium przyznania punktu za odpowiedź ucznia.

W opisie placu poeta posłużył się

- A. zestawieniem.
- B. omówieniem.
- C. powtórzeniem.
- D. wyliczeniem.

Prawidłowa odpowiedź: D

Wskazanie prawidłowej odpowiedzi okaże się łatwe dla tych spośród uczniów, którzy nie tylko znają definicję różnych środków wyrazu w tekście poetyckim, ale również potrafią wskazać ich przykład w tekście. Uczeń powinien uważnie przeczytać fragment poematu zamieszczony pod obrazem, a następnie dostrzec zastosowane przez autora środki wyrazu.

Wypisz z fragmentu poematu porównanie.

Prawidłowa odpowiedź: „Plac (...) wznosi się do góry,/ Jak ów z arabskiej bajki dywan”.

Podobnie jak w poprzednim poleceniu zadanie wymaga umiejętności dostrzegania wskazanego środka wyrazu. Zapisanie odpowiedzi do zadania 4. będzie więc poprzedzało wykonanie podobnych czynności. Warto zwrócić uwagę uczniów na poprawność zapisu odpowiedzi. Właściwe przytoczenie porównania nie jest warunkiem koniecznym do uzyskania punktu, ale znajomość reguł związanych z zapisem cytowanych środków wyrazu pozwoli uniknąć uczniowi błędu w sformułowaniu odpowiedzi do zadań podobnych pod względem budowy polecenia i wymagań.

Wyjaśnij funkcję porównania występującego w powyższym fragmencie.

Przykładowa odpowiedź: Zastosowane przez poetę porównanie podkreśla baśniowy charakter miejsca; unaocznia świat marzeń;...

Określanie funkcji środków wyrazu jest trudniejszą umiejętnością od ich dostrzegania. Wymaga złożonego rozumowania polegającego na rozpoznawaniu i porządkowaniu sensów (dosłownych i przenośnych) zawartych w poszczególnych wyrazach budujących środek artystyczny. W przypadku porównania występującego w tekście Tuwima uczeń odczytuje, wobec jakiego elementu zostało zastosowane porównanie. Rozważania ucznia powinny dotyczyć zagadnienia właściwości elementu (w tym przypadku placu) podkreślonego przez wprowadzenie drugiego członu (*ów z arabskiej bajki dywan*). Pewną wskazówką pomocną w precyzyjnym odczytaniu porównania jest nie tylko rozpoznanie znaczeń poszczególnych jego członów, ale również zwrócenie uwagi na zmianę formy jednego z czasowników występującego nie w czasie przeszłym (jak pozostałe w tekście), a teraźniejszym.

Podobieństwo przedstawienia miejsca na obrazie i we fragmencie poematu tłumaczy zdanie:

- A. Malarz i poeta przedstawili podwórko z umieszczoną pośrodku studnią.
- B. Zarówno na obrazie, jak i we fragmencie poematu zostało przedstawione zwyczajne miejsce porośnięte trawą.
- C. Na obrazie i we fragmencie poematu ukazano rozległą, otwartą przestrzeń.
- D. Wśród elementów opisanych we fragmencie poematu oraz przedstawionych na obrazie panuje harmonijny porządek.

Prawidłowa odpowiedź: B

Zadanie sprawdza umiejętność wyszukiwania informacji w różnych tekstach kultury. Uczeń porównuje tekst ikoniczny oraz słowny i poszukuje takich wspólnych elementów, które potwierdzą prawdziwość jednej z proponowanych odpowiedzi.

Tematem poetyckiego opisu i obrazu jest

- A. przytłaczający nastrój podwórek.
- B. miejsca dziecięcych zabaw.
- C. niezwykłość zwyczajnych miejsc.
- D. brak troski mieszkańców o estetykę najbliższego otoczenia.

Prawidłowa odpowiedź: C

Aby wskazać prawidłową odpowiedź uczeń, podobnie jak w poprzednim zadaniu, porównuje obydwa teksty kultury pod względem treści i zwraca uwagę na elementy wspólne. Pobieżna, niedokładna analiza może być przyczyną określenia jako poprawnych albo odpowiedzi A (związanej z niewłaściwym odczytaniem obrazu), albo C (odnoszącej się do tekstu poetyckiego). Wybór takich odpowiedzi może świadczyć o braku umiejętności porównywania tekstów kultury (za każdym razem w przypadku ww. błędnych odpowiedzi uwaga ucznia skupia się tylko na jednym z tekstów). W przypadku uznania odpowiedzi D za poprawną uczeń określa temat jedynie na podstawie jednej z płaszczyzn znaczeniowych – dosłownego przekazu, pomijając całkowicie pozostałe warstwy sensów ukrytych w treści obrazu i tekstu. Nie dostrzega przy tym dodatkowo niedostosowania tematu wskazanego w przykładowej odpowiedzi D do sposobu przekazywania treści przez autorów obrazu i fragmentu poematu.

Opisz miejsce, które w Twoim dzieciństwie miało „własności czarodziej-skie”.

Tym razem przedmiotem opisu jest wybrane przez ucznia miejsce. Warto zatem zastanowić się nad odpowiednim uporządkowaniem elementów dla niego charakterystycznych. Zagadnieniem do rozważenia jest wybór koncepcji – czy opis będzie prowadzony od szczegółu krajobrazu do ogólnej charakterystyki, czy też odwrotnie –

od wyglądu miejsca oglądanego przez autora wypowiedzi z pewnej perspektywy (ciekawym rozwiązaniem byłoby np. spojrzenie z lotu ptaka) do zwrócenia uwagi na detale pejzażu. Ze względu na treść polecenia ważna jest selekcja opisywanych elementów. Uczeń powinien wybrać te spośród nich, które umożliwią mu w toku wypowiedzi uzasadnienie wyjątkowości wybranego miejsca pod względem jego czarodziejskich właściwości. Z tematu zadania wynika także możliwość urozmaicenia wypowiedzi poprzez elementy opisu przeżycia wewnętrznego lub opisu sytuacji.

W przypadku tworzenia opisu uczeń stosuje przede wszystkim różnorodne formy rzeczowników i określających je przymiotników oraz imiesłówów. Warto jednak pamiętać również o czasownikach. W opisie występuje ich znacznie mniej, jednak powinny być zróżnicowane tak, aby świadczyły o bogatym zasobie słownictwa piszącego (zbyt częste powtarzanie tych samych wyrazów jest najczęstszym błędem związanym z redagowaniem tej formy wypowiedzi).

Uczeń może również wzbogacić swoją wypowiedź pod względem językowym przez zastosowanie środków artystycznych: obok epitetów, także porównań i przenośni. Opis miejsca o „czarodziejskich właściwościach” będzie bardziej wiarygodny, jeżeli nabierze charakteru wypowiedzi z elementami baśniowej fantastyki, a takie wrażenie uzyskuje się między innymi poprzez metaforyczne opisy wybranych szczegółów. Warto jednak pamiętać w tym przypadku, że stosowanie skomplikowanych środków artystycznych wymaga dużej sprawności i świadomości językowej. Jeżeli uczeń takiej nie wykazuje, może lepiej będzie, gdy porzuci stosowanie epitetów, porównań czy omówień. Zastosowanie wymienionych tropów stylistycznych może w równej mierze zaowocować oddziaływaniem na wyobraźnię odbiorcy, jak konstruowanie tekstu o charakterze metaforycznym.

Każda dłuższa praca pisemna powinna mieć odpowiednią kompozycję, składającą się ze wstępu, rozwinięcia i zakończenia. Ponieważ temat wypowiedzi odnosi się do subiektywnych odczuć autora, dlatego w przypadku realizacji tego zadania, kompozycja opisu może ulec pewnemu rozluźnieniu. Powinna jednak stanowić zamkniętą całość, cechującą się logiką i spójnością treści.

Należy pamiętać, że każda dłuższa praca pisemna podlega ocenie pod względem:

- poprawności językowej i stylistycznej,
- poprawności ortograficznej,
- poprawności interpunkcyjnej.

Liczne błędy – zwłaszcza w zakresie odpowiedniego doboru słów, łączenia ich w związki wyrazowe oraz w poprawnie konstruowane zdania mogą zniweczyć trud piszącego włożony w tworzenie ciekawego opisu. Choć liczba punktów przyznanych za poszczególne kryteria będzie adekwatna do sprawności w tworzeniu własnego tekstu, to jednak wypowiedź nie wywoła oczekiwanego wrażenia na odbiorcy.

8. Zadania dla egzaminatorów części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego

W styczniu i lutym 2004 roku planujemy przeprowadzenie konferencji szkoleniowych dla wszystkich egzaminatorów części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego. Konferencje te zainaugurują przygotowywanie egzaminatorów do oceniania tej części egzaminu gimnazjalnego w maju 2004 roku.

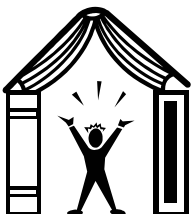
10 lutego 2004 roku w większości szkół na terenie działania OKE w Krakowie przeprowadza się próbny egzamin gimnazjalny w części humanistycznej. Prace uczniów są oceniane w szkołach, jedynie około 2% prac oceniają zewnętrzni egzaminatorzy przygotowujący się do pełnienia funkcji przewodniczącego zespołu egzaminatorów. Podczas oceniania ponad 2000 prac uczniowskich zostanie uszczegółowiony schemat punktowania zadań otwartych, który wraz z modelami punktowania tych zadań, udostępniony będzie dyrektorom szkół i egzaminatorom w dniu 16 lutego 2004 roku na stronach internetowych naszej komisji.

16 lutego 2004 roku nastąpi uruchomienie serwisu szkoleniowego MOODLE dla egzaminatorów części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego. Jedno z pierwszych zadań w tym serwisie będzie polegało na ocenieniu wybranych uczniowskich rozwiązań zadań otwartych z egzaminu próbnego i przesłaniu do OKE – za pośrednictwem Internetu – wyników punktowania. System komputerowy porówna ocenę egzaminatora z modelową oceną głównego egzaminatora OKE, dając możliwość doskonalenia praktyki stosowania kryteriów przy ocenie zadań otwartych.

Na początku marca 2004 w serwisie Moodle podamy egzaminatorom zasady organizacji oceniania części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego oraz zaproponujemy wykonanie drugiej serii zadań przedstawionych w serwisie dla egzaminatorów.

Zgodnie z przyjętym harmonogramem, powołanie przewodniczących zespołów egzaminatorów planujemy zakończyć do 20 marca 2004 roku, a egzaminatorów części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego – do 10 kwietnia 2004. W kwietniu i maju przewodniczący zespołów egzaminatorów powinni przeprowadzić spotkania szkoleniowe z egzaminatorami. Spotkania te także będą wspierane przez system MOODLE. Planujemy, że ocenianie prac części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego 2004 w Ośrodkach Koordynacji Oceniania odbywać się będzie od 14 do 16 maja 2004 roku.

W zasobach internetowego systemu MOODLE udostępniemy egzaminatorom części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego materiały szkoleniowe dotyczące ogólnych zasad oceniania wypowiedzi pisemnej ucznia pod względem poprawności językowej, ortografii i interpunkcji.

9. Przykładowe arkusze części humanistycznej egzaminu

Do biuletynu zostały dołączone 3 przykładowe arkusze części humanistycznej wraz ze schematami punktowania oraz kartotekami. Ich wykorzystanie podczas lekcji może stanowić pretekst do dyskusji związanych nie tylko z merytorycznymi i technicznymi aspektami rozwiązywania zadań egzaminacyjnych, ale również do wymiany poglądów na tematy związane z szeroko pojętymi zagadnieniami humanistycznymi.

Kod ucznia

Data urodzenia

dzień miesiąc rok

PRZYKŁADOWY EGZAMIN GIMNAZJALNY
Z ZAKRESU PRZEDMIOTÓW HUMANISTYCZNYCH

„CZŁOWIEK NIE NARODZIŁ SIĘ SOBIE...”

dysleksja

Instrukcja dla ucznia

1. Sprawdź, czy zestaw egzaminacyjny zawiera 12 stron.
Ewentualny brak stron lub inne usterki zgłoś nauczycielowi.
2. Na tej stronie i na karcie odpowiedzi wpisz swój kod i datę urodzenia.
3. Czytaj uważnie wszystkie teksty i zadania.
4. Rozwiązania zapisuj długopisem lub piórem z czarnym tuszem/atramentem. Nie używaj korektora.
5. W zadaniach od 1. do 20. są podane cztery odpowiedzi: A, B, C, D.
Odpowiada im następujący układ na karcie odpowiedzi:

A	B	C	D

Wybierz tylko jedną odpowiedź i zamaluj kratkę z odpowiadającą jej literą - np. gdy wybrałeś odpowiedź „A”:

■	B	C	D

6. Staraj się nie popełnić błędów przy zaznaczaniu odpowiedzi, ale jeśli się pomylisz, błędne zaznaczenie otocz kółkiem i zamaluj inną odpowiedź.

⊙■	B	C	■

7. Rozwiązania zadań od 21. do 29. zapisz czytelnie i starannie w wyznaczonych miejscach. Pomyłki przekreślaj.
8. Redagując odpowiedzi do zadań możesz wykorzystać wolne miejsca opatrzone napisem *Brudnopis*. Zapisy te nie będą sprawdzane i oceniane.

Czas pracy:
120 minut

Liczba punktów
do uzyskania – 50

GH-A1

POWODZENIA

TEKST I: Stanisław Sojka, *Tolerancja*

Dlaczego nie mówimy o tym, co nas boli, otwarcie?
Budować ściany wokół siebie marna sztuka.
Wrażliwe słowo, czuły dotyk wystarczą,
Czasami tylko tego pragnę, tego szukam.

Na miły Bóg,
Życie nie tylko po to jest, by brać,
Życie nie po to, by beczynn timerwać
I aby żyć, siebie samego trzeba dać!

Problemy twoje, moje, nasze boje – polityka;
A przecież każdy włos jak nasze lata policzony.
Kto jest bez winy, niechaj pierwszy rzuci kamień, niech rzuci –
Daleko raj, gdy na człowieka się zamykam.

Na miły Bóg,
Życie nie tylko po to jest, by brać,
Życie nie po to, by beczynn timerwać
I aby żyć, siebie samego trzeba dać!

Zadanie 1. (0–1)

Refren w tej piosence

- A. powtarza rytm zwrotki.
- B. wskazuje adresata tekstu.
- C. zawiera motyw przewodni.
- D. dzięki swej budowie pozwala powtórzyć melodykę zwrotki.

Zadanie 2. (0–1)

W refrenie apeluje się o przyjęcie postawy

- A. egoisty.
- B. altruisty.
- C. antagonisty.
- D. konformisty.

Zadanie 3. (0–1)

***Kto jest bez winy, niechaj pierwszy rzuci kamień (...)*. Słowa te stanowią aluzję do**

- A. biblijnej sceny przebaczenia grzechów Magdalenie.
- B. muzułmańskiego sposobu karania przez kamienowanie.
- C. sposobu zatwierdzania praw w starożytnej Grecji.
- D. starożytnych sądów skorupkowych.

Zadanie 4. (0–1)

Daleko raj, gdy na człowieka się zamykam. Zdanie to oznacza, że

- A. człowiek ma daleką drogę do raju.
- B. raj nie jest osiągalny dla człowieka.
- C. do raju nie można się dostać pojedynczo.
- D. drogą do raju jest otwarcie się na drugiego człowieka.

Zadanie 5. (0–1)

Osoba mówiąca w wierszu szuka wśród ludzi

- A. szczerości i niewinności.
- B. dystansu i taktu.
- C. otwartości i wrażliwości.
- D. zaangażowania i wdzięczności.

ABY ŻYĆ, SIEBIE SAMEGO TRZEBA DAĆ

TEKST II: Adam Hilary Chmielowski (1845–1916)

Pierwsze studia artystyczne odbył w warszawskiej Klasie Rysunkowej w latach 1865–66, mając za sobą udział w powstaniu styczniowym (1863), opłacony trwałym kalectwem (utrata lewej nogi) i przymusową emigracją w Paryżu. W roku akademickim 1866–67 rozpoczął studia na wydziale inżynieryjnym Uniwersytetu w Gandawie, które wkrótce przerwał, ponownie udając się do Paryża. Zimą 1869 wyjechał do Monachium, gdzie w tamtejszej Akademii Sztuk Pięknych odbył w latach 1870–74 studia. W polskim środowisku artystycznym odgrywał znaczącą rolę duchowego przywódcy i teoretyka malarstwa. Mocna osobowość Chmielowskiego oraz zalety umysłowe sprawiły, że zyskał miano „ojca Platona”. Swe poglądy estetyczne ujął w opublikowanej już w Warszawie w 1876 r. rozprawie *O istocie sztuki*. Podkreślał w niej wartość sztuki uduchowionej i symbolicznej, a odrzucał malarstwo realistyczne. W latach 1879–81 zamieszkał we Lwowie. Pobyt ten zakończyło porzucenie malarstwa związane ze wstąpieniem do zakonu jezuitów, skąd wskutek kryzysu psychicznego artysta trafił do szpitala. W latach 1882–84, przebywając na rekonwalescencji u rodziny na Podolu, Chmielowski powrócił do malarstwa w plenerze, a także restaurował obrazy w kościołach, zajmując się głównie nielegalną pracą tercjarstką¹ wśród unitów. Zagrożony aresztowaniem wrócił do Krakowa i czynnie włączył się w życie towarzyskie i artystyczne miasta. Po złożeniu ślubów zakonnych utworzył Zgromadzenie Braci Albertynów Trzeciego Zakonu Świętego Franciszka Posługujących Ubogim, otaczające opieką ludzi niedostosowanych społecznie – rozbitków życiowych. W przytułiskach organizowanych przez Brata Alberta na pomocną dłoń mógł liczyć każdy – bez względu na wyznanie czy narodowość.

Opracowano na podstawie: *Koniec wieku. Sztuka polskiego modernizmu 1890–1914. Katalog wystawy*, Muzeum Narodowe w Warszawie, Muzeum Narodowe w Krakowie, Warszawa 1996, s. 412.

1. tercjarstwo – w kościele katolickim organizacja religijna ludzi świeckich, związana z określonym zakonem, jednak bez obowiązku życia w klasztorze i składania ślubów zakonnych.

Zadanie 6. (0–1)

Określenie Chmielowskiego mianem „ojca Platona” wskazuje, że dla artysty największą wartość miało

- A. piękno duchowe.
- B. naśladowanie natury.
- C. badanie natury.
- D. dobro sztuki.

Zadanie 7. (0–1)

Po klęsce powstania styczniowego jego uczestnicy emigrowali, ponieważ

- A. szukali lepszej pracy za granicą.
- B. zostali zaproszeni przez rządy Francji i Anglii.
- C. obawiali się prześladowań zaborców.
- D. pragnęli poznać dorobek naukowy i artystyczny Europy.

Zadanie 8. (0–1)

Studia w Akademii Sztuk Pięknych w Monachium Chmielowski podjął

- A. w I połowie XIX wieku.
- B. na przełomie XIX i XX wieku.
- C. na początku XIX wieku.
- D. w II połowie XIX wieku.

Zadanie 9. (0–1)

Po opuszczeniu Podola w 1884 roku Chmielowski zamieszkał w

- A. zaborze austriackim.
- B. zaborze rosyjskim.
- C. Księstwie Warszawskim.
- D. Królestwie Polskim.

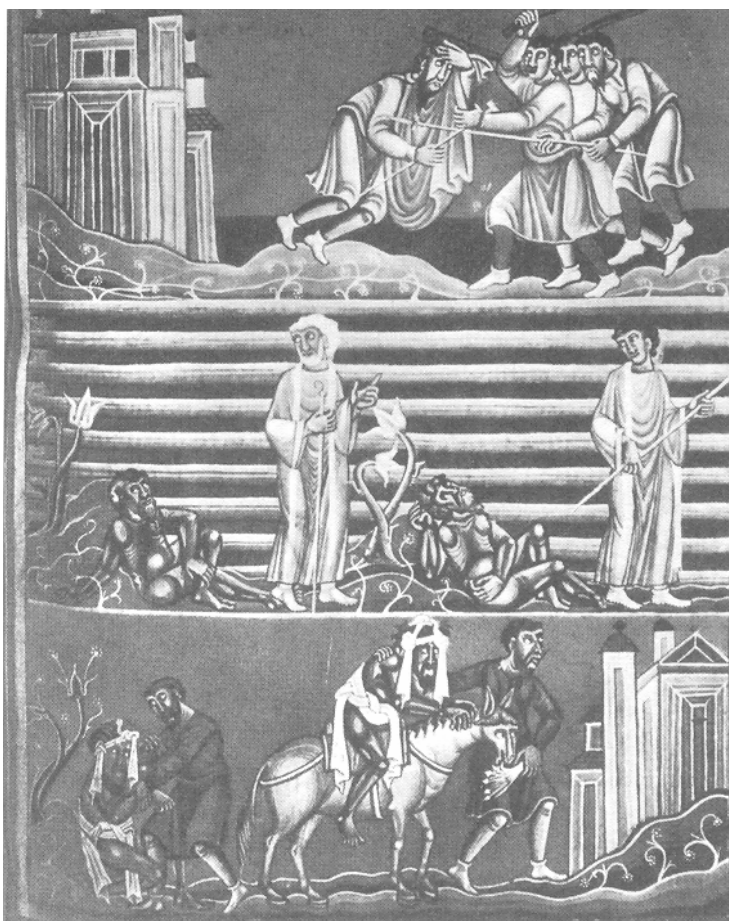
Zadanie 10. (0–1)

Fakt, że w przytuliskach Brata Alberta znajdowali schronienie wszyscy bez względu na wyznanie lub narodowość, świadczy o

- A. bezkrytycznym podporządkowaniu się wartościom.
- B. poszanowaniu cudzych poglądów i upodobań.
- C. czynieniu dobra dla zaspokojenia własnych potrzeb.
- D. poszukiwaniu dobra wśród innych narodów.

BUDOWAĆ ŚCIANY WOKÓŁ SIEBIE – MARNA SZTUKA

TEKST III: *Przypowieść o miłosiernym Samarytaninie*

Niebezpieczeństwa podróży: dobry Samarytanin, miniatura z XI w. [w:] J. Le Goff, Kultura średniowiecznej Europy

Pewien człowiek schodził z Jerozolimy do Jerycha i wpadł w ręce zbójców. Ci nie tylko, że go obdarli, ale jeszcze rany mu zadali, i zostawiwszy na pół umarłego, odeszli. Przypadkiem przechodził tą drogą pewien kapłan; zobaczył go i minął. Tak samo Lewita, gdy przyszedł na to miejsce i zobaczył go, minął. Pewien zaś Samarytanin, będąc w podróży, przechodził również obok niego. Gdy go zobaczył, wzruszył się głęboko: podszedł do niego i opatrzył mu rany, zalewając je oliwą i winem; potem wsadził go na swoje bydlę, zawiózł do gospody i pielęgnował go. Następnego zaś dnia wyjął dwa denary, dał gospodarzowi i rzekł: „Miej o nim staranie, a jeśli co więcej wydasz, ja oddam tobie, gdy będę wracał.”

Zadanie 11. (0–1)

Zamieszczona powyżej miniatura jest dziełem sztuki z XI wieku, ponieważ

- A. w zobrazowanej scenie nie ma zachowanej perspektywy.
- B. obraz przedstawia sceny z Pisma Świętego.
- C. na drugim planie przedstawione zostały budynki w stylu gotyckim.
- D. autor ozdobił swą pracę ornamentem roślinnym.

Zadanie 12. (0–1)

Część środkowa miniatury odpowiada następującemu fragmentowi przypowieści:

- A. (...) *podszedł do niego i opatrzył mu rany (...).*
- B. (...) *wsadził go na swoje bydlę, zawiózł do gospody (...).*
- C. *Pewien człowiek (...) wpadł w ręce zbójców.*
- D. (...) *przechodził tą drogą pewien kapłan; zobaczył go i minął.*

Zadanie 13. (0–1)

Związek miniatury z przypowieścią właściwie tłumaczy zdanie:

- A. Miniatura rozwija wydarzenia przedstawione w przypowieści.
- B. Miniatura komentuje wydarzenia przedstawione w przypowieści.
- C. Miniatura jest ilustracją wydarzeń biblijnych.
- D. Miniatura podkreśla kontrast wydarzeń biblijnych.

Zadanie 14. (0–1)

W przytoczonym fragmencie tekstu cechą przypowieści jest między innymi

- A. występowanie postaci biblijnych.
- B. przedstawienie typowych postaw wobec życia.
- C. ukazanie wydarzeń w kilku obrazach.
- D. umiejscowienie wydarzeń w określonym czasie historycznym.

Zadanie 15. (0–1)

Przypowieść ma charakter pouczający, ponieważ

- A. zawiera pointę.
- B. ukazuje ogólne prawdy o życiu.
- C. jest wyrażona w formie sentencji.
- D. opowiada o czasach i bohaterach biblijnych.

WRAŻLIWE SŁOWO, CZUŁY DOTYK WYSTARCZA

TEKST IV: Małgorzata Musierowicz, *Lekcja polskiego* (fragment powieści *Kwiat kalafiora*)

Kiedy zamieszanie z dziennikiem zostało opanowane, Dmucha wiec przystąpił do lekcji. (...)

– Współczucie – powiedział, nagle przystając.

Klasa ucichła momentalnie.

– Kto wyjaśni, co to oznacza?

– Ja! – powiedział gruby Darek z pierwszej ławki. – To jest litość.

Dmucha wiec fuknął.

– Bezmyślny chłopcze – rzekł. – Litość to nie współczucie. Zwróćcie uwagę na zabarwienie emocjonalne obu tych słów. Które z nich ma odcień pejoratywny?

– Współczucie – powiedziało kilka głosów naraz.

– Oba mają – powiedziało kilka innych głosów.

Dmucha wiec nie spodziewał się takiej odpowiedzi. Był szczerze zdumiony.

– Chwileczkę, jak to? – spytał. – Ja chyba źle rozumiem. Wyjaśnijcie mi to zaraz – zażądał.

Nikt się nie kwapił.

– Darek! Mów no, bracie – Dmucha wiec klepnął grubasa po łopatce.

– Nno... – rzekł Darek. – Bo współczucie to tak jak... miłosierdzie... to takie jakieś babskie. Ckliwe.

– Ckliwe i babskie – mruknął polonista. (...) – Dlaczego waszym zdaniem współczucie jest czymś niewłaściwym? Dlaczego waszym zdaniem pomaganie bliźnim jest śmieszne? Dlaczego nikt się nie wstydy agresji i brutalności, a żenuje go własna dobroć? Czy nie sądzicie, że coś tu stoi na głowie? Dwaj spośród was – nazwisk nie wymienię ze względów humanitarnych – stali wczoraj na skrzyżowaniu, a obok staruszka nie miała odwagi przejść przez jezdnię. Widziałem to z dala, tak jest. Stąd temat mojej dzisiejszej rozmowy z wami. Starsza pani zwróciła się w końcu do jednego z tych dwóch i on ją przeprowadził przez jezdnię. Ale tak się wstydył, że to zrobił, że musiał sobie zdrowo zakląć, kiedy już wrócił do kolegi. Ja pytam – dlaczego? Dlaczego wstydydzie się współczucia? Współczucia. Proszę się zastanowić teraz nad etymologią tego wyrazu. (...)

Wstała Cesia Żak.

– Boimy się współczuć – powiedziała. – Ludzie wokół nas stają się agresywni. Robimy krok w ich stronę, a oni odpowiadają nam złośliwością. – Niepewnie spojrzała w stronę Dmucha wca. – Po prostu boimy się, żeby nas nie odtrącono.

– Śmieszne – rzekł Dmucha wiec. – Odtrąca was – no i co z tego? Ja bym się tego nie obawiał.

– Ale Cesia ma rację, panie profesorze – powiedziała szybko Beata Kowalczyk. – Ja się na przykład boję ludzi, mama zawsze mi powtarza, że bym była ostrożna. Bo ludzie, panie profesorze, zaraz wyczują, że kto jest miękki, i wykorzystują go od razu... (...)

– Boicie się ludzi – mruknął. – No jest to znany aspekt tej sprawy. Czy wiecie, że zwierzęta często atakują ze strachu? Jak pisał pewien znakomity pisarz: „Źli ludzie to ci, którzy myślą, że świat jest zły i źli są wszyscy wokół. I czynią zło, myśląc, że bronią się przed złem innych.” (...) Czy ktoś chciałby powiedzieć coś jeszcze?

– Ja – zgłosił się Lucek (...). – Ja jeszcze o tym, co ten pisarz powiedział. Co do złych ludzi.

– No, no, słucham?

– Ten gość nie miał racji – stwierdził Lucek kategorycznie. – Moim zdaniem, źli ludzie to ci, którzy zapewniają sobie korzyści, krzywdząc innych. Taki zły wcale nie musi myśleć, że inni są źli. On może myśleć, że inni są dobrzy, ale głupi, a on jest po prostu sprytniejszy od nich. Pan rozumie?

Dmucha wiec nagle roześmiał się z całego serca i wziął Lucka za rękę. (...)

– Ależ tak – powiedział. – Rozumiem. Rozumiem doskonale i dziękuję wam za dzisiejszą lekcję.

Zadanie 16. (0–1)

Dyskusja podczas lekcji została wywołana

- A. sytuacją zaobserwowaną przez profesora.
- B. aktualnymi problemami klasy.
- C. stereotypowymi poglądami uczniów.
- D. prowokacyjnym zachowaniem uczniów w szkole.

Zadanie 17. (0–1)

Współczucie to zdolność do

- A. dzielenia się pozytywnymi uczuciami z innymi.
- B. podzielenia uczuć drugiego człowieka.
- C. przenoszenia swoich uczuć na innych.
- D. przejmowania negatywnych uczuć od drugiego człowieka.

Zadanie 18. (0–1)

Stwierdzenie, że „coś tu stoi na głowie” oznacza, że

- A. ktoś przyjmuje inny punkt widzenia.
- B. panuje tu ład i porządek.
- C. ktoś nie stoi mocno na ziemi.
- D. porządek rzeczy został odwrócony.

Zadanie 19. (0–1)

Według profesora motywacją zła w postępowaniu człowieka jest

- A. agresja.
- B. spyt.
- C. strach.
- D. asekuracja.

Zadanie 20. (0–1)

Według Cesi jedną z największych potrzeb młodego człowieka jest

- A. akceptacja ze strony innych.
- B. bezpieczeństwo własnej osoby.
- C. porozumienie z drugim człowiekiem.
- D. umiejętność współdziałania w grupie.

Zadanie od 21. do 24. związane są z tekstem IV.

Zadanie 21. (0–1)

Podaj czas i miejsce wydarzeń sytuacji przywołanej przez profesora Dmuchawca podczas lekcji.

czas - _____

miejsce - _____

Zadanie 22. (0–1)

Wypisz z fragmentu powieści Małgorzaty Musierowicz dwie różne uczniowskie definicje współczucia.

Zadanie 23. (0–1)

Wyjaśnij, dlaczego profesor ze *względów humanitarnych* nie wymienił nazwisk uczniów stojących na skrzyżowaniu.

Zadanie 24. (0–1)

Na podstawie wypowiedzi profesora Dmuchawca napisz, jaki był cel dyskusji prowadzonej z uczniami.

Zadanie 25. (0–2)

Odwołując się do konkretnego przedsięwzięcia, uzasadnij, która ze współczesnych osób publicznych zasługuje na miano samarytanina XX/XXI w.

Zadanie 26. (0–1)

Zaproponuj trzy różne synonimy, którymi zastąpisz przymiotnik *miłosierny*.

Zadania 27. (0–2)

Podany tekst:

Staruszka stała przerażona. Samochody szybko ruszyły. Ludzie głośno krzyczeli.
przekształć z czasu przeszłego na teraźniejszy,

uzupełnij tekst o wyrazy lub wyrażenia wskazujące na jednoczesność zdarzeń.

Zadanie 28. (0–5)

Zredaguj zaproszenie na wystawę fotograficzną pt. *Samarytanie XX wieku*.

KARTOTEKA TESTU „CZŁOWIEK NIE NARODZIŁ SIĘ SOBIE...”

Nr zadania	Forma zadania	Badana umiejętność Uczeń:	Standard	Maksymalna liczba punktów
1.	WW	wskazuje funkcje refrenu	I/4	1
2.	WW	nazywa postawę	I/2	1
3.	WW	wskazuje kontekst	I/6	1
4.	WW	odczytuje metaforę	I/1	1
5.	WW	wskazuje cel wypowiedzi	I/2	1
6.	WW	rozpoznaje kontekst	I/6	1
7.	WW	określa przyczynę emigracji popowstaniowej	I/6	1
8.	WW	wyszukuje informacje w tekście	I/3	1
9.	WW	Wykorzystuje wiadomości z historii	I/6	1
10.	WW	charakteryzuje postawę	I/2	1
11.	WW	rozpoznaje cechy sztuki gotyckiej	I/4	1
12.	WW	dokonuje intersemiotycznego przekładu	I/6	1
13.	WW	określa relacje między tekstami	I/1	1
14.	WW	wskazuje cechy przypowieści	I/6	1
15.	WW	określa cel wypowiedzi	I/2	1
16.	WW	określa przyczynę wydarzenia na podstawie informacji zawartych w tekście	I/3	1
17.	WW	definiuje wartości	I/6	1
18.	WW	wyjaśnia znaczenie związku frazeologicznego	I/1	1
19.	WW	interpretuje wypowiedzi bohaterów	I/2	1
20.	WW	interpretuje wypowiedzi bohaterów	I/2	1
21.	KO	wyszukuje informacje w tekście	I/3	1
22.	KO	wyszukuje informacje w tekście	I/3	1
23.	KO	określa intencje bohatera tekstu	I/2	1
24.	KO	określa cel dyskusji	I/2	1
25.	KO	porządkuje informacje formułuje argument	II/6 II/5	1 1
26.	KO	dobiera synonimy	I/1	1
27.	KO	przekształca tekst	II/7	2
28.	RO	redaguje zaproszenie:	II/1	
		- przedstawia istotne informacje,	II/3	1
		- stosuje środki językowe o charakterze perswazyjnym,	II/3	1
		- tworzy tekst spójny,	II/4	1
		- tworzy tekst poprawny pod względem językowym,	II/1	1
		- tworzy tekst poprawny pod względem ortograficznym i interpunkcyjnym;	II/1	1

Nr zadania	Forma zadania	Badana umiejętność Uczeń:	Standard	Maksymalna liczba punktów	
29.	RO	redaguje opis sytuacji: - redaguje tekst, w którym przeważa opis sytuacji, - opisuje sytuację, - ocenia sytuację, - redaguje tekst w pierwszej osobie, - konsekwentnie realizuje pracę zgodnie z przyjętym punktem widzenia, - redaguje tekst o trójdzielnej kompozycji, - redaguje wypowiedź spójną i logicznie uporządkowaną, - redaguje tekst poprawny pod względem językowym, - dostosowuje styl wypowiedzi do określonej w temacie formy, - redaguje tekst poprawny pod względem ortograficznym, - redaguje wypowiedź poprawną pod względem interpunkcyjnym.		II/1	1
				II/4	
				II/6	2
				II/9	
				II/4	1
				II/4	
				II/4	2
				II/4	
				II/1	3
				II/3	
II/1	2				
II/1					
RAZEM: 50 pkt.					

KLUCZ ODPOWIEDZI DO ZADAŃ ZAMKNIĘTYCH

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
C	B	A	D	C	A	C	D	A	B	A	D	C	B	B	A	B	D	C	A

SCHEMAT PUNKTOWANIA ZADAŃ OTWARTYCH

Nr zadania	Poprawna odpowiedź	Liczba punktów	Zasady przyznawania punktów
21.	czas: np. dzień wcześniej, jeden dzień przed opisaną lekcją... miejsce: np. skrzyżowanie ulicy, jezdnia,	0 – 1	1 pkt przyznaje się za określenie czasu i miejsca
22.	Np. „To jest litość.”, „Bo współczucie to tak jak... miłosierdzie... to takie jakieś babskie.”	0 – 1	1 pkt przyznaje się za podanie dwóch różnych sposobów definiowania przez uczniów słowa <i>współczucie</i>
23.	Np. Profesor nie wymienił nazwisk uczniów ze względów humanitarnych, ponieważ nie chciał zawstydząć młodych ludzi przed ich rówieśnikami. Celem profesora nie było potępienie uczniów, lecz chęć poznania ich opinii na temat współczucia.	0 – 1	1 pkt przyznaje się za wyjaśnienie postępowania profesora

Nr zadania	Poprawna odpowiedź	Liczba punktów	Zasady przyznawania punktów
24.	Np. wzbudzenie refleksji na temat współczucia, poznanie poglądów młodych ludzi na temat współczucia, pobudzenie wrażliwości uczniów ...	0 – 1	1 pkt przyznaje się za określenie celu lekcji
25.	Np. Na miano samarytanina XX/XXI w. zasługuje Janina Ochojska, ponieważ organizowała akcje humanitarne – np. pomocy mieszkańcom Kazachstanu. Na miano samarytanina XX/XXI w. zasługuje Jurek Owsiak, ponieważ co roku organizuje Wielką Orkiestrę Świątecznej pomocy, z której uzyskane pieniądze przekazuje na potrzeby ratowania życia i zdrowia dzieci.	0 – 2	1 pkt przyznaje się za podanie konkretnego przykładu 1 pkt przyznaje się za sformułowanie uzasadnienia (zastosowanie odpowiednich struktur gramatycznych) <i>Uwaga!</i> <i>1 pkt przyznaje się za wypowiedź, w której nie wskazano konkretnej osoby, ale logicznie uzasadniono odpowiedź.</i>
26.	Np. dobry, ofiarny, troskliwy, ...	0 – 1	1 pkt przyznaje się za podanie trzech różnych synonimów
27.	Np. - Staruszka stoi przerażona. Samochody szybko ruszają. Ludzie głośno krzyczą. - Nagle samochody szybko ruszyły. W tym samym momencie staruszka stanęła przerażona, a ludzie głośno zaczęli krzyczeć. Staruszka stoi przerażona widząc szybko ruszające samochody i słysząc głośno krzyczących ludzi.	0 – 2	1 pkt przyznaje się za przekształcenie wypowiedzi na czas teraźniejszy 1 pkt przyznaje się za trafne wprowadzenie wyrazów lub wyrażeń wskazujących na jednoczesność zdarzeń
RAZEM		9 pkt	

KRYTERIA OCENY ZAPROSZENIA

Lp.	Kryterium	Punktacja	Zasady przydzielania punktów
28.1	przedstawienie istotnych informacji	0 – 1	1 pkt przyznaje się za podanie istotnych informacji o czasie miejscu, nadawcy, adresacie i celu
	świadome użycie środków językowych	0 – 1	1 pkt przyznaje się za świadome zastosowanie środków językowych mających na celu nakłonienie odbiorcy do przyjścia (należy uwzględnić również krótką prezentację wystawy, w której zostaną wymienione nazwiska twórców lub bohaterów zdjęć)
28.2	kompozycja	0 – 1	1 pkt przyznaje się za spójność tekstu
28.3	poprawność językowa (fleksyjna, słowotwórcza, leksykalna, składniowa)	0 – 1	dopuszcza się jeden błąd
28.4	poprawność ortograficzna i interpunkcyjna	0 – 1	dopuszcza się 1 błąd ortograficzny i 1 błąd interpunkcyjny
Łącznie: 5 punktów			

KRYTERIA OCENY ZAPROSZENIA dla uczniów ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się

Lp.	Kryterium	Punktacja	Zasady przydzielania punktów
28.1	przedstawienie istotnych informacji	0 – 1	1 pkt przyznaje się za podanie istotnych informacji o czasie miejscu, nadawcy, adresacie i celu
	świadome użycie środków językowych	0 – 1	1 pkt przyznaje się za świadome zastosowanie środków językowych mających na celu nakłonienie odbiorcy do przyjścia (należy uwzględnić również krótką prezentację wystawy, w której zostaną wymienione nazwiska twórców lub bohaterów zdjęć)
28.2	kompozycja	0 – 1	1 pkt przyznaje się za spójność tekstu
28.3	poprawność językowa (fleksyjna, słowotwórcza, leksykalna, składniowa)	0 – 1	dopuszcza się jeden błąd
28.4	poprawność ortograficzna i interpunkcyjna	0 – 1	dopuszcza się po 2 błędy ortograficzne i 2 błędy interpunkcyjne
Łącznie: 5 punktów			

KRYTERIA OCENY ZADANIA ROZSZERZONEJ ODPOWIEDZI

	Kryteria oceny	Liczba punktów
I TEMAT (0 – 6 pkt)		
29.1	W tekście zdecydowanie przeważa opis sytuacji.	0 – 1
29.2	Rozwinięcie tematu: a) przedstawienie sytuacji obejmuje: - zaprezentowanie miejsca, czasu, bohaterów - uwzględnienie jednoczesności wydarzeń b) ocenę opisaną sytuacją c) narracją pierwszoosobową d) konsekwentne realizowanie pracy zgodnie z określonym w temacie punktem widzenia.	0 – 1 0 – 1 0 – 1 0 – 1 0 – 1
II KOMPOZYCJA (0 – 3 pkt)*		
29.3	Tekst ma kompozycję trójdzielną z zachowaniem odpowiedniego układu graficznego.	0 – 2
29.4	Tekst jest spójny i logicznie uporządkowany.	0 – 1
III JĘZYK I STYL (0 – 4 pkt)*		
29.5	W pracy trafnie dobierane są środki językowe (nie pojawiają się kolokwializmy, wieloznaczność, nieuzasadnione powtarzanie wyrazów – dopuszcza się 1 błąd).	0 – 1
	W pracy poprawnie stosowane jest słownictwo (pod względem znaczeniowym, frazeologicznym, fleksyjnym i słowotwórczym – dopuszcza się 1 błąd).	0 – 1
	Praca jest poprawna pod względem składniowym – dopuszcza się 1 błąd.	0 – 1
29.6	Styl jest funkcjonalny, dostosowany do sytuacji komunikacyjnej i formy wypowiedzi.	0 – 1
IV ZAPIS (0 – 3 pkt)*		
29.7	Ortografia jest poprawna.	0 – 2 0 bł. – 2 pkt. 1 bł. – 1 pkt. 2 bł. – 0 pkt.
29.8	Interpunkcja jest poprawna (dopuszcza się 3 błędy).	0 – 1
Razem		0 – 16

*Jeżeli praca jest krótsza niż połowa wymaganej objętości, nie przyznaje się punktów z tych kategorii.

**KRYTERIA OCENY ZADANIA ROZSZERZONEJ ODPOWIEDZI
dla uczniów ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się**

Kryteria oceny		Liczba punktów
I TEMAT (0 – 6pkt)		
29.1	W tekście zdecydowanie przeważa opis sytuacji.	0 – 1
29.2	Rozwinięcie tematu: a) przedstawienie sytuacji obejmuje: - zaprezentowanie miejsca, czasu, bohaterów - uwzględnienie jednoczesności wydarzeń b) ocenę opisaną sytuacją c) narracją pierwszoosobową d) konsekwentne realizowanie pracy zgodnie z określonym w temacie punktem widzenia.	0 – 1 0 – 1 0 – 1 0 – 1 0 – 1
II KOMPOZYCJA (0 – 3 pkt)*		
29.3	Tekst ma kompozycję trójdzielną z zachowaniem odpowiedniego układu graficznego.	0 – 2
29.4	Tekst jest spójny i logicznie uporządkowany.	0 – 1
III JĘZYK I STYL (0 – 4 pkt)*		
29.5	W pracy trafnie dobierane są środki językowe (nie pojawiają się kolokwializmy, wieloznaczność, nieuzasadnione powtarzanie wyrazów – dopuszcza się 1 błąd).	0 – 1
	W pracy poprawnie stosowane jest słownictwo (pod względem znaczeniowym, frazeologicznym, fleksyjnym i słowotwórczym – dopuszcza się 1 błąd).	0 – 1
	Praca jest poprawna pod względem składniowym – dopuszcza się 1 błąd.	0 – 1
29.6	Styl jest funkcjonalny, dostosowany do sytuacji komunikacyjnej i formy wypowiedzi.	0 – 1
IV ZAPIS (0 – 3 pkt)*		
29.7	Ortografia jest poprawna (dopuszcza się 4 błędy).	0 – 1
29.8	Interpunkcja jest poprawna (dopuszcza się 4 błędy).	0 – 1
29.9	Zapis umożliwia komunikację.	0 – 1
Razem		0 – 16

*Jeżeli praca jest krótsza niż połowa wymaganej objętości, nie przyznaje się punktów z tych kategorii.

Kod ucznia

Data urodzenia

dzień		miesiąc			rok		

PRZYKŁADOWY EGZAMIN GIMNAZJALNY
Z ZAKRESU PRZEDMIOTÓW HUMANISTYCZNYCH

**W POSZUKIWANIU AUTORYTETU
– PORTRETY KRÓLOWEJ JADWIGI**

dysleksja

Instrukcja dla ucznia

1. Sprawdź, czy zestaw egzaminacyjny zawiera 12 stron.
Ewentualny brak stron lub inne usterki zgłoś nauczycielowi.
2. Na tej stronie i na karcie odpowiedzi wpisz swój kod i datę urodzenia.
3. Czytaj uważnie wszystkie teksty i zadania.
4. Rozwiązania zapisuj długopisem lub piórem z czarnym tuszem/atramentem. Nie używaj korektora.
5. W zadaniach od 1. do 20. są podane cztery odpowiedzi: A, B, C, D. Odpowiada im następujący układ na karcie odpowiedzi:

A	B	C	D

Wybierz tylko jedną odpowiedź i zamaluj kratkę z odpowiadającą jej literą - np. gdy wybrałeś odpowiedź „A”:

■	B	C	D

6. Staraj się nie popełnić błędów przy zaznaczaniu odpowiedzi, ale jeśli się pomylisz, błędne zaznaczenie otocz kółkiem i zamaluj inną odpowiedź.

○	B	C	■

7. Rozwiązania zadań od 21. do 27. zapisz czytelnie i starannie w wyznaczonych miejscach. Pomyłki przekreślaj.
8. Redagując odpowiedzi do zadań możesz wykorzystać wolne miejsca opatrzone napisem *Brudnopis*. Zapisy te nie będą sprawdzane i oceniane.

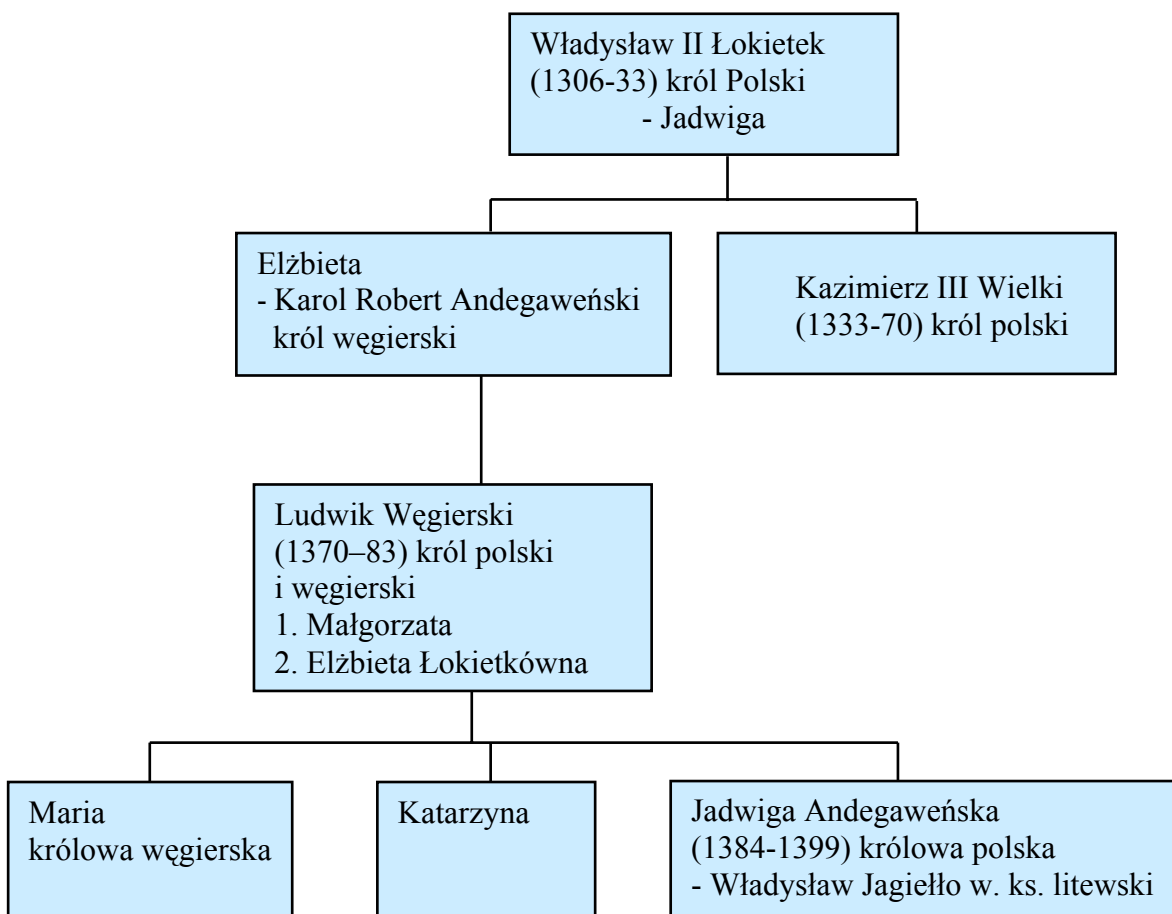
Czas pracy:
120 minut

Liczba punktów
do uzyskania – 50

GH-A1

POWODZENIA

**Czego można się dowiedzieć o życiu królowej z opracowań historycznych?
Zapoznaj się z fragmentem drzewa genealogicznego Piastów
oraz tekstem I i odpowiedz na pytania.**

Fragment drzewa genealogicznego Piastów wg N. Davies, *Boże Igrzysko*, Kraków 1992.

Zadanie 1. (0–1)

Ojcem Jadwigi Andegaweńskiej był

- A. Ludwik Węgierski.
- B. Kazimierz III Wielki.
- C. Władysław II Łokietek.
- D. Karol Robert Andegaweński.

Zadanie 2. (0–1)

Prawdziwe stwierdzenie zawiera zdanie:

- A. Jadwiga Andegaweńska była żoną Ludwika Węgierskiego.
- B. Siostrą Jadwigi Andegaweńskiej była Elżbieta Łokietkówna.
- C. Kazimierz III Wielki był dziadkiem Jadwigi Andegaweńskiej.
- D. Jadwiga Andegaweńska była spokrewniona z Piastami przez Elżbietę Łokietkównę.

Tekst I

W 1374 r. w Koszycach Ludwik Węgierski uzyskał od polskich możnowładców obietnicę, że jedna z córek obejmie po nim sukcesję w Polsce. Po wielu kłótniach zgodzono się na kandydaturę młodszej, Jadwigi, która była zaręczona z księciem austriackim Wilhelmem von Habsburgiem. Polscy możnowładcy w Krakowie nie bardzo mogli zaakceptować aktualnego narzeczonego Jadwigi. Z ich punktu widzenia związek z Litwą był o wiele bardziej interesujący.

14 sierpnia 1385 r. w Krewie na Białorusi podpisano umowę, na mocy której polscy możnowładcy uzyskiwali zgodę Jagiełły na szereg bardzo korzystnych posunięć.

W zamian za rękę Jadwigi książę litewski zgadzał się przyjąć chrzest, nawrócić wszystkich swych poddanych na wiarę rzymskokatolicką, podjąć wspólne działania przeciwko Zakonowi Krzyżackiemu oraz trwałą unią połączyć Wielkie Księstwo Litewskie z Królestwem Polskim.

Dla Jadwigi było to przeżycie bardzo bolesne. Miała jedenaście lat i praktycznie była zupełnie sama w obcym kraju. Kazano jej porzucić młodego człowieka, z którym była zaręczona od wczesnego dzieciństwa i poślubić poganina – starego kawalera, przeszło trzy razy starszego od niej, z którym nawet nie mogła się porozumieć. Była inteligentna, ładna, wykształcona, uzdolniona muzycznie i zupełnie bezbronna. Po jej samotnej koronacji na Wzgórzu Wawelskim, która odbyła się 15 października 1384 r., habsburski książę przyjechał upomnieć się o swoją narzeczoną. Jadwiga patrzyła, jak kasztelan krakowski wdarł się na zamek królewski, aby przepędzić nieszczęsnego Habsburga z kraju. Zwróciła się do matki, która nie chciała o niczym wiedzieć i do arcybiskupa, który ją poinformował, że zaręczyny zostały unieważnione. Po tygodniach rozpaczliwych modłów poddała się nieuchronnemu losowi.

15 lutego 1386 r. Jagiełłę pokropiono chrzcielną wodą i przemieniono w chrześcijańskiego księcia, nadając mu imię Władysław. W trzy dni później odbył się ślub, w marcu zaś – wspólna koronacja. Nic dziwnego, że potraktowana w ten sposób Jadwiga zwróciła się ku życiu w chrześcijańskim miłosierdziu. Pogardzała możnymi i kochała ubogich. Do dziś opowiada się, że podarte szczytki peleryny, którą okryła ciało pewnego utopionego w rzece kotlarza, stały się chorągwią cechu kotlarzy¹. Odcisk stopy, którą oparła na kamieniu, aby oderwać od pantofelka złotą sprzączkę i dać ją ubogiemu kamieniarzowi, zachowano dla potomności, wmurowując go w ścianę jednego z krakowskich kościołów.

Gdy w 1399 r. Jadwiga poważnie zachorowała, zamek oblegali chłopci i mieszczanie, którzy znosili dary na intencję jej wyzdrowienia i klęczeli na bruku, modląc się za swoją królową.

Umarła 17 lipca 1399 r. w wieku 24 lat, pozostawiając cały swój osobisty majątek na wyposażenie Krakowskiej Akademii – Uniwersytetu Jagiellońskiego. I tak interesom dwóch krajów służyły łzy i pokora nieszczęśliwej dziewczyny.

Opracowano na podstawie fragmentów książki Normana Daviesa, *Boże igrzysko. Historia Polski*, Kraków 1992.

¹ kotlarz – rzemieślnik zajmujący się wyrabianiem z blachy mosiężnej lub miedzianej kotłów i rondli.

Zadanie 3. (0–1)**Wskaż wydarzenia z okresu, gdy królem Polski była Jadwiga.**

A.	12 września 1382 – śmierć Ludwika Andegaweńskiego	31 sierpnia 1384 – umieszczenie w klasztorze na Jasnej Górze obrazu Matki Boskiej
B.	14 sierpnia 1385 – umowa w Krewie	4 marca 1386 – koronacja Władysława Jagiełły na króla Polski
C.	16 sierpnia 1399 – bitwa pod Worskłą	26 lipca 1400 – odnowienie Akademii Krakowskiej
D.	23 maja 1404 – pokój między Litwą a Polską w Raciążu	15 lipca 1410 – bitwa pod Grunwaldem

Zadanie 4. (0–1)**Jakie wydarzenie z życia Jadwigi obrosło w legendę?**

- A. Ślub z poganinem.
- B. Odcisnięcie stopy w kamieniu.
- C. Samotne rządy na Wawelu.
- D. Samotna koronacja.

Zadanie 5. (0–1)**Lud pokochał Jadwigę, ponieważ**

- A. wspierała ubogich.
- B. założyła Akademię.
- C. poważnie zachorowała.
- D. rozpaczliwie się modliła.

Zadanie 6. (0–1)**Zdanie – *Dla Jadwigi było to przeżycie bardzo bolesne.* – można zastąpić związkim frazeologicznym**

- A. serce Jadwigi zadrżało.
- B. serce Jadwigi pękało z bólu.
- C. Jadwiga była igraszką losu.
- D. Jadwiga była sama na Bożym świecie.

Zadanie 7. (0–1)**Postawę Jadwigi ilustruje sentencja:**

- A. *Ubóstwa duszy uleczyć nie sposób.*
- B. *Biedne ludy cierpią za swych królów błędy.*
- C. *Mądrość musisz sam z siebie własną zdobyć pracą.*
- D. *Tak mało na świecie dobroci, a tyle jej światu potrzeba!*

Zadanie 8. (0–1)**Stwierdzenie – *I tak interesom dwóch krajów służyły łzy i pokora nieszczęśliwej dziewczyny.* – w przytoczonym tekście jest**

- A. opinią.
- B. faktem.
- C. hipotezą.
- D. argumentem.

Zadanie 9. (0–1)

Panowanie Andegawenów w Polsce dało podstawę

- A. wpływom orientalnym na kulturę szlachecką.
- B. rozwojowi szlaków handlowych z zachodu na wschód.
- C. kontaktom kulturowym między Polską a Imperium Osmańskim.
- D. wielowiekowej przyjaźni między narodami polskim i węgierskim.

**W jaki sposób literatura prezentuje postać Jadwigi?
Przeczytaj fragment dramatu i wykonaj polecenia.**

Tekst II

Jadwiga po długiej podróży z Węgier przybyła do Krakowa. Dobiesław jako pierwszy senator wita ją na zamku w następującej scenie.

AKT II

Scena VI

Teatr wyobraża salę obrad ze stropem ozdobionym rzeźbionymi głowami; po lewej stronie jest tron, po prawej ciągną się ławy zajęte przez panów Rady. Po wejściu Jadwigi i jej orszaku panowie Rady powstają, a ich naczelnik przemawia w te słowa:

Dobiesław

Po chwilach w niepewności i troskach przebytych,
Witaj w przybytku narad przodków znakomitych!
Zasiądź tron twych przodków długo opróżniony.
Nim jutro zajaśniejiesz świetnością korony,
My twe myśli poznawszy otoczym cię rad tarczą.

Jadwiga

Dzięki wam Ojcowie!
Tyle uczuć radości i życzliwych chęci,
Ten ludu, kraju, gmachów widok dla mnie nowy
Sprawia, że do rad żadnych nie mam jeszcze głowy.
Niech tron wsparty na waszej prawości i wierze
Stoi pusty, wasz zastęp potężnie go strzeże.
Dajcież się rozplomienić uczuć mej iskierce:
Bo wprzód niż tron pradziadów, dał mi Pan Bóg serce.

Sędziwój

(do swoich)

Co za rozum i swada w obrazy bogata!

Opracowano na podstawie fragmentu dramatu Franciszka Wężyka, *Bezkrólewie I, czyli Jadwiga*, Kraków 1859.

Zadanie 10. (0–1)

W przytoczonym fragmencie dramatu tekst poboczny informuje o

- A. wyglądzie bohaterów.
- B. autorze i tytule dramatu.
- C. scenografii i zachowaniu postaci.
- D. wydarzeniach, które rozegrały się wcześniej.

Zadanie 11. (0–1)

Na podstawie wypowiedzi Jadwigi można stwierdzić, że najwyższą wartość dla niej stanowi

- A. dobra rada.
- B. chęć poznania.
- C. wrażliwe serce.
- D. świetność korony.

Zadanie 12. (0–1)

Panowie polscy podziwiali

- A. wytrwałość dziewczyny.
- B. bogactwo stroju bohaterki.
- C. mądrość przyszłej królowej.
- D. pewność siebie młodej Węgierki.

Zadanie 13. (0–1)

Określenie *tron stoi pusty* w zacytowanym fragmencie dramatu dotyczy okresu, który w historii nazywamy

- A. regencją.
- B. konwokacją.
- C. wolną elekcją.
- D. bezkrólewem.

Zadanie 14. (0–1)

***Niech tron wsparty na waszej prawości i wierze, stoi pusty, wasz zastęp potężnie go strzeże.* W powyższej wypowiedzi Jadwigi wasz zastęp to**

- A. chłopci.
- B. mieszczanie.
- C. możnowładcy.
- D. duchowieństwo.

Zadanie 15. (0–1)

Przytoczony fragment dramatu dotyczy

- A. powrotu Jadwigi do ojczyzny.
- B. trosk Jadwigi – królowej Polski.
- C. powitania Jadwigi – przyszłej królowej Polski.
- D. posiedzenia rady królewskiej w związku z bezkrólewem.

Jak malarze wyobrażali sobie królową?

Przyjrzyj się uważnie poniższemu portretowi i odpowiedz na pytania.

Jan Matejko, *Jadwiga*

Zadanie 16. (0–1)

Sposób przedstawienia Jadwigi przez Jana Matejkę właściwie tłumaczy zdanie:

- A. Korona umieszczona ponad górną krawędzią obrazu podkreśla majestat postaci.
- B. Klejnoty na szyi postaci świadczą o jej zamiłowaniu do zbytku.
- C. Drobną postać i delikatne rysy twarzy oddają kruchość bohaterki.
- D. Płaszcz niedbale zarzucony na ramiona akcentuje bez troskę młodej dziewczyny.

Zadanie 17. (0–1)

Malarz przedstawił Jadwigę z berłem rektorskim trzymany w ręce, aby upamiętnić

- A. wspólną koronację z wielkim księciem litewskim.
- B. objęcie władzy na Litwie na mocy umowy w Krewie.
- C. założenie uniwersytetu w Wilnie.
- D. przekazanie klejnotów na odbudowę Akademii Krakowskiej.

Zadanie 18. (0–1)

Obraz Jana Matejki reprezentuje typ malarstwa historycznego, ponieważ

- A. wizerunek powstał za życia królowej Jadwigi.
- B. przedstawia Jadwigę (1374-1399), królową Polski.
- C. namalował go wybitny malarz scen historycznych.
- D. postać została przedstawiona z insygniami koronacyjnymi.

Gdzie współcześnie można odnaleźć ślady życia królowej Jadwigi?

Przeczytaj fragment artykułu i odpowiedz na pytania.

Tekst III

Królowej Jadwigi Szpital Ubogich

W Bieczu niszczeje jeden z zaledwie trzech zachowanych w Polsce wolno stojących gotyckich budynków świeckich.

Nim królowa Jadwiga zmarła po piętnastu latach panowania 17 lipca 1399 roku, odwiedziła królewskie miasto Biecz dziewięciokrotnie. Ziemia biecka należała do dóbr stołowych (tzw. królewszczyzn) władców Polski. Wiadomo, że Jadwiga zwiedzała konno okolice, m. in. do dziś istniejące wsie Święcany i Szczeżyny. Przejmowała się losem biednych i chorych.

26 lipca 1395 roku Jadwiga wydała pozwolenie na budowę szpitala dla ubogich w miejscu dawnego dworu królewskiego w Bieczu, następnie zaś uposażyła szpital dobrami na przedmieściach miasta.

Królowej Jadwigi Szpital Ubogich przetrwał w swej pierwotnej funkcji do roku 1950. Budynek obecnie jest w okropnym stanie. Mury się sypią. A przecież jest to jedyny w Polsce obiekt architektoniczny, ufundowany przez królową ze świetnego rodu Andegawenów, jeden z zaledwie trzech zachowanych w Polsce wolno stojących gotyckich budynków świeckich.

Co tu zrobić, by pomóc? Domyślam się, że na sponsora nie ma co liczyć: dużo wyobraźni potrzeba, aby docenić wartość sześćsetletniej tradycji fundacji Królowej Jadwigi.

Więc co tu zrobić?

Opracowano na podstawie artykułu J. Jastrzębowski, Królowej Jadwigi Szpital Ubogich, w: „Rzeczpospolita” nr 36 (402), 9 – 10. 09.2000.

Zadanie 19. (0–1)

Autor artykułu, aby zwrócić uwagę odbiorcy na potrzebę ratowania szpitala w Bieczu posługuje się

- A. wyliczeniami.
- B. pytaniami retorycznymi.
- C. zdaniami wykrzyknikowymi.
- D. przymiotnikami w stopniu wyższym.

Zadanie 20. (0–1)

Według autora artykułu szpital w Bieczu warto ratować, ponieważ

- A. budynek do dziś pełni funkcje szpitala.
- B. jest to jedyny zabytek architektury gotyckiej w Polsce.
- C. szpital wybudowano w miejscu dawnego dworu królewskiego.
- D. ma wartość zabytkową i może służyć niesieniu pomocy innym.

Zadanie 21. (0–1)

Z tekstu I wynotuj trzy informacje na temat warunków unii w Krewie.

Zadanie 22. (0–3)

Na podstawie zgromadzonych tekstów kultury podaj po dwie informacje dotyczące:

a) pochodzenia królowej (kraj, ród)

b) wyglądu Jadwigi

c) cech charakteru bohaterki

Zadanie 23. (0–1)

Podaj dwa synonimy do rzeczownika „królowa”.

Zadanie 24. (0–2)

Jadwiga może być autorytetem dla współczesnej młodzieży.

Odwołując się do różnych faktów z życia królowej Jadwigi sformułuj dwa argumenty, które uzasadnią powyższą tezę.

KARTOTEKA TESTU W POSZUKIWANIU AUTORYTETU – PORTRETY KRÓLOWEJ JADWIGI

Nr zadania	Typ zadania	Badana umiejętność Uczeń:	Standard	Maksymalna liczba punktów
1.	WW	wyszukuje informacje we fragmencie drzewa genealogicznego	I/3	1
2.	WW	wyszukuje informacje we fragmencie drzewa genealogicznego	I/3	1
3.	WW	dostrzega kontekst historyczny	I/6	1
4.	WW	dostrzega kontekst kulturowy	I/6	1
5.	WW	czyta tekst na poziomie dosłownym	I/1	1
6.	WW	rozpoznaje sens metaforyczny na podstawie dosłownego znaczenia wypowiedzenia	I/1	1
7.	WW	uogólnia informacje zawarte w tekście	I/2	1
8.	WW	określa charakter wypowiedzenia	I/2	1
9.	WW	dostrzega kontekst historyczny	I/6	1
10.	WW	czyta tekst poboczny na poziomie dosłownym	I/1	1
11.	WW	rozpoznaje sens fragmentu dramatu	I/1	1
12.	WW	rozpoznaje sens fragmentu dramatu	I/1	1
13.	WW	dostrzega kontekst historyczny	I/6	1
14.	WW	dostrzega kontekst historyczny	I/6	1
15.	WW	określa temat fragmentu dramatu	I/2	1
16.	WW	rozpoznaje funkcję środków wyrazu	I/4	1
17.	WW	dostrzega kontekst historyczny	I/6	1
18.	WW	dostrzega kontekst	I/6	1
19.	WW	dostrzega środki wyrazu ze względu na funkcję	I/4	1
20.	WW	określa intencje nadawcy	I/2	1
21.	KO	wyszukuje informacje z tekstu	I/3	1
22.	KO	wyszukuje informacje z tekstów	I/3	3
23.	KO	dobiera synonimy	I/1	1
<i>Suma punktów za I obszar standardów</i>				25

Nr zadania	Typ zadania	Badana umiejętność Uczeń:	Standard	Maksymalna liczba punktów
24.	KO	porządkuje informacje formułuje argumenty	II/6 II/5	2
25.	KO	przekształca tekst	II/7	1
26.	RO	redaguje ogłoszenie	II/1, II/3	2
		dostosowuje układ graficzny do formy wypowiedzi	II/4	1
		tworzy tekst poprawny pod względem językowym	II/1	1
		tworzy tekst poprawny pod względem ortograficznym i interpunkcyjnym	II/1	1

Nr zadania	Typ zadania	Badana umiejętność Uczeń:	Standard	Maksymalna liczba punktów
27.	RO	przedstawia postać	II/3	1
		nazywa cechy charakteru	II/3	1
		uzasadnia cechy	II/6	1
		uzasadnia wybór postaci na patrona szkoły	II/3	1
		podsumowuje rozważania	II/6	1
		zachowuje poprawność merytoryczną	II/6	1
		tworzy tekst o trójdzielnej kompozycji z zachowaniem odpowiedniego układu graficznego	II/4	2
		tworzy tekst spójny i logicznie uporządkowany	II/4	1
		tworzy tekst poprawny pod względem językowym	II/1	3
		dostosowuje styl do formy wypowiedzi	II/3	1
		tworzy tekst poprawny pod względem ortograficznym	II/1	2
tworzy tekst poprawny pod względem interpunkcyjnym	II/1	1		
<i>Suma punktów za II obszar standardów</i>				25

Razem za cały test: 50 punktów

KLUCZ ODPOWIEDZI DO ZADAŃ ZAMKNIĘTYCH

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
A	D	B	B	A	B	D	A	D	C	C	C	D	C	C	A	D	B	B	D

SCHEMAT PUNKTOWANIA ZADAŃ OTWARTYCH

Nr zadania	Poprawna odpowiedź	Liczba punktów	Zasady przyznawania punktów
21.	Przyjęcie chrztu przez Jagiełłę, nawrócenie Litwinów na wiarę rzymskokatolicką, współdziałanie w zakresie obrony przed Zakonem Krzyżackim, połączenie na trwałe Polski i Litwy	0 – 1	1 pkt przyznaje się za wynotowanie z tekstu I trzech informacji
22.	Np. a) z rodu Andegawenów, z Węgier, b) młoda, piękna ..., c) dobra, łaskawa, miłosierna	0 – 3	Po 1 pkt przyznaje się za podanie dwóch określeń do każdego z podpunktów Uwaga! 1 pkt przyznaje się za podanie po jednym przykładzie do każdego podpunktu
23.	władczyni, monarchini, pani ...	0 – 1	1 pkt przyznaje się za podanie dwóch synonimów
24.	Np. Jadwiga może być autorytetem	0 – 2	1 pkt przyznaje się za odwołanie się do co najmniej jednej

Nr zadania	Poprawna odpowiedź	Liczba punktów	Zasady przyznawania punktów
	dla młodych ludzi ze względu na postawę pełną szacunku dla każdego człowieka. Postawa Jadwigi jest godna podziwu, ponieważ jako bardzo młoda dziewczyna przyjęła odpowiedzialność za losy kraju i sprostowała temu trudnemu zadaniu.		informacji z życia królowej Jadwigi 1 pkt przyznaje się za sformułowanie wypowiedzi zawierającej dwa argumenty służące uzasadnieniu tezy
25.	Np. W 1384 roku Jadwigę koronowano na królową Polski. Jako monarchini bardzo troszczyła się o swoich poddanych. Znała wartość wykształcenia, dlatego dbała o rozwój nauki.	0 - 2	2 pkt przyznaje się za poprawne przekształcenie tekstu pod względem stylistycznym i językowym i uniknięcie powtórzeń 1 pkt przyznaje się za wypowiedź, w której uniknięto powtórzeń, ale występują w niej błędy językowe i stylistyczne
RAZEM		8 pkt	

KRYTERIA OCENY OGŁOSZENIA

Lp.	Kryterium	Punktacja	Zasady przydzielania punktów
26.1	przedstawienie istotnych informacji	0 – 1	1 pkt przyznaje się za podanie istotnych informacji o akcji ratowania szpitala (organizatorze akcji, jej celu, czasie i miejscu przeprowadzenia zbiórki)
	świadome użycie środków językowych	0 – 1	1 pkt przyznaje się za świadome zastosowanie środków językowych mających na celu nakłonienie odbiorcy do udziału w akcji
26.2	kompozycja	0 – 1	1 pkt przyznaje się za spójność tekstu
26.3	poprawność językowa (fleksyjna, słowotwórcza, leksykalna, składniowa)	0 – 1	dopuszcza się jeden błąd;
26.4	poprawność ortograficzna i interpunkcyjna	0 – 1	dopuszcza się 1 błąd ortograficzny i 1 błąd interpunkcyjny
Łącznie: 5 punktów			

KRYTERIA OCENY ZADANIA ROZSZERZONEJ ODPOWIEDZI

	Kryteria oceny	Liczba punktów
I TEMAT (0 – 6 pkt)		
27.1	Rozwinięcie tematu: a) przedstawienie postaci b) nazwanie cech charakteru c) uzasadnienie przywołanych cech przez podanie trafnego przykładu d) uzasadnienie wyboru postaci na patronkę szkoły e) podsumowanie rozważań.	0 – 1 0 – 1 0 – 1 0 – 1 0 – 1
27.2	Praca jest poprawna pod względem merytorycznym.	0 – 1
II KOMPOZYCJA (0 – 3 pkt)*		
27.3	Tekst ma kompozycję trójdzielną z zachowaniem odpowiedniego układu graficznego.	0 – 2
27.4	Tekst jest spójny i logicznie uporządkowany.	0 – 1
III JĘZYK I STYL (0 – 4 pkt)*		
27.5	W pracy trafnie dobierane są środki językowe (nie pojawiają się kolokwializmy, wieloznaczność, nieuzasadnione powtarzanie wyrazów – dopuszcza się 1 błąd).	0 – 1
	W pracy poprawnie stosowane jest słownictwo (pod względem znaczeniowym, frazeologicznym, fleksyjnym i słowotwórczym – dopuszcza się 1 błąd).	0 – 1
	Praca jest poprawna pod względem składniowym – dopuszcza się 1 błąd.	0 – 1
27.6	Styl jest funkcjonalny, dostosowany do sytuacji komunikacyjnej i formy wypowiedzi.	0 – 1
IV ZAPIS (0 – 3 pkt)*		
27.7	Ortografia jest poprawna.	0 – 2 0 bł. – 2 pkt. 1 bł. – 1 pkt. 2 bł. – 0 pkt.
27.8	Interpunkcja jest poprawna (dopuszcza się 3 błędy).	0 – 1
Razem		0 – 16

*Jeżeli praca jest krótsza niż połowa wymaganej objętości, nie przyznaje się punktów z tych kategorii.

Kod ucznia

Data urodzenia

dzień miesiąc rok

PRZYKŁADOWY EGZAMIN GIMNAZJALNY
Z ZAKRESU PRZEDMIOTÓW HUMANISTYCZNYCH

Śladami Ikara

Instrukcja dla ucznia

1. Sprawdź, czy zestaw egzaminacyjny zawiera 12 stron. Ewentualny brak stron lub inne usterki zgłoś nauczycielowi.
2. Na tej stronie i na karcie odpowiedzi wpisz swój kod i datę urodzenia.
3. Czytaj uważnie wszystkie teksty i zadania.
4. Rozwiązania zapisuj długopisem lub piórem z czarnym tuszem/atramentem. Nie używaj korektora.
5. W zadaniach od 1. do 20. są podane cztery odpowiedzi: A, B, C, D. Odpowiada im następujący układ na karcie odpowiedzi:

A	B	C	D

Wybierz tylko jedną odpowiedź i zamaluj kratkę z odpowiadającą jej literą - np. gdy wybrałeś odpowiedź „A”:

■	B	C	D

6. Staraj się nie popełnić błędów przy zaznaczaniu odpowiedzi, ale jeśli się pomylisz, błędne zaznaczenie otocz kółkiem i zamaluj inną odpowiedź.

○	B	C	■

7. Rozwiązania zadań od 21. do 29. zapisz czytelnie i starannie w wyznaczonych miejscach. Pomyłki przekreślaj.
8. Redagując odpowiedzi do zadań możesz wykorzystać wolne miejsca opatrzone napisem *Brudnopis*. Zapisy te nie będą sprawdzane i oceniane.

dysleksja

Czas pracy:
120 minut

Liczba punktów
do uzyskania – 50

GH-A1

POWODZENIA

**Zapoznaj się z treścią przedstawionego kalendarium
i odpowiedz na zamieszczone poniżej pytania.**

Data	Wydarzenie
ok. 1000 p.n.e.	Chińczycy konstruują pierwsze latawce – urządzenia latające, cięższe od powietrza.
I wiek p.n.e.	Owidiusz w <i>Przemianach</i> i <i>Sztuce kochania</i> przedstawia grecki mit o Dedalu i Ikarze.
XV wiek	Leonardo da Vinci jako pierwszy Europejczyk prowadzi badania naukowe nad lotem ptaka i sporządza szkice latających maszyn.
21 XI 1783	Dwaj Francuzi odbywają pierwszy swobodny lot balonem skonstruowanym przez braci Montgolfier.
25 IX 1852	Po raz pierwszy wznosi się w powietrze zbudowany przez Henri Giffarda sterowiec, czyli kierowalny balon.
1881	Otto Lilienthal jako pierwszy leci w przestworza skonstruowanym przez siebie szybowcem.
17 XII 1903	Odbywa się pionierski lot konstruktorów samolotu – Orville'a i Wilbura Wrightów.
25 VII 1909	Louis Bleriot dokonuje przelotu nad kanałem La Manche.
20-21 V 1927	Charles A. Lindbergh pierwszy samotnie przelatuje nad Oceanem Atlantyckim.
12 IV 1961	Jurij Gagarin na statku Wostok 1 jako pierwszy człowiek odbywa lot w kosmosie.
19 III 1965	Aleksij Leonow wychodzi w otwartą przestrzeń kosmiczną.
16-24 VII 1969	Neil Armstrong stawia pierwszy krok człowieka na Księżycu.

Opracowano na podstawie: Anna Sproule, *Bracia Wright. Dzieje budowy pierwszego samolotu, który wzbił się w powietrze.*

Zadanie 1. (0-1)

Pisarz, który jako pierwszy przedstawił losy Ikara, tworzył w czasach

- A. starożytności.
- B. nowożytnych.
- C. średniowiecza.
- D. prehistorycznych.

Zadanie 2. (0-1)

Fabuła mitu o Dedalu i Ikarze opowiada o wydarzeniach z życia ludzi, którzy

- A. konstruowali wielkie budowle dla Minosa.
- B. jako pierwsi wznieśli się w przestworza.
- C. klątwą bogów zostali skazani na długą wędrówkę.
- D. po wygnaniu z Krety znaleźli schronienie na Sycylii.

Zadanie 3. (0-1)

Bracia Montgolfier skonstruowali balon

- A. w I połowie XVIII wieku.
- B. na początku XVIII wieku.
- C. w II połowie XVIII wieku.
- D. na przełomie XVIII i XIX wieku.

Zadanie 4. (0-1)

Skonstruowanie nowoczesnego samolotu – boeing 767 - umożliwił wynalazek

- A. braci Wright.
- B. Henriego Giffarda.
- C. braci Montgolfier.
- D. Charlesa A. Lindbergha.

Zadanie 5. (0-1)

Na podstawie informacji zamieszczonych w kalendarium można stwierdzić, że wiek XX to czas wielkiego postępu technicznego. Potwierdza to między innymi fakt, że

- A. od pionierskiego wzniesienia się w powietrze do pierwszej wyprawy w kosmos upłynęło niecałe 60 lat.
- B. od skonstruowania pierwszych maszyn latających do wzniesienia się w przestworza upłynęły dwa wieki.
- C. od wzniesienia się w powietrze do postawienia pierwszego kroku na Księżycu upłynęło pół wieku.
- D. od pionierskiego lotu samolotem do pierwszej podróży w przestrzeń kosmiczną upłynęło niecałe 60 lat.

Zadanie 6. (0-1)

W tekstach popularnonaukowych kalendarium służy do

- A. analizowania źródeł historycznych.
- B. zaprezentowania faktów z otaczającej rzeczywistości.
- C. uporządkowania informacji w sposób chronologiczny.
- D. przedstawienia faktów w układzie przyczynowo – skutkowym.

Przyjrzyj się uważnie fotografii i odpowiedz na pytania.

Serge Lifar, francuski tancerz, choreograf; wykonawca głównej roli w balecie *Ikar*.

Źródło: Archiwum ilustracji WN PWN.

Zadanie 7. (0-1)

Przedstawienie baletowe to

- A. widowisko teatralne łączące taniec i muzykę z akcją na tle odpowiedniej scenografii.
- B. widowisko sceniczne przekazujące treść za pomocą partii instrumentalnych i niekiedy muzycznych.
- C. widowisko sceniczne przedstawiające wydarzenia za pomocą partii instrumentalnych i wokalnych.
- D. nieme widowisko teatralne, w którym treść przekazywana jest za pomocą ruchów ciała, niekiedy też mimiki.

Zadanie 8. (0-1)

Skrzydła trzymane przez tytułowego bohatera w kontekście mitu o Ikarze symbolizują

- A. refleksję nad własnym życiem.
- B. podporządkowanie się woli ojca – Dedala.
- C. możliwość zrealizowania przez bohatera marzeń.
- D. kierowanie się rozumem podczas podejmowania decyzji.

Zadanie 9. (0-1)

W kontekście mitu o Ikarze układ rąk tancerza (jedna wzniesiona ku górze, druga oparta na scenie) oznacza rozdźwięk między

- A. rozumem a uczuciem.
- B. uczuciem radości a rozpaczą.
- C. buntem a poczuciem obowiązku.
- D. pragnieniami człowieka a ograniczeniami natury.

Przeczytaj uważnie tekst i odpowiedz na pytania.

Straszliwe porywy burzy uderzyły o samolot jak taranem i targały sterem tak silnie, że zachodziła obawa, aby nie pozrywały linek. [Fabien] uczeplił się tedy kurczowo steru ze wszystkich sił. I nie czuł już swych rąk zdrętwiałych od tego wysiłku. (...)

Mógłby jeszcze walczyć, próbować szczęścia – bo żadne fatum nie istnieje z zewnątrz. Fatum jest tylko w nas – przychodzi chwila, kiedy się poznaje własną niemoc. Wtedy błędy pociągają nas ku sobie jak otchłań.

I w tej chwili nad jego głową, w rozdarciu chmur, błysnęło kilka gwiazd – niby śmiertelna przynęta na dnie pułapki.

Zdał sobie sprawę z tego, że była to istotnie pułapka: leci się wzwyż ku gwiazdom, które migną w szczelinie chmur, a potem nie można już się zniżyć i pozostaje się tam na zawsze...

Ale głód światła był tak nieodparty, że [Fabien] zaczął się wznosić. (...)

Z wolna, ruchem spiralnym, dźwigał się w górę z tej rozwartej nad nim studni, która się pod nim natychmiast zamykała. W miarę jak się wznosił, otaczające go chmury zatracały błoto cienia, przesuwaly się przed nim jak fale coraz to bardziej przejrzyste i białawe. Wynurzył się z nich.

Ogarnęło go zdumienie: jasność oślepiła go. Musiał na chwilę zamknąć oczy. Nigdy by nie uwierzył, że chmury, noc mogły być tak oślepiające. Księżycowa pełnia i gwiazdy przeistoczyły je w sfalowane świetliste morze.

Wraz z wynurzeniem się z mroku odzyskał samolot swój lot spokojny, który wydawał się teraz czymś niezwykłym. Nie przechylało go żadne kołysanie. Wypływał na ciche wody jak statek zawijający do portu. Wkraczał w jakąś nieznaną strefę nieba, ukrytą niby przystań wysp szczęśliwych. Tam, pod nim, burza tworzyła świat odmienny, w którego wnętrzu o głębokości trzech tysięcy metrów szalały nawałnice, trąby wodne i ognie błyskawic; ale tu zwrócona była ku gwiazdom kryształowo śnieżnym obliczem. (...)

Samolot płynął jak po świetlistej toni mlecznej. Obejrzawszy się za siebie, Fabien zobaczył uśmiechniętą twarz towarzysza. (...) „Ależ to szaleństwo uśmiechać się – pomyślał Fabien – jesteśmy zgubieni.”

A jednak czuł się wyzwolony z ucisku ciemnych ramion. Opadły zeń krępujące więzy, jak z więźnia, któremu pozwolono na krótką chwilę pochodzić samemu wśród kwiatów. (...) Błądził wśród nieprzebranego mnóstwa gwiazd, po świecie, w którym prócz niego i jego towarzysza nie było ani jednej żywej istoty. Byli obaj jak owi dwaj złodzieje z bajki, zamurowani w skarbcu, z którego już nie zdołają się wydostać. Wśród zimnego rozsypiska drogocennych kamieni błąkają się nieskończenie bogaci, ale skazani na zagładę.

Antoine de Saint-Exupéry, *Nocny lot* (fragment).

Zadanie 10. (0 – 1)

W przytoczonym fragmencie narrator opowiada o wydarzeniach w formie

- A. pierwszej osoby czasu przeszłego.
- B. trzeciej osoby czasu przeszłego.
- C. pierwszej osoby czasu teraźniejszego.
- D. trzeciej osoby czasu teraźniejszego.

Zadanie 11. (0 – 1)

Lot bohaterów odbywał się w czasie

- A. pogodnej nocy.
- B. zimy śnieżnej.
- C. pochmurnego poranka.
- D. powietrznej nawałnicy.

Zadanie 12. (0 – 1)

Fascynacja lotem została wyrażona w zdaniu

- A. *Wy pływał na ciche wody jak statek zawijający do portu.*
- B. *(...) błysnęło kilka gwiazd – niby śmiertelna przynęta na dnie pułapki.*
- C. *Z wolna, ruchem spiralnym, dźwigał się w górę z tej rozwartej nad nim studni (...).*
- D. *Wkraczał w jakąś nieznaną strefę nieba, ukrytą niby przystań wysp szczęśliwych.*

Zadanie 13. (0 – 1)

Fatum to

- A. dążenie do celu.
- B. wolność wyboru.
- C. nieubłagana konieczność.
- D. błogostawieństwo bogów.

Zadanie 14. (0 – 1)

Wy pływał na ciche wody jak statek zawijający do portu.

W kontekście przytoczonego fragmentu opowiadania zacytowaną metaforę można odczytać jako zapowiedź

- A. zakończenia życia.
- B. zakończenia rejsu.
- C. szczęśliwego powrotu.
- D. wypełnienia zadania.

Zadanie 15. (0 – 1)

Bohaterowie opowiadania byli jak owi dwaj złodzieje z bajki, zamurowani w skarbcu, z którego już nie zdołają się wydostać, ponieważ

- A. dosięgli gwiazd i pieli się wyżej.
- B. dosięgli gwiazd, ale musieli zginąć.
- C. zobaczyli skarb, ale zostali uwięzieni.
- D. zobaczyli skarb, ale nie mogli go dostać.

Zadanie 16. (0 – 1)

Bohaterowie znaleźli się w sytuacji

- A. racjonalnego wyboru.
- B. tragicznego wyboru.
- C. umożliwiającej realizację marzeń.
- D. niewymagającej podjęcia decyzji.

Zadanie 17. (0 – 1)

Dosłowny sens fragmentu opowiadania został ujęty w zdaniu:

- A. Dwaj lotnicy zrezygnowali z walki z żywiołem, ale udało im się uratować.
- B. Dwaj lotnicy usilnie walczą z żywiołem, a mimo to przegrywają zmagania o życie.
- C. Dwaj lotnicy rezygnują z walki z burzą i wznoszą się ku gwiazdom, choć wiedzą, że czeka ich śmierć.
- D. Dwaj lotnicy podjęli walkę z burzą i dzięki swej wytrwałości zrealizowali marzenia, a przede wszystkim ocalili życie.

Zadanie 18. (0 – 1)

Lot, wzbijanie się w górę w kulturze znaczą

- A. podróż samolotem.
- B. utratę poczucia rzeczywistości.
- C. wyzwolenie z barier, uwolnienie.
- D. przeobrażanie się w ptaka lub anioła.

Przeczytaj uważnie fragment artykułu i odpowiedz na pytania.

Poza Ziemię!

20 lipca 1969 r. (w Polsce był już 21 lipca) pierwszy człowiek, Neil Armstrong, postawił stopę na Księżycu i powiedział: „To mały krok człowieka, ale wielki krok ludzkości”. Dziś, w trzydzieści lat później, amerykańskie firmy (...) prowadzą rezerwacje na turystyczne loty kosmiczne „w nieodległej przyszłości”. Koszt: ok. 100 tys. dolarów. Chętnych nie zabraknie – aż 42 proc. Amerykanów jest zainteresowanych przeżyciem takiej przygody. Orędownikiem nieziemskiej turystyki jest Edwin Aldrin, który jako drugi stanął na Księżycu. W trzydzieści lat po zdobyciu Srebrnego Globu prawie zapomniano już, że kosmos był miejscem politycznej rywalizacji, gdzie w dużej mierze rozstrzygnęła się zimna wojna. Obecnie badaniem przestrzeni okołoziemskiej – obok uczonych – zainteresowany jest głównie wielki biznes, który na ekspansję w kosmos wydał (w 1996 r.) ok. 40 mld dolarów, a więc więcej niż wszystkie agencje rządowe powołane do finansowania badań kosmicznych. Sama epopeja lotów na Księżyc trwała krótko: raptem 40 miesięcy. Po siedmiu misjach (w tym jednej nieudanej) nagle zabrakło chęci i pieniędzy. Od tego czasu człowiek już tam nie wrócił. Rację mają więc pewnie sceptycy, którzy dziś odwracają słowa Armstronga: to był bez wątpienia wielki krok człowieka, ale mały krok ludzkości.

Podbój kosmosu był genialnym wynalazkiem specjalistów od marketingu politycznego. Przeniesienie mocarstwowej rywalizacji w przestrzeń pozaziemską spełniało wszystkie wymogi dobrze zaplanowanej kampanii promocyjnej. Wystrzelenie przez Rosjan w 1957 r. Sputnika, pierwszego sztucznego satelity Ziemi, miało dla radzieckiej polityki zagranicznej (i wewnętrznej) znacznie większe znaczenie, niż siła wszystkich uzbrojonych po zęby dywizji. Związek Radziecki pokazał – jak to wówczas wykładano – że naukowa organizacja życia społecznego w ramach ustroju socjalistycznego daje szansę spełnienia odwiecznych ludzkich marzeń: sięgnięcia po gwiazdy. (...)

Stanom Zjednoczonym nie pozostało nic innego, jak tylko podnieść stawkę i ogłosić projekt, który przebiję atrakcyjnością celu wszelką konkurencję. W osiem dni po locie Gagarina prezydent USA, John Kennedy, poprosił swych współpracowników o właściwe zdefiniowanie tego celu. Po dwóch tygodniach odpowiedź była gotowa, jej treść w dużym stopniu powstała na podstawie opinii Wernhera von Brauna – niemieckiego konstruktora rakiet, który wraz z całym zespołem inżynierskim został w ostatnich dniach II wojny światowej ewakuowany za ocean. Napisał on: „Mamy ogromną szansę wygrać z Rosjanami, jeżeli chodzi o lądowanie człowieka na Księżycu”. Kennedy rzucił wyzwanie 25 maja 1961 r., ogłaszając w Kongresie, że przed końcem dekady na Księżycu wylądują ludzie.

Osiem lat później nastąpił finał wielkiego wyścigu. Amerykanie osiągnęli zamierzony cel, choć kosztowało ich to życie trzech astronautów, którzy zginęli w 1967 r. podczas startu misji Apollo-1. Rosjanie, choć nigdy oficjalnie się do tego nie przyznali, próbowali podjąć wyzwanie.

Projekt Apollo wyzwolił również wielkie nadzieje i marzenia. Wydawało się, że kolonizacja kosmosu jest kwestią niedługiego czasu.

E. Bendyk, *Poza Ziemię!*, „Polityka” nr 30/1999.

Zadanie 19. (0 – 1)

Fragment artykułu *Poza Ziemię!* jest tekstem o charakterze informacyjnym, ponieważ

- A. autor ocenia zawarte w artykule informacje.
- B. przeważają w nim fakty nad komentarzem autora.
- C. autor w sposób subiektywny prezentuje fakty.
- D. fakty posłużyły autorowi do stworzenia fikcji literackiej.

Zadanie 20. (0 – 1)

Stwierdzenie: *to był wielki krok człowieka, ale mały krok ludzkości* w odniesieniu do słów Armstronga jest

- A. parafrazą.
- B. mottem.
- C. aforyzmem.
- D. porównaniem.

Zadanie 21. (0-1)

Na podstawie fragmentu artykułu *Poza Ziemię!* napisz, jakie były polityczne przyczyny podboju kosmosu.

Zadanie 22. (0-1)

Z przytoczonego fragmentu artykułu wypisz skutek lotów kosmicznych.

Zadanie 23. (0-1)

Z fragmentu opowiadania *Nocny lot* wypisz trzy epitety nazywające barwy.

Zadanie 24. (0 – 2)

Wyjaśnij, jakie znaczenie we fragmencie *Nocnego lotu* mają motywy jasności i ciemności.

motyw jasności – _____

motyw ciemności – _____

Zadanie 25. (0-1)

Przekształć na mowę zależną wypowiedź Fabiena:

Ależ to szaleństwo uśmiechać się – pomyślał – jesteśmy zgubieni.

KARTOTEKA TESTU ŚLADAMI IKARA

Nr zadania	Typ zadania	Badana umiejętność Uczeń:	Standard	Maksymalna liczba punktów
1.	WW	określa czas życia pisarza na podstawie informacji zawartych w tekście	I/3	1
2.	WW	dostrzega kontekst historyczny	I/6	1
3.	WW	wyszukuje informacji na temat czasu wydarzeń	I/3	1
4.	WW	interpretuje informacje zawarte w tekście	I/2	1
5.	WW	interpretuje informacje zawarte w tekście	I/2	1
6.	WW	określa funkcję tekstu na podstawie jego formy	I/6	1
7.	WW	wyjaśnia pojęcie na podstawie wiedzy z zakresu sztuki	I/6	1
8.	WW	odczytuje symboliczne znaczenie rekwizytu	I/1	1
9.	WW	określa funkcję choreografii	I/4	1
10.	WW	określa formę narracji	I/4	1
11.	WW	określa czas wydarzeń na podstawie informacji zawartych w tekście	I/3	1
12.	WW	określa intencje nadawcy	I/2	1
13.	WW	dostrzega kontekst kulturowy	I/6	1
14.	WW	odczytuje przenośne znaczenie fragmentu tekstu	I/1	1
15.	WW	odczytuje przenośne znaczenie fragmentu tekstu	I/1	1
16.	WW	interpretuje tekst – określa sytuację, w której znaleźli się bohaterowie	I/2	1
17.	WW	odczytuje tekst na poziomie dosłownym	I/1	1
18.	WW	dostrzega kontekst kulturowy	I/6	1
19.	WW	określa charakter tekstu na podstawie środków wyrazu	I/4	1
20.	WW	dostrzega środki wyrazu	I/4	1
21.	KO	określa polityczne przyczyny wydarzeń	I/5	1
22.	KO	wypisuje skutki wydarzeń z tekstu publicystycznego	I/5	1
23.	KO	wypisuje środki wyrazu z określeniem ich funkcji	I/4	1
24.	KO	wyjaśnia symboliczne znaczenie motywu	I/1	2
<i>Suma punktów za I obszar standardów</i>				25

Nr zadania	Typ zadania	Badana umiejętność Uczeń:	Standard	Maksymalna liczba punktów
25.	KO	przekształca tekst na mowę zależną	II/7	1
26.	KO	dostosowuje wypowiedź do sytuacji komunikacyjnej	II/3	1
27.	KO	redaguje argumenty	II/5	2
28.	RO	redaguje ogłoszenie	II/1, II/3	2
		dostosowuje układ graficzny do formy wypowiedzi	II/4	1
		tworzy tekst poprawny pod względem językowym	II/1	1
		tworzy tekst poprawny pod względem ortograficznym i interpunkcyjnym	II/1	1
29.	RO	redaguje opowiadanie we fragmentach zgodne z tematem	II/1	1
		opisuje planetę (krajobraz)	II/3	1
		nazywa, charakteryzuje stany emocjonalne	II/3	1
		prowadzi narrację w jednym czasie i jednej osobie	II/4	1
		urozmaica narrację	II/4	2
		redaguje tekst o trójdzielnej kompozycji	II/4	1
		dostosowuje układ graficzny do treści	II/4	1
		tworzy tekst spójny i logicznie uporządkowany	II/4	1
		redaguje tekst poprawny pod względem językowym	II/4	3
		dostosowuje styl do tematu i formy wypowiedzi	II/3	1
		redaguje tekst poprawny pod względem ortograficznym	II/1	2
		redaguje tekst poprawny pod względem interpunkcyjnym	II/1	1
<i>Suma punktów za II obszar standardów</i>				25

Razem za cały test: 50 punktów

KLUCZ ODPOWIEDZI DO ZADAŃ ZAMKNIĘTYCH

Zad.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Odp.	A	B	C	A	D	C	A	C	D	B	D	D	C	A	B	B	C	C	B	A

SCHEMAT PUNKTOWANIA ZADAŃ OTWARTYCH

Zad.	Odpowiedź poprawna	Punkty	Zasady przydzielania punktów
21.	Np. Rywalizacja USA i ZSRR o wpływy w kosmosie...	0 – 1	1 pkt przyznaje się za podanie jednej przyczyny po-litycznej z tekstu
22.	Np. zaostrzenie się rywalizacji między mocarstwami („rozwój” zimnej wojny); rozwój turystyki, inwestycje wielkich firm w prowadzenie badań kosmicznych, przeznaczanie finansów na badania naukowe i brak pieniędzy na inne dziedziny życia ...	0 – 1	1 pkt przyznaje się za podanie jednego skutku lotów kosmicznych
23.	Np. mleczna, białawe, śnieżne, kryształowo śnieżne, ciemne, świetliste...	0 – 1	1 pkt przyznaje się za wypisanie trzech epitetów nazywających barwy; dopuszcza się podanie epitetów wraz z określonymi rzeczownikami
24.	Np. motyw jasności – wolność, możliwość zrealizowania marzeń... motyw ciemności – zniewolenie, zagrożenie...	0 – 2	po 1 pkt. za wyjaśnienie zgodne z wymową fragmentu opowiadania znaczenia każdego z motywów
25.	Np. Fabien pomyślał, że szaleństwem jest uśmiechać się, gdy są zgubieni...	0 – 1	1 pkt przyznaje się za poprawne przekształcenie wypowiedzenia na mowę zależną
26.	Np. najpierw, potem, na końcu...	0 – 1	1 pkt przyznaje się za nazwanie za pomocą trzech wyrażeń lub pojedynczych wyrazów następstw zdarzeń w czasie
27.	Np. Loty w kosmos stanowią atrakcję, ponieważ: można przeżyć fascynującą przygodę, poznać kosmos, zbliżyć się ku gwiazdom (doskonałość)...	0 – 2	2 pkt. przyznaje się za sformułowanie dwóch różnych argumentów argumentu

KRYTERIA OCENY OGŁOSZENIA – ZADANIE 28.

Kryteria	Zasady przyznawania punktów	Punktacja
1. Realizacja tematu	• określenie miejsca, czasu celu i nazwanie organizatora lotu, podanie nazwy planety; • zredagowanie krótkiego, spójnego tekstu o charakterze informacyjnym.	0 – 2
2. Kompozycja	Funkcjonalny układ graficzny	0 - 1
3. Poprawność językowa	Wypowiedź poprawna pod względem fleksyjnym, leksykalnym, frazeologicznym i składniowym (dopuszczalny 1 błąd).	0 - 1
4. Poprawność ortograficzna i interpunkcyjna	Tekst poprawny pod względem ortograficznym i interpunkcyjnym (dopuszczalny 1 błąd ortograficzny oraz 1 błąd interpunkcyjny).	0 - 1
Razem:		0 - 5

KRYTERIA OCENY WYPRACOWANIA – ZADANIE 29.

Kryteria oceny	punkty	
I TEMAT (0 – 6)		
1. Tekst we fragmentach jest zgodny z tematem (powinien się znaleźć fragment przedstawiający wydarzenia rozgrywające się na obcej planecie, dopuszcza się również wypowiedź, w której zostanie uwzględniony Księżyc).	0 – 1	
2. Realizacja tematu obejmuje:		
a) opis planety, w którym zostaną uwzględnione niektóre elementy jej krajobrazu	0 – 1	
b) nazwanie i scharakteryzowanie swojego stanu emocjonalnego związanego z postawieniem pierwszego kroku na obcej planecie	0 – 1	
c) prowadzenie narracji w jednym czasie i „w jednej osobie”.	0 – 1	
3. Świadome zastosowanie elementów wzbogacających formę wypowiedzi: funkcjonalne urozmaicenie narracji poprzez wprowadzenie dialogu, opisu przeżycia wewnętrznego, opisu sytuacji, opowiadania unaoczniającego, plastycznego opisu, wprowadzenie retrospekcji, poetyki snu, marzenia, formy kartki z pamiętnika, dziennika, listu... <i>Uwaga!</i> <i>1 p. przyznaje się za wprowadzenie jednego z wymienionych elementów,</i> <i>2 p. przyznaje się za wprowadzenie co najmniej dwóch z wymienionych elementów.</i>	0 – 2	
II KOMPOZYCJA (0 – 3)*		
1. Trójdzielna kompozycja z zachowaniem odpowiednich proporcji.	0 – 1	
2. Właściwy i układ graficzny.	0 – 1	
3. Spójność i logika tekstu (uporządkowanie wydarzeń dostosowane do koncepcji pracy zasygnalizowane m. in. poprzez zastosowanie wskaźników zespolenia tekstu).	0 – 1	
III JĘZYK I STYL (0 – 4)*		
Poprawność leksykalna i frazeologiczna.	(dopuszczalne trzy błędy, niezależnie od kategorii) 3 błędy – 3 punkty; 4 błędy – 2 punkty; 5 błędów – 1 punkt; 6 błędów – 0 pkt.	0 – 3
Poprawność fleksyjna i słowotwórcza.		
Trafny dobór środków językowych (brak nieuzasadnionego powtarzania wyrazów, wulgaryzmów, nadużywania wyrazów obcych, mieszania stylów).		
Funkcjonalność stylu (dostosowanie środków językowych do sytuacji komunikacyjnej, formy wypowiedzi).		0 – 1
IV ZAPIS (0 – 3)*		
Poprawność ortograficzna: praca bezbłędna – 2 punkty; 1 błąd – 1 punkt; 2 błędy – 0 punktów.		0 – 2
Poprawność interpunkcyjna (dopuszczalne 3 błędy).		0 – 1
Razem:		0 – 16

*Jeżeli praca jest krótsza niż połowa wymaganej objętości, nie przyznaje się punktów z tych kategorii.

Zapraszamy do korzystania z serwisu internetowego OKE w Krakowie www.oke.krakow.pl

		OKRĘGOWA KOMISJA EGZAMINACYJNA w KRAKOWIE		Telefony do nas Pomoc
Organizacja > Zbieranie i przesyłanie danych> Sprawdzanie danych o szkole i uczniach> Hermes 4 - pliki i instrukcje> Biuletyn OKE - zbieranie i aktualizowanie danych> Uczniowie dyslektyczni	Komunikaty OKE w Krakowie Sprawdzian i egzaminy próbne. Wzorem lat ubiegłych Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie proponuje przeprowadzenie w szkołach próbnych egzaminów w roku szkolnym 2003/2004. więcej >> Kody szkół i listy uczniów z dysleksją W związku ze zbliżającym się terminem przystania do OKE list uczniów dyslektycznych prosimy o przystanie list z wpisanym, a nie naklejonym kodem szkoły. Wzór listy jest dostępny na naszej stronie internetowej Zbieranie i przesyłanie danych . Naklejki z kodami szkół zostaną Państwu przekazane na spotkaniach w marcu 2004 roku. Sprawdzenie danych o uczniach i o szkole Zgodnie z harmonogramem zbierania danych o uczniach udostępniamy Państwu przysłane do OKE informacje o uczniach Sprawdzenie danych o uczniach . więcej >> Harmonogram konferencji dla egzaminatorów Serdecznie zapraszamy na konferencję szkoleniową rozpoczynającą przygotowanie egzaminatorów do oceniania sprawdzianu w kwietniu 2004 roku. Spotkania będą odbywać się zgodnie z zamieszczonym harmonogramem Udostępniamy program Hermes 4 do zbierania danych o uczniach i szkołach. Podajemy też szczegółowe wytyczne dotyczące zbierania i aktualizowania tych danych. Prosimy o zapoznanie się z Biuletynem Informacyjnym na temat zbierania i aktualizacji danych w szkole podstawowej i gimnazjum w roku szkolnym 2003/2004.	Sprawdzian w klasie VI > Arkusze z roku 2003> Biuletyn OKE o wynikach> Informator o sprawdzianie w latach 2004-2005 Egzamin gimnazjalny > Arkusze z roku 2003> Biuletyn OKE o wynikach> Informator o egzaminie w latach 2004-2005 Egzaminy zawodowe > Upoważnienia ośrodków> Standardy egzaminacyjne> Informatory o egzaminach> Szkolenia egzaminatorów Egzaminy maturalne > Informatory o egzaminach> Biuletyn OKE Przydatne linki > Centralna Komisja Egzaminacyjna> Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu		

(stan na 1 grudnia 2003 roku)